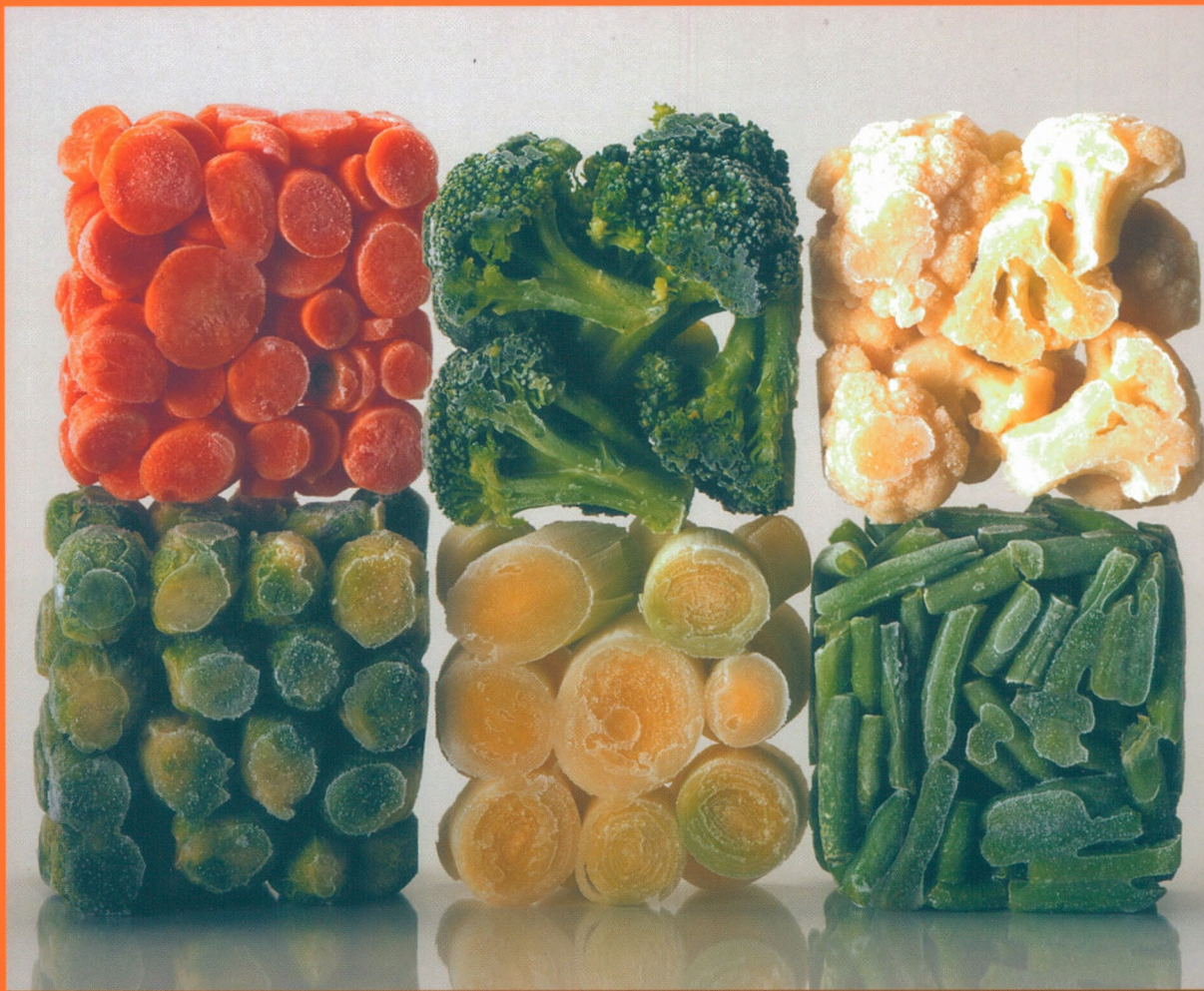

west • vlaanderen werkt

Sector in de kijker:

de West-Vlaamse diepvriessector

West-Vlaanderen versterkt zijn positie op de kaart van de Europese Unie

Brugge, een toeristische topbestemming in Vlaanderen

De Ridders van de West-Vlaamse Tafel

Bedrijf in de kijker: Genencor

- ervaring (30 jaar)
- eigen carrosserie (spuitcabine en drooginstallatie)
- eigen werkplaats
- alle dagen open (zaterdag tot 18.00 u.)
- klassewagens
- directiewagens Mercedes Benz
Porsche
BMW

Garage
Carrosserie

De Decker Et. & Zoon

Rivierstraat 2 • 8020 Oostkamp-Moerbrugge
tel. 050 82 24 69 • fax 050 82 78 12

58

Redactioneel:

West-Vlaanderen versterkt zijn positie op de kaart van de Europese Unie

60

Hans Desmyttere

Sector in de kijker: de West-Vlaamse diepvriessector

69

Rik De Keyser

Brugge, een toeristische topbestemming in Vlaanderen

77

Jan Puype

De Ridder van de West-Vlaamse Tafel

81

Bedrijf in de kijker

Genencor

85

Nele Depestel

Het verloop van de sociaal-economische indicatoren en de conjunctuur in West-Vlaanderen

90

Kort genoteerd

93

Spectrum

95

WES-Nieuws

97

WES Milieu informeert

98

Fiscale Focus

De laatste rechte lijn van de hervorming vennootschapsbelasting

100

Publicaties WES

Bij naamvermelding verschijnt de bijdrage onder de verantwoordelijkheid van de auteur

Beschermcomité

P. Breyne
gouverneur
voorzitter WES
prof. em. dr. O. Vanneste
eregouverneur
D. De fauw, J. Durnez,
G. Kindt, G. Pertry,
M. Titeca-Decraene, P. Van Gheluwe
leden van de bestendige deputatie

Adviesraad

A. Calus, G. Declercq, P. Delafontaine,
F. Hoorelbeke, P. Kerckaert, P. Meurrens,
J. Pattyn, G. Sanders, J. Theys,
P. Van den Avenne, N. Vanhove

Redactiecomité

prof. dr. N. Vanhove
voorzitter
R. De Keyser, S. Simoens, H. Desmyttere,
R. Houthaève, J. Lammerant

Redactiesecretaris

Sabine Simoens

Verantwoordelijke uitgever

N. Vanhove
Krakkestraat 3,
8200 St.-Andries (Brugge)

Abonnement

West-Vlaanderen Werkt:

€ 25 (BTW en port inbegrepen):
Voor vier nummers plus publicatie
Losse nummers: € 4,50
Aanvragen bij Sabine Simoens
tel: 050-36 67 78
fax 050-36 31 86
e-mail: sabine.simoens@wes.be
of via onze website: www.wes.be

Advertentiewerving:

A&RB Zenith
Bruggesteeweg 13
8755 Ruiselede
tel. 051-68 75 00
fax 051-68 78 20
e-mail: germain.billiet@pi.be

Oplage:

4.120 exemplaren

WES Onderzoek & Advies
Baron Ruzettelaan 33
8310 Brugge-Assebroek
tel. 050-36 71 36
fax 050-36 31 86
Postrekening
000-0125243-16
BTW
BE 408 382 668
website: www.wes.be

Ontwerp lay-out
Johan Mahieu, Brugge
Drukkerij
Goekint Graphics,
Oostende
Foto kaft
Jean Godecharle,
Brugge
"Thank you, Irvin Penn"

ISSN=1374-6235

West-Vlaanderen versterkt zijn positie op de kaart van de Europese Unie

Gedurende de jongste twee decennia doet Eurostat grote inspanningen om interessante socio-economische indicatoren te publiceren op het niveau van de regio's. Het moment is aangebroken om de positie te verkennen van de provincie West-Vlaanderen op de Europese kaart. De meest voor de hand liggende indicatoren zijn regionaal product (inkomen) en werkloosheid. In 1999 was in West-Vlaanderen het inkomen per hoofd van de bevolking, in termen van koopkracht, lichtelijk beneden het gemiddelde van de Europese Unie (EU). De index inzake inkomens bedroeg 98,7 (EU = 100). Het gemiddelde voor de jaren 1997-98-99 bedroeg zelfs 101,4. Hoewel er geen cijfers voorhanden zijn voor de 15 lidstaten van de Europese Unie (EU-15) voor de twee vorige decennia, kunnen we stellen dat West-Vlaanderen zijn positie kon versterken. Het is op het niveau van België opgeklimmen tot de vijfde plaats in de rij van de elf Belgische provincies.

Op het vlak van de werkloosheid bekleedt de provincie een benijdenswaardige plaats. In het jaar 2000 bedroeg de werkloosheidsgraad - volgens de definitie van Eurostat - 3,3%. Het Belgisch gemiddelde bedroeg 6,7% - slechts Vlaams Brabant scoort lager - en de EU noteerde een gemiddelde van 8,4%. In 2000 behoorde West-Vlaanderen tot de top 20 regio's met de laagste werkloosheid in Europa. Ook hier heeft West-Vlaanderen in het verleden minder benijdenswaardige posities ingenomen.

Foto: Marc Berheydt

Sectorieel wijkt West-Vlaanderen lichtelijk af van het Europees gemiddelde. Het aandeel van de landbouw in de totale werkgelegenheid bedraagt 4,3%; de industrie maakt 33,1% uit en handel en diensten 62,6%. De EU-15 cijfers bedragen respectievelijk 4,3%, 28,9% en 66,5%. Met andere woorden onze provincie is iets meer industrieel gericht en iets minder op diensten georiënteerd, niettegenstaande de aanwezigheid van een sterke toeristische sector. Het ontbreekt West-Vlaanderen vooral aan een uitgebouwde zakelijke dienstverlening. In de Belgische context is West-Vlaanderen de meest industriële provincie. Op zichzelf is dit echter geen nadeel voor zover de industriële activiteit voldoende toekomstgericht is. Volgens de studie "West-Vlaanderen 2010" is dit niet het geval.

Minder gunstig is zeker de demografische structuur. Het aandeel van de bevolking van 65 en meer loopt op tot 17,8% tegenover 16,0% in de EU-15. Het aandeel van de jongeren is vrij gelijklopend. Met andere woorden, het verschil schuilt in de leeftijdsklassen van actieve leeftijd.

Merkwaardig is de lage scholarisatie van West-Vlaanderen. Eurostat publiceerde zeer recent de scholarisatie per regio. De bevolking van de leeftijdsklassen 25-59 jaar werd ingedeeld naar bereikt onderwijsniveau: laag, middelmatig en hoog. De lage scholarisatie bereikt 42% in West-Vlaanderen tegenover 35% in de EU; de groep met hoge scholarisatie ligt daarentegen

op het Europese niveau (22 %). De verschillen per regio, ook in ons land, zijn zeer groot. Wellicht is bij de interpretatie van deze cijfers enige voorzichtigheid geboden. Wat wordt verstaan onder "verplichte leerplicht"?

Alles samengenomen bekleedt West-Vlaanderen een goede plaats op de Europese kaart. Er zijn echter geen redenen voor zelfgenoegzaamheid. Een belangrijk aandachtspunt voor de toekomst blijft de sectoriële structuur. Er is behoefte aan meer industriële groeisectoren, meer zakelijke dienstverlening en aandacht voor de vernieuwing van het kusttoerisme.

Sector in de kijker: De West-Vlaamse diepvriessector

Hans Desmyttere

*Afdelingshoofd Sociaal-Economisch Beleid
WES Onderzoek & Advies*

Inleiding

De economische structuur van West-Vlaanderen wordt in belangrijke mate getypeerd door het relatief rurale karakter van de provincie. In tal van West-Vlaamse deelgebieden blijft de primaire sector "land- en tuinbouw" – ondanks de regressieve evolutie die deze sector typeert – het ruimtelijk-economisch beeld bepalen. Wanneer de productiestructuur in een ruimer verband wordt benaderd, stellen we vast dat naast de land- en tuinbouw als primaire sector talrijke aanverwante (sub)sectoren in relatie staan met de land- en tuinbouw, zijnde onder meer de agrovoedingsindustrieën (groenten, vlees, zuivel, enz.) en de toeleveringsbedrijven (landbouwmachines, veevoerders, zaden, fytofarmaceutische producten, stalinrichting, enz.). Dit geheel wordt ook het "agro-voedingscomplex" genoemd. Deze cluster van activiteiten is sterk vertegenwoordigd in West-Vlaanderen. Hierbij denken we onder meer aan de diverse diepvriesbedrijven, de REO-veiling te Roeselare, de suikerfabriek te Veurne, enz..

In dit artikel wensen we één van deze aanverwante sectoren, namelijk de West-Vlaamse diepvriessector, in de kijker te stellen door achtereenvolgens de volgende elementen te behandelen:

- Afbakening en historiek van de diepvriessector;
- Tewerkstelling (geografische spreiding, evolutie, tewerkstellingskenmerken,...);
- Belang van de sector inzake productie en export;
- Financiële analyse;
- Tendensen, opportuniteiten en bedreigingen.

Tabel 1

Aantal vestigingen en bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen in de diepvriessector, per subsector

NACE-code	Subsector	Aantal vestigingen	Bezoldigde tewerkstelling
15.112	Productie van diepgevroren vlees	0	0
15.122	Productie van diepgevroren vlees en gevogelte	0	0
15.132	Productie van diepgevroren vleeswaren	0	0
15.202	Productie van diepgevroren vis en visproducten	3	123
15.312	Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	5	511
15.332	Productie van diepgevroren groenten	17	1.707
15.520	Vervaardiging van consumptie-ijs	8	704
Totaal diepvriessector		33	3.045

Bron: RSZ, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WES ONDERZOEK & ADVIES

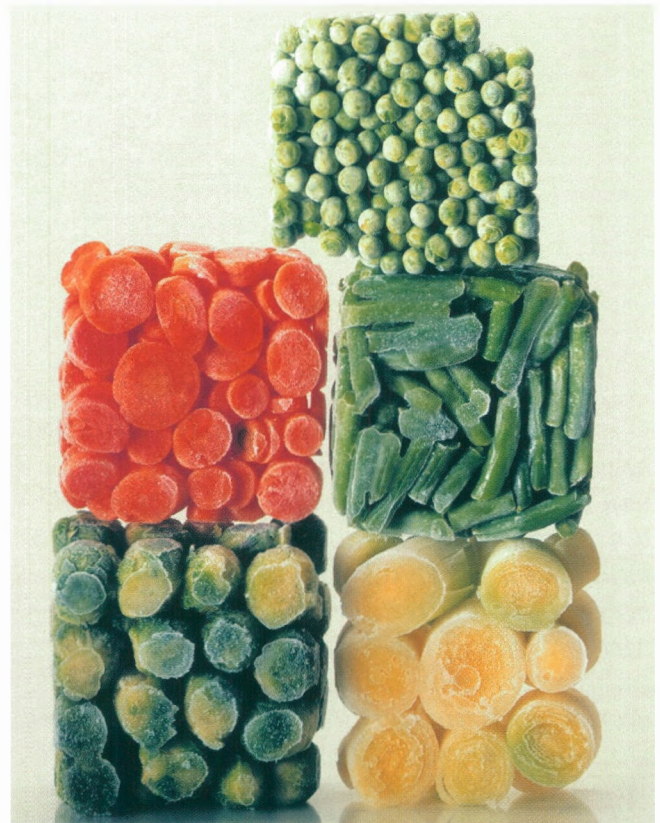

foto: Jean Godecharle

Korte historiek en afbakening van de sector

Onze contreien hebben de eerste diepvriesproducten leren kennen tijdens WO II. Het is evenwel pas in de jaren zestig dat de eerste diepvriesbedrijven werden opgestart in West-Vlaanderen, met als eerste in de rij nv Pinguin die door de familie Dejonghe werd opgericht. Nadien is er tot midden de jaren tachtig een forse stijging geweest van het aantal bedrijven (tot ongeveer 15). De oprichters waren meestal landbouwers, groentehandelaars, vlasbewerkers of conserveurs. Vele van deze bedrijven (meestal familiebedrijven) werden destijds dus opgericht in functie van een noodzakelijke reconversie¹.

Op heden concentreren de meeste Belgische diepvriesgroentebedrijven zich in West-Vlaanderen. Ook al is de diepvriesgroenteverwerkende nijverheid de belangrijkste, toch omvat de diepvriessector nog andere subsectoren.

Immers, in 2000 werden via de RSZ-statistieken 33 vestigingen geteld die actief zijn in de diepvriesverwerking van respectievelijk groenten, vis, visproducten, aardappelproducten en consumptie-ijs. Al deze subsectoren worden in de hierna volgende analyse opgenomen.

Tabel 1 duidt de afbakening aan van de diepvriessector. Uit de RSZ-statistieken blijkt dat in West-Vlaanderen in 2000 de meeste vestigingen (17) diepvriesgroenten produceren, gevolgd door consumptie-ijs (8), diepgevroren aardappelbereidingen (5) en ook diepgevroren vis en visproducten (3). Geen enkele vestiging is in West-Vlaanderen aanwezig binnen de subsectoren productie van diepgevroren vlees, gevogelte en vleeswaren. Hierbij moet er wel op worden gewezen dat deze sectorindeling is gebaseerd op de NACE-code die via de RSZ werd toegewezen aan deze vestigingen. Bedrijven met gemengde activiteiten (groenten in conserven en diepvries) zoals Dujardin Kortemark (voorheen Bonduelle Kortemark) krijgen slechts één code toegewezen, waardoor ze slechts aan één sector kunnen worden toegewezen.

Evolutie van de tewerkstelling

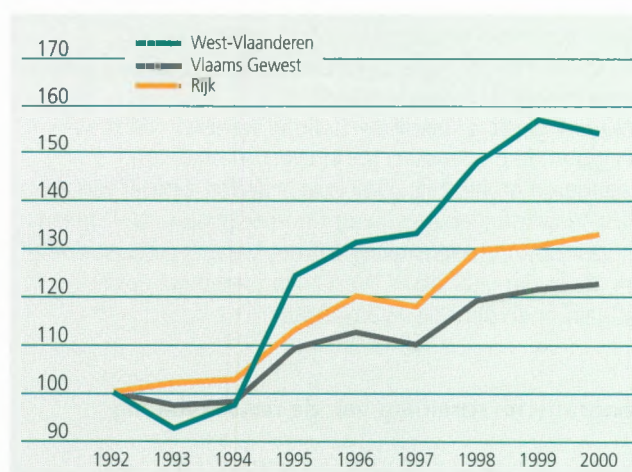
Het aantal inrichtingen en de bezoldigde tewerkstelling geven een eerste indicatie van het economisch belang van de diepvriessector in West-Vlaanderen. Uit tabel 1 kunnen we reeds afleiden dat volgens de RSZ-statistieken in 2000 in West-Vlaanderen 33 diepvriesbedrijven actief waren met een totale tewerkstelling van 3.045 werknemers. Circa 30% van deze tewerkstelling situeert zich in het Westhoek-arrondissement Ieper en 29% in het arrondissement Tielt (zie **tabel 2**). De overige arrondissementen die in belangrijke mate bijdragen tot de tewerkstelling in de West-Vlaamse diepvriessector zijn Roeselare (17%), Oostende (14%) en Kortrijk (13%). De diepvriesbedrijven in het arrondissement Brugge vertegenwoordigen met hun vier vestigingen amper 0,4% in de betreffende tewerkstelling in West-Vlaanderen. De Westhoek-arrondissementen Diksmuide en Veurne hebben volgens de RSZ-statistieken

geen vestigingen met hoofdzakelijk diepvriesindustrie-activiteiten.

Ten opzichte van 1992 is de West-Vlaamse diepvriessector gegroeid met 26,9% inzake aantal inrichtingen en met 53,9% inzake tewerkstelling. Opmerkelijk hierbij is dat deze relatieve groei in West-Vlaanderen op het vlak van het aantal inrichtingen kleiner was dan gemiddeld in Vlaanderen (+47%) en het Rijk (+55%), terwijl de procentuele groei van de tewerkstelling wel groter was dan in Vlaanderen (+23%) en het Rijk (+33%).

Deze stijgingen in West-Vlaanderen zijn de resultante van een vermeerdering van het aantal vestigingen en de tewerkstelling in de arrondissementen Ieper, Kortrijk, Oostende en Tielt. In het arrondissement Roeselare is het aantal vestigingen constant gebleven, terwijl er in de tewerkstelling in de diepvriessector een toename wordt genoteerd. Opmerkelijk is wel de groei van de diepvriessector in het arrondissement Ieper. Het aantal diepvriesbedrijven is er gestegen van 5 tot 8 vestigingen, terwijl de

Figuur 1
Evolutie van de tewerkstelling in de diepvriessector, 1992-2000, index 1992=100

Bron: RSZ, verwerking: WESONDERZOEK & ADVIES

Tabel 2

Evolutie van het aantal inrichtingen en de bezoldigde werkgelegenheid in de diepvriessector in de West-Vlaamse arrondissementen, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en het Rijk, 1992-2000

Arrondissement	1992		2000	
	Inrichtingen	Tewerkstelling	Inrichtingen	Tewerkstelling
Brugge	5	24	4	14
Diksmuide	0	0	0	0
Ieper	5	472	8	913
Kortrijk	3	223	6	383
Oostende	2	325	3	348
Roeselare	6	368	6	508
Tielt	5	567	6	879
Veurne	0	0	0	0
West-Vlaanderen	26	1.979	33	3.045
Vlaams Gewest	62	4.036	91	4.949
Rijk	88	4.378	136	5.803

Bron: RSZ, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

■ Groenten bestemd voor diepvriesverwerking worden in deze specifieke houten kisten aangevoerd.

tewerkstelling is gestegen met 93% (van 472 tot 913 werknemers), waarbij het arrondissement Tielt van de eerste plaats werd verdrongen.

Figuur 1 geeft de jaarlijkse evolutie weer van de tewerkstelling in de diepvriessector in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk. Ook hier is de forse groei van de West-Vlaamse diepvriessector uit af te leiden. Wel stellen we vast dat, in tegenstelling tot het Vlaams Gewest en het Rijk, de tewerkstelling in West-Vlaanderen lichtjes is gedaald in de periode 1999-2000.

Geografische spreiding van de tewerkstelling

Zoals reeds bleek uit tabel 2, toont **figuur 2** duidelijk aan dat de tewerkstelling in de diepvriesnijverheid zich in belangrijke mate situeert in het midden van West-Vlaanderen en vooral op het vlak van diepvries-

groenten. Kenmerkend zijn de grote concentraties in Ardoois (820 tewerkgestelden), Staden (508) en Langemark-Poelkapelle (671).

De diepvriesactiviteiten in Oostende zijn ook aanzienlijk (circa 350 tewerkgestelden, waarvan 35% de diepvriesvisproductie betreft en toch nog 65% diepvriesaardappelproducten).

Verdeling naar grootteklasse

Uit **tabel 3** kunnen we globaal afleiden dat in 2000 ongeveer 75% van de diepvriesinrichtingen zich situeren in de tewerkstellingsklassen tussen 20 en 500 tewerkgestelden. Het meeste bedrijven (8 vestigingen of 24% van het totaal aantal diepvriesinrichtingen) komen voor in de grootteklasse "20-50 tewerkgestelden". Doen we eenzelfde analyse op het vlak van het aantal

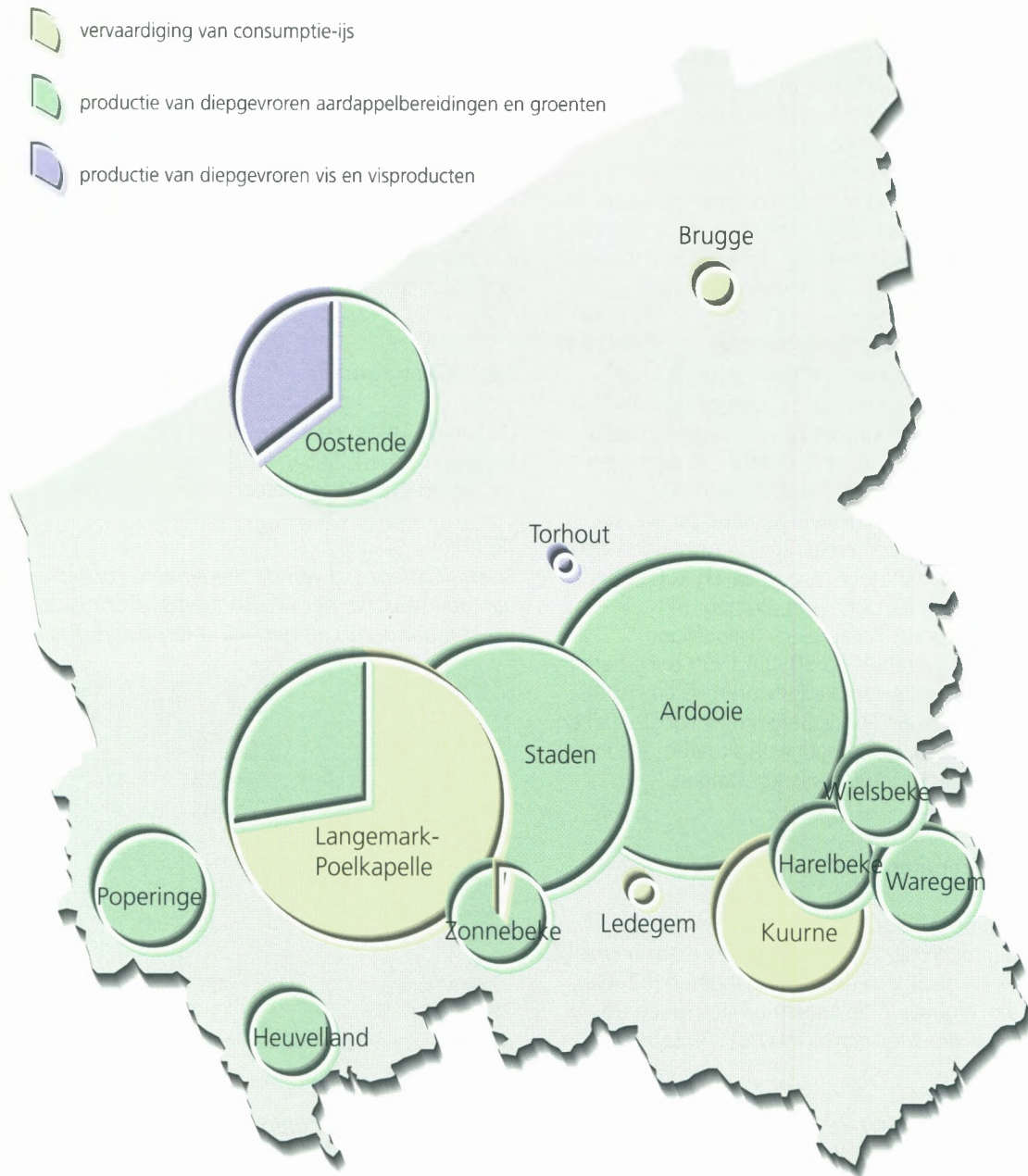
Tabel 3

Aantal inrichtingen en bezoldigde tewerkstelling in de West-Vlaamse diepvriesvestigingen, naar tewerkstellingsklasse

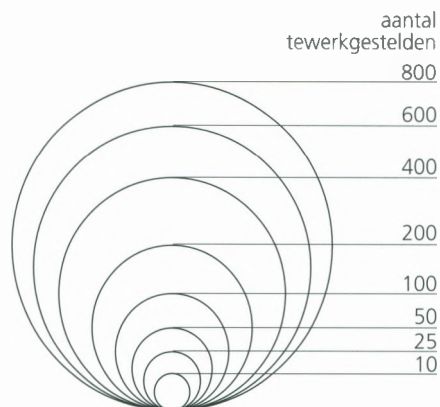
Tewerkstellingsklasse	1992		2000	
	Inrichtingen	Tewerkstelling	Inrichtingen	Tewerkstelling
-5 tew	4	12	5	10
5 - 19 tew	5	46	3	27
20 - 49 tew	5	187	8	308
50 - 99 tew	5	364	6	434
100 - 199 tew	4	532	5	556
200 - 499 tew	3	838	6	1.710
500 - 999 tew	0	0	0	0
1000 en meer	0	0	0	0
Totaal	26	1.979	33	3.045

Bron: RSZ 30 juni 1992-1999, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 2
Geografische spreiding van de tewerkstelling in de West-Vlaamse diepvriessector

Bron: RSZ 30 juni 2000, verwerking: WESONDERZOEK & ADVIES

tewerkgestelden (in plaats van het aantal inrichtingen) dan stellen we vast dat 99% van de tewerkstelling in de diepvriessector voorkomt in de tewerkstellingsklassen tussen 20 en 500 tewerkgestelden. De belangrijkste tewerkstellingsklasse is evenwel deze van 200 tot 500 personen waar in 56% van de diepvriessectortewerkstelling wordt voorzien. Ten opzichte van 1992 zijn het enkel de tewerkstellingsklassen "20 tot 50 tewerkgestelden" en (vooral) "200 tot 500 personen" die hun aandeel in de totale tewerkstelling in de diepvriessector hebben zien stijgen, respectievelijk van 9,4% tot 10,1% en van 42,3% tot 56,2%.

Uit de RSZ-statistieken valt het op dat de belangrijkste subsector "productie van diepgevroren groenten" de grootste spreiding kent van het aantal inrichtingen over de diverse tewerkstellingsklassen. Enkele grote namen uit de tewerkstellingsklasse "200-500" zijn: Ardoivries nv (Ardoioie), Unifrost nv (Ardoioie), en Pinguin nv (Staden en Ardoioie). De subsector "vervaardiging van consumptie-ijs" kent twee grote bedrijven met een tewerkstelling tussen 200 en 500 personen, namelijk Belgomilk cv (Langemark) en Frisa nv (Kuurne). De overige bedrijven binnen deze subsector hebben een tewerkstelling van minder dan 10 personen. Met uitzondering van MC Cain Foods Belgium nv (Oostende) (200-500 tewerkgestelden) situeren alle diepvriesbedrijven die aardappelbereidingen vervaardigen zich grotendeels in de middenmoot (tussen 50 en 100 tewerkgestelden): Eurofreez nv (Poperinge), Primeur nv (Waregem) en Clarebouts Potatoes nv (Heuvelland). In West-Vlaanderen waren er op 30 juni 1999 twee bedrijven actief in de productie van diepgevroren vis en visproducten, namelijk MC Cain Foods Belgium nv (Oostende) en Morubel nv (Oostende). Beide bedrijven situeren zich in de tewerkstellingsklasse 100-200 tewerkgestelden.

Tewerkstellingskenmerken

Het aandeel van de arbeiders in de totale bezoldigde tewerkstelling in de West-Vlaamse diepvriessector bedraagt 82,0% en is quasi gelijk aan deze in Vlaanderen (82,4%), maar groter dan globaal in de industrie (75,5%) en de globale Belgische diepvriessector (79,0%) (zie **tabel 4**).

Tabel 4

Procentuele verdeling van de bezoldigde tewerkstelling in de West-Vlaamse diepvriesvestigingen, naar werknemersstatuut en geslacht (in %)

	West-Vlaanderen		Vlaams Gewest		Rijk	
	1992	2000	1992	2000	1992	2000
DIEPVRIESSECTOR						
aandeel arbeiders	88,8	82,0	84,3	82,4	83,7	79,0
aandeel bedienden	11,2	18,0	15,7	17,6	16,3	21,0
aandeel mannen	54,9	62,8	55,1	61,1	56,5	62,5
aandeel vrouwen	45,1	37,2	44,9	38,9	43,5	37,5
TOTAAL INDUSTRIE						
aandeel arbeiders	79,0	75,5	72,1	67,9	69,5	65,3
aandeel bedienden	21,0	24,5	27,9	32,1	30,5	34,7
aandeel mannen	70,7	72,8	75,3	76,3	76,9	77,7
aandeel vrouwen	29,3	27,2	24,7	23,7	23,1	22,3

Bron: RSZ 30 juni 1992-1999, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Dit relatieve belang van de arbeiders in de West-Vlaamse diepvriessector is (net zoals in Vlaanderen en België, en globaal in de industrie) in de periode 1992-2000 gedaald (van 88,8% tot 82,0%).

Inzake het aandeel van de vrouwelijke tewerkstelling stellen we vast dat er geen noemenswaardig verschil is af te leiden tussen de West-Vlaamse, Vlaamse en Belgische diepvriessector (37 à 39 %). De vrouwelijke tewerkstelling is er in relatieve termen wel belangrijker dan globaal in de industrie (22 à 27%). In de periode 1992-2000 is het aandeel van de vrouwelijke tewerkstelling in de totale West-Vlaamse diepvriessectortewerkstelling gedaald van 45,1% tot 37,2%. Deze daling wordt ook vastgesteld in Vlaanderen en het Rijk, zowel in de diepvriessector als globaal in de industrie (zij het in mindere mate).

Specialisatiegraad

Uit tabel 1 was reeds af te leiden dat circa 52% van de Belgische tewerkstelling in de diepvriesindustrie zich situeert in West-Vlaanderen. Voor de diepvriesgroente-

Tabel 5

Specialisatiegraad van de diepvriessector ten opzichte van de industrie, per West-Vlaams arrondissement en West-Vlaanderen als geheel, referentieregio: Vlaanderen

Arrondissement	Specialisatiegraad	
	1992	2000
Brugge	0,16	0,08
Diksmuide	0,00	0,00
Ieper	7,16	10,19
Kortrijk	0,71	1,01
Oostende	10,00	7,01
Roeselare	2,44	2,67
Tielt	5,24	5,56
Veurne	0,00	0,00
West-Vlaanderen	2,30	2,81

Bron: RSZ 30 juni 1992-1999, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

verwerkende nijverheid is dit aandeel nog hoger, namelijk 78%.

Aan de hand van de specialisatiegraad kunnen we ook een zekere indicatie geven van de mate waarin een regio (bijvoorbeeld West-Vlaanderen of een West-Vlaams arrondissement) gespecialiseerd is in een bepaalde (sub)sector in vergelijking met een ruimer referentiegebied (bijvoorbeeld Vlaanderen). De specialisatiegraad voor de diepvriessector in West-Vlaanderen wordt hier berekend via de verhouding tussen enerzijds het aandeel (inzake tewerkstelling) van de West-Vlaamse diepvriessector in de West-Vlaamse industrie en anderzijds het aandeel (inzake tewerkstelling) van de Vlaamse diepvriessector in de Vlaamse industrie. Is deze verhouding groter dan één, dan kan men stellen dat West-Vlaanderen een grote specialisatie kent inzake diepvriesactiviteiten.

In **tabel 5** werd deze berekening gedaan voor alle West-Vlaamse arrondissementen en West-Vlaanderen als geheel, voor de jaren 1992 en 2000. Zoals te verwachten kent West-Vlaanderen als geheel (2,8) en de arrondissementen Ieper (10,2), Oostende (7,0), Roeselare (2,7) en Tielt (5,6) (en in mindere mate Kortrijk) een sterke specialisatie in de diepvriessectoractiviteiten. Behoudens het arrondissement Oostende, kennen elk van deze arrondissementen en West-Vlaanderen als geheel een lichte stijging van de specialisatie-

graad in de periode 1992-2000. Enkel het arrondissement Ieper kende een forse stijging (van 7,2 naar 10,2).

Productie en export

Het belang van een sector dient niet alleen te worden uitgedrukt in cijfers van tewerkstelling, maar ook op basis van indicatoren zoals productie, omzet, investeringen en export. De beschikbare BTW-statistieken en de resultaten van de 'enquête naar de structuur van de ondernemingen' zijn evenwel niet gedetailleerd genoeg om de diepvriessector op West-Vlaams niveau te kunnen bespreken. Er zijn wel gegevens beschikbaar op Belgisch niveau inzake de diepvriesgroentesector. Rekening houdend met de hoge concentratie van deze productieactiviteiten in West-Vlaanderen is het relevant hierna louter ter illustratie een beknopte bespreking te geven van de beschikbare kengetallen voor de sector van de diepvriesgroenten voor België². Met een productie van 662.000 ton diepvriesgroenten heeft België circa 27% van de totale Europese diepvriesgroenteproduktie, en is hiermee de belangrijkste Europese producent. In 1980 bedroeg deze Belgische productie nog 49.000 ton.

Sinds 1981 is België ook de belangrijkste Europese expor-

Eurofrost

OPSLAG & ORDERPICKING

- vrieshuizen van Europees formaat
- eigen technische ploeg
- volledig geklimatiseerde laad- en loskaaien

Onze service: snelheid, geen wachttijden, het computergestuurd voorraadbeheer vervult al uw wensen, dienstenpakket op maat van de klant (orderpreparatie, eigen pickingzones, palletisering, adressering, administratie) en een perfecte registratie van alle bewegingen en stocks... dat noemen we VALUE ADDED LOGISTICS.

TRANSPORT & GROEPAGE

Volle ladingen doorheen heel Europa, groepage-transporten vanuit België naar L, NL, D, A, CH, UK, N, SK, S en DK en een feilloze distributie op maat en volgens de wensen van de klant.

Onze troeven: centrale ligging, meer dan 30 jaar ervaring in de sector, een perfect uitgerust wagenpark van 8 tot 22 ton, beproefde flexibiliteit door een fijnmazig, goed uitgekend distributienet en vakbekwaam personeel, dat ten allen tijde het hoofd koel houdt.

Doe de test en vraag ons meteen om inlichtingen

EUROFROST N.V.

Izegemsestraat 412 - Industriezone B 8501 KORTRIJK (Heule)

Tel. 056 35 04 54 • Fax 056 35 21 40 • E-mail: eurofrost@eurofrost.be • www.eurofrost.be

teur van diepvriesgroenten. In 1999 werd dit exportbedrag geraamd op 495,5 miljoen EUR of 45% van de totale Europese export. Belangrijkste afzetlanden zijn Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Nederland en Italië.

Financiële analyse

Binnen het bestek van dit artikel bespreken we ook kort de evolutie van de belangrijkste financiële ratio's over de periode 1997-2000 voor de West-Vlaamse diepvriessector, voedingsnijverheid en industrie³. Deze financiële analyse heeft betrekking op de ondernemingen uit deze sector met zetel in West-Vlaanderen die voor de betrokken periode een jaarrekening neerlegden. Bedrijven met zetel buiten West-Vlaanderen, maar met vestiging(en) in West-Vlaanderen (bijvoorbeeld MC Cain Foods Belgium nv, Oostende), kunnen niet in deze analyse worden opgenomen⁴.

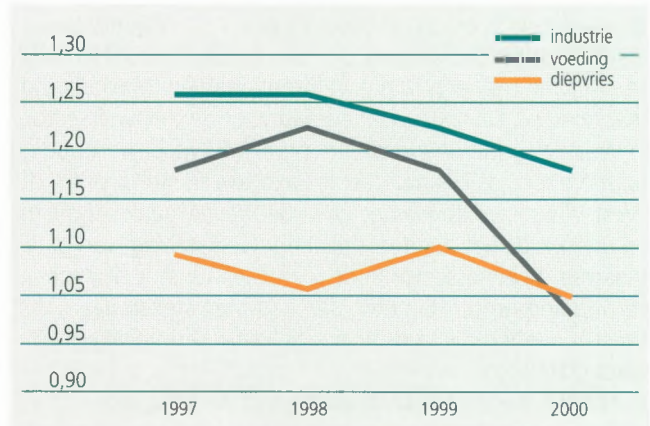
De volgende financiële ratio's worden hier beknopt besproken:

- Liquiditeitsratio of current ratio (verhouding vlottende activa en vreemd vermogen op korte termijn) als indicator van de mate waarin het bedrijf in staat is haar betalingsverplichtingen op korte termijn na te leven;
- Solvabiliteitsratio of financiële onafhankelijkheidsgraad (eigen vermogen op totaal vermogen) als indicator van de mate dat het bedrijf in staat is om haar financiële verplichtingen in verband met interestbetaling en schuldaflossing op meer dan één jaar na te komen;
- Rentabiliteitsratio of "rentabiliteit van het eigen vermogen na belastingen" (winst na belastingen op eigen vermogen) als indicator van het rendement op het geïnvesteerd risicodragend kapitaal.

De gemiddelde waarde van de current ratio bedroeg in 2000 bij de geselecteerde West-Vlaamse diepvriesbedrijven 1,01 en is globaal gezien sinds 1997 lichtjes aan het dalen (zie ook **figuur 3**). Een current ratio groter dan één wijst op een overschot van de vlottende activa op de korte termijnschulden. De situatie in de West-Vlaamse diepvriessector is dus "bevreemdend" te noemen, maar bijlange niet zo goed als globaal in de West-Vlaamse industrie, waar de veiligheidsmarge groter is (1,16), maar ook de laatste jaren een daling kent. Net zoals voor de volgende ratio's dient hierbij wel te worden vermeld dat het gebruik van gemiddelde ratio's impliceert dat we niet altijd zeker zijn dat dit gemiddelde een goede weergave is van de effectieve situatie in de sector. Immers, een of enkele grote bedrijven kunnen dit gemiddelde in belangrijke mate beïnvloeden. Bijgevolg wordt tevens de spreiding van de waarden geanalyseerd via de mediaanwaarde en de eerste en derde kwartielwaarde⁵. De gemiddelde waarde van de current ratio ligt in de diepvriessector (net zoals algemeen in de voeding en de industrie) onder de mediaan (zie **figuur 4**). Een beperkt aantal grote ondernemingen duwt dus de gemiddelde waarde naar beneden. De waarden van de current ratio zijn in de voeding en de industrie wel globaal gezien meer gespreid dan in de diepvriessector.

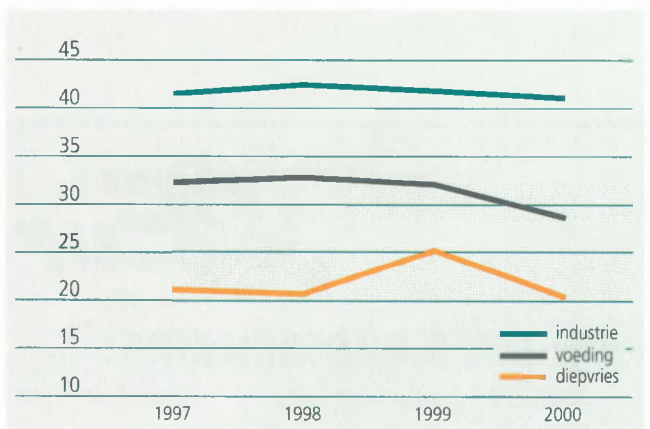
De gemiddelde waarde van de solvabiliteitsratio of onafhankelijkheidsgraad in de West-Vlaamse diepvriessector is nagenoeg constant gebleven op 20% à 21% (zie **figuur 5**).

Figuur 3
Current ratio voor de diepvriessector, voedingssector en industrie, West-Vlaanderen, gemiddelde, 1997-2000

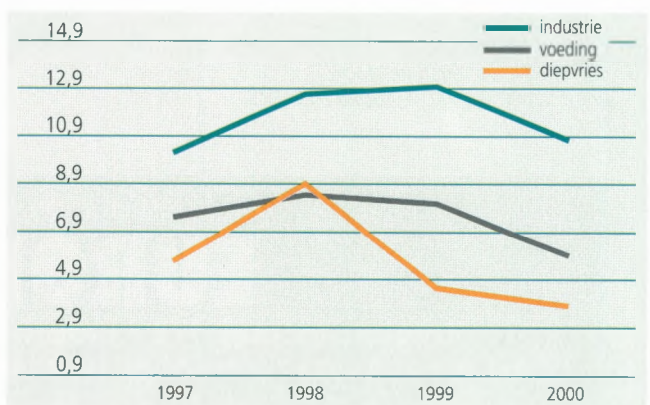
Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 5
Solvabiliteitsratio voor de diepvriessector en industrie, West-Vlaanderen, gemiddelde, 1997-2000

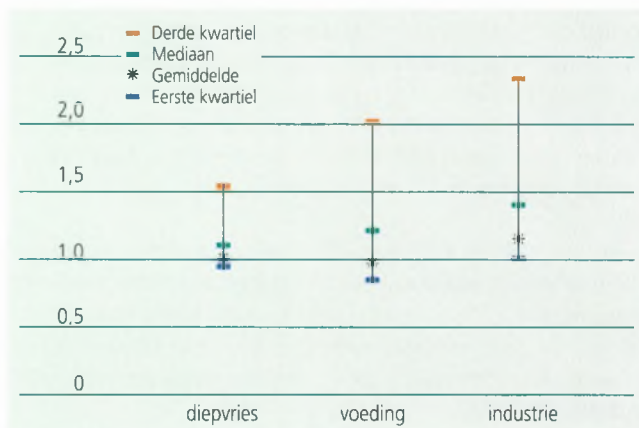
Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 7
Rentabiliteit van de diepvriessector, voedingssector en industrie, West-Vlaanderen, gemiddelde, 1997-2000

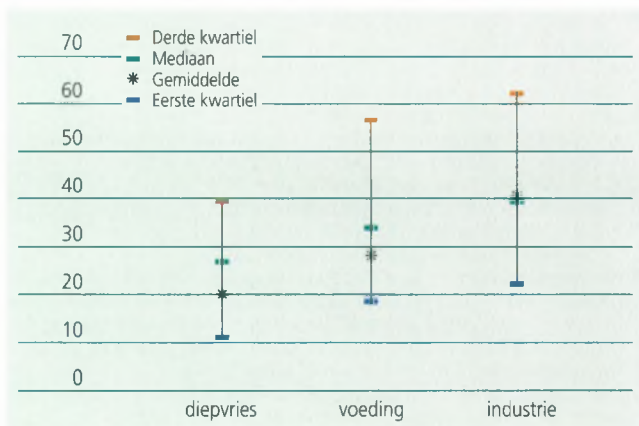
Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 4
 Spreiding van de current ratio voor de diepvriessector, voedingssector en industrie in West-Vlaanderen in 2000

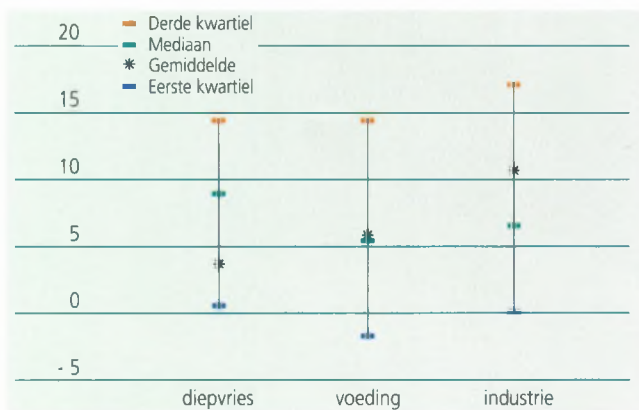
Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 6
 Spreiding van de financiële onafhankelijkheidsgraad voor de diepvriessector, voedingssector en industrie in West-Vlaanderen in 2000

Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Figuur 8
 Spreiding van de nettorentabiliteit van het eigen vermogen na belastingen voor de diepvriessector, voedingssector en industrie in West-Vlaanderen in 2000

Bron: cd-rom Belfirst, verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WESONDERZOEK & ADVIES

Dit impliceert dat in deze sector het eigen vermogen één vijfde omvat van het totale vermogen. Dit is relatief laag, zeker wanneer dit wordt vergeleken met de voedingssector (29%) en de industrie (41%). Ook voor de solvabiliteitsratio is de mediaanwaarde (circa 27%) groter dan het gemiddelde (dit geldt ook voor de voeding maar niet voor de industrie) (zie **figuur 6**). De spreiding van de waarden is wel groter voor dat deel van de waarden die onder de mediaan liggen.

De gemiddelde waarde van de rendabiliteitsratio in de West-Vlaamse diepvriessector (3,8%) ligt lager dan in de West-Vlaamse voedingsnijverheid (5,9%) en industrie (10,7%) (zie **figuur 7**), waarbij er in de laatste jaren een dalende trend merkbaar is. Rekening houdend met de netto-opbrengst van risicoloze beleggingen en het risico dat inherent is verbonden aan het bedrijfsleven (risicopremie van ongeveer 33%), is een nettorentabiliteit van het eigen vermogen van minstens 7% noodzakelijk⁶.

Tijdens de periode 1997-2000 bevond de gemiddelde waarde van deze rendabiliteitswaarde in de West-Vlaamse diepvriessector zich enkel in 1998 (8,9%) boven deze norm. Recente evoluties zoals grotere concentraties in de afzetkanalen van diepvriesproducten (met lagere verkoopmarges bij de producenten als gevolg) kunnen een verklaring geven bij deze situatie. De markt van de diepvriesproducten is immers een markt waar de kostprijs een belangrijk concurrentieel element is. Dankzij de hoge productievolumes en de hoge automatisatie van het productieproces kon de West-Vlaamse diepvriessector evenwel een belangrijk deel van de Europese exportmarkt innemen (zie hoger).

In tegenstelling tot de voedingssector en de industrie in het algemeen is het opvallend dat de gemiddelde waarde van de rentabiliteitsratio (3,8) in de diepvriessector (in belangrijke mate) lager ligt dan de mediaan (8,8) (zie **figuur 8**). Een beperkt aantal grote bedrijven trekken dus de gemiddelde waarde gevoelig naar beneden. De mediaanwaarde van de rentabiliteitsratio in de diepvriessector is ook groter dan globaal in de voeding en de industrie.

Factoren die de verdere ontwikkelingen zullen bepalen

Het agrovoedingscomplex is een belangrijke economische clusteractiviteit in West-Vlaanderen. De West-Vlaamse diepvriessector met 33 vestigingen en een totale tewerkstelling in 2000 van ruim 3.000 personen neemt hierin een bijzondere plaats in, temeer daar de meeste Belgische diepvriesgroentebedrijven zich in (de zuidelijke helft van) West-Vlaanderen situeren. Naast deze diepvriesgroentesector – die in West-Vlaanderen de belangrijkste diepvries-subsector is – werden in dit artikel ook de subsectoren besproken die betrekking hebben op de diepvriesverwerking van vis, visproducten, aardappelproducten en consumptie-ijs.

De succesfactoren voor de groei van de diepvriessector in West-Vlaanderen waren onder meer het familiaal ondernemersinitiatief, de aanwezige landbouwsector die bereid was om van extensieve teelten om te schakelen naar teelten met een hoge toegevoegde waarde (zoals groenten), en tenslotte ook de aanwezigheid van diep grondwater

(noodzakelijk voor het productieproces). De groei van deze sector werd ook in bijzondere mate ondersteund door continue investeringen in automatisatie van het productieproces, technologische innovatie en recent ook milieu-investeringen. In dit verband moet ook worden gewezen op de vele Europese middelen die vanuit het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw werden toegewezen aan (onder meer) de West-Vlaamse agrovoo-dingsbedrijven.

Net zoals de groenten de basis waren voor de oorspronkelijke ontwikkeling van de diepvriessector in West-Vlaanderen, zo zullen de groenten de basis blijven voor de verdere ontwikkelingen van deze typische West-Vlaamse sector. Groenten hebben een "gezond" imago en het verbruik ervan stijgt.

Evenwel tal van factoren interfereren op de voormelde basiselementen die destijds de groei hebben mogelijk gemaakt. Vooreerst zijn er de structurele problemen in de landbouwsector, wat zich onder meer uit in het dalend aantal landbouwersbedrijven. Verdere intensivering in de landbouw lijkt gezien de milieubeperkingen niet opportuun, terwijl bepaalde teelten (zoals bijvoorbeeld wortelen) bedreigd worden door bodemmoeheid. Daarnaast wordt het toegelaten gebruik van grondwater (zowel voor beregening in de landbouw als proceswater in de industrie) drastisch beperkt. Tevens valt op te merken dat landbouwers na een "leerperiode" te hebben doorlopen een dusdanige kwaliteit hebben bereikt zodat meer en meer landbouwers hun groenten niet meer laten afnemen door de groenteverwerkende nijverheid maar wel door de REO-veiling te Roeselare (waar een betere prijs kan worden bekomen).

Dit alles heeft tot gevolg dat de groeiende vraag naar diepvriesgroenten en bijgevolg de productiegroei in de groenteverwerkende nijverheid worden opgevangen via alternatieven, zijnde enerzijds de delocatie van de (extra) productie en anderzijds de aanvoer van groenten van buiten West-Vlaanderen. Reeds circa 40% van de verwerkte groenten in West-Vlaanderen wordt aangevoerd vanuit Noord-Frankrijk.

De strengere milieunormen worden door de sector als een bedreiging aanzien. Mits inachtneming van een noodzakelijke overgangperiode lijkt de sector wel bereid de nodige inspanningen te leveren om aan deze normen te voldoen. De gedifferentieerde aanpak van de verschillende lidstaten op het vlak van milieureglementering zet de sector op concurrentieel vlak wel onder zware druk.

Dat de sector bereid is om de nodige aandacht te besteden aan de milieuaspecten blijkt evenwel uit het feit dat momenteel in opdracht van het Streekplatform Roeselare-Tielt een onderzoek wordt uitgevoerd naar de mogelijkheden om tot samenwerking te komen op het vlak van watergebruik tussen de groenteverwerkende bedrijven en de landbouw, in die zin dat water afkomstig uit het productieproces van de groenteverwerkende bedrijven mogelijks zou worden aangewend als beregeningswater in de land- en tuinbouw.

Een volgende bedreiging situeert zich in de afzetkanalen. De groeiende macht van de distributeurs (als gevolg van de toenemende concentraties) zal verder groeien, waardoor een nog sterkere druk zal komen op de prijzen. Verwacht wordt dat buitenlandse diepvriesgroentebedrijven zullen lijden onder deze zware druk op de verkoopsmarges met sluitingen van vestigingen als gevolg. Dit geeft dan wel weer kansen aan de West-Vlaamse bedrijven, die concurrentieel sterk staan op het vlak van kostprijs, om zo hun positie in de markt te verstevigen.

Daarnaast zijn er nog vermeldenswaardige opportuniteiten die evenwel betrekking hebben op kleine nichemarkten die maximum 4 à 5% van de omzet kunnen omvatten. Het betreft de diepvriesmaaltijden, diepgevroren kruiden en biologische diepvriesproducten die een hoge toegevoegde waarde realiseren.

- 1 D. Decoster, "De diepvriesgroenten in West-Vlaanderen", West-Vlaanderen Werkt nr. 5/1984, blz. 253-256
- 2 Desimpel K. en Vanhaverbeke W., "Casestudy: the frozen vegetable industry in West Flanders", 2000.
- 3 Een volwaardige financiële analyse van de West-Vlaamse ondernemingen in de industrie, bouw en tertiaire sector werd opgenomen in het artikel van N. Depestel dat eerder is verschenen in West-Vlaanderen Werkt, nr. 4/2001.
- 4 Uiteindelijk werden de jaarrekeningen verwerkt van:
 - 22 West-Vlaamse diepvriesbedrijven, met een totale tewerkstelling van gemiddeld 1880 personen in 2000;
 - 372 West-Vlaamse voedingsbedrijven (gemiddeld 7.412 tewerkgestelden in 2000);
 - 2.832 West-Vlaamse industriële bedrijven (gemiddeld 74.414 personeelsleden in 2000).
- 5 Bij rangschikking van de waarden (in stijgende volgorde) situeert de mediaanwaarde zich op die plaats waar het aantal waarden in twee gelijke groepen wordt verdeeld. Beneden de eerste kwartielwaarde situeert zich 25% van het aantal waarden, terwijl boven de derde kwartielwaarde 25% van het aantal waarden ligt.
- 6 Depestel N., "Financiële analyse van de West-Vlaamse ondernemingen in de periode 1996-1999", West-Vlaanderen Werkt, nr. 4/2001, blz. 157 en 158.

Brugge, een toeristische topbestemming in Vlaanderen

Rik De Keyser

beheerder-directeur WES Onderzoek & Advies

Brugge staat dit jaar als culturele hoofdstad van Europa in het middelpunt van de belangstelling. De economische impact van dit grootschalig evenement op de stad zal meer dan vermoedelijk belangrijk zijn en zorgen voor een accentuering van de groei die toeristisch Brugge in het voorbije decennium doormaakte.

Inleiding

Van alle Vlaamse kunststeden heeft Brugge veruit de grootste aantrekkingskracht op vakantiegangers. Dit blijkt uit het feit dat Brugge de stad in Vlaanderen is met het grootste aantal overnachtingen voor toeristisch-recreatieve doeleinden. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) telde in het jaar 2000 ongeveer 1.085.000 overnachtingen van toeristen in Brugge. Dit is heel wat meer dan in Brussel (760.000), Antwerpen (667.000) of Gent (314.000). Wel dient vermeld dat zowel Brussel als Antwerpen in het totaal een groter aantal overnachtingen laten optekenen dan Brugge omwille van hun sterkere functie als zaken-centrum.

Niettegenstaande deze positie van toeristische topbestemming in Vlaanderen, is het economisch belang van de toeristische sector in Brugge slechts met grote tijdsintervallen in kaart gebracht. In dit verband kunnen we verwijzen naar het WES-onderzoek naar de economische betekenis van het toerisme in Brugge in 1991 in opdracht van het Brugse stadsbestuur. In dit basiswerk is toen op uitgebreide schaal ingegaan op de omvang en kenmerken van zowel verblijf als dagtoerisme, de bestedingen die hiermee gepaard gaan en hun impact op omzet en tewerkstelling.

Pas in het jaar 2000 is op initiatief van Toerisme Vlaanderen nieuw origineel onderzoek verricht naar de bestedingen in het kader van het verblijftoerisme in de Vlaamse kunststeden waaronder Brugge¹.

Het is de bedoeling van dit artikel om op basis van bestaande gegevens en de resultaten van de twee vermelde studies, de evolutie na te gaan van het verblijftoerisme in Brugge in het laatste decennium. We typeren deze evolutie zowel vanuit de hoek van het aanbod als van de vraag.

foto: Toerisme Brugge

Logiesaanbod

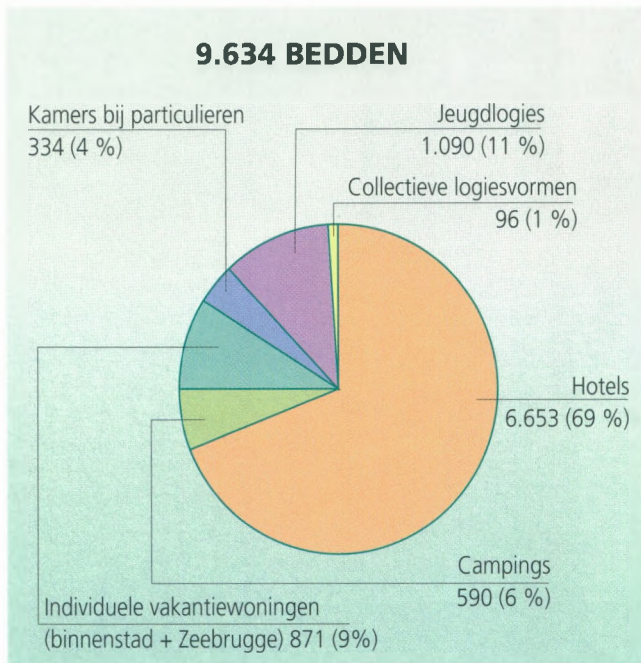
Deze paragraaf geeft vooreerst een overzicht van de globale logiescapaciteit in Brugge en de evolutie ervan. In een tweede punt gaan we dieper in op enkele kenmerken van het hotelaanbod in Brugge.

Actuele logiescapaciteit en evolutie

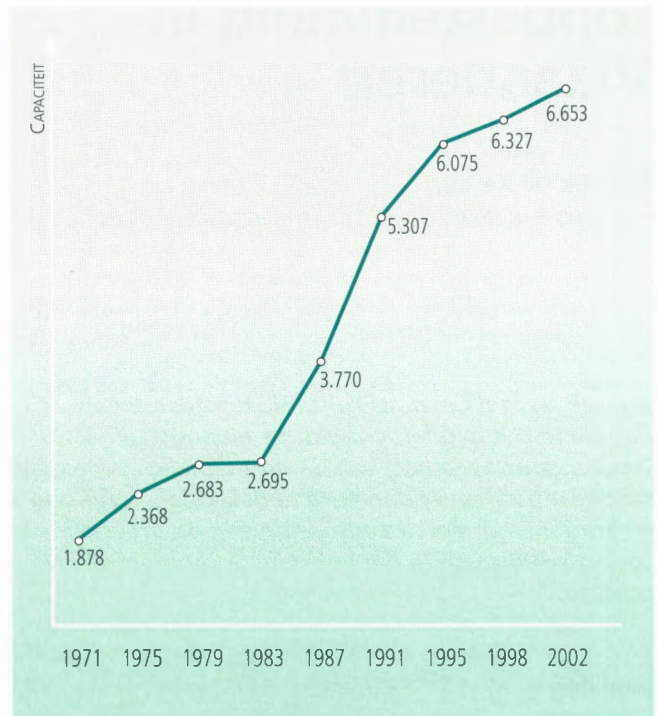
Brugge telt op vandaag 110 vergunde hotels exclusief jeugdhôtels. Verder zijn er wat het commercieel logies betreft nog 2 kampeerterrainen, 10 inrichtingen voor jeugdlogies (voornamelijk jeugdherbergen en jeugdhôtels), 1 collectieve logiesinrichting in het kader van sportkampen, 167 gastenkamers bij particulieren in de binnenstad, 49 vakantiewoningen in de binnenstad en 120 vakantiewoningen in Zeebrugge.

Al deze logiesinrichtingen vertegenwoordigen een totale logiescapaciteit van 9.634 bedden. **Figuur 1** illustreert de verdeling van deze logiescapaciteit naar logiesvorm. Men kan vaststellen dat het grootste deel of 69% van de capaciteit in hotels is terug te vinden. Het jeugdlogies maakt 11%, toeristische standplaatsen op kampeerterrainen 6%, vakantiewoningen in Zeebrugge 6%, gastenkamers in de binnenstad 4% en vakantiewoningen in de binnenstad 3% uit van de totale commerciële logiescapaciteit.

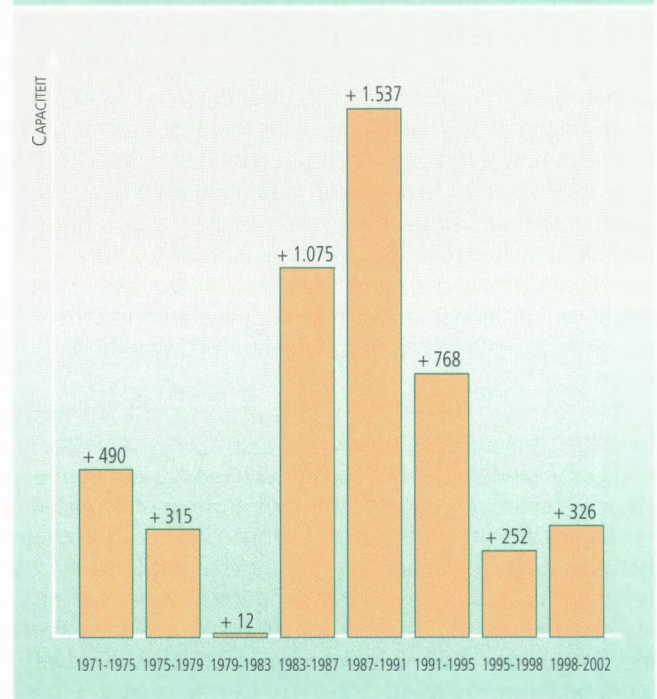
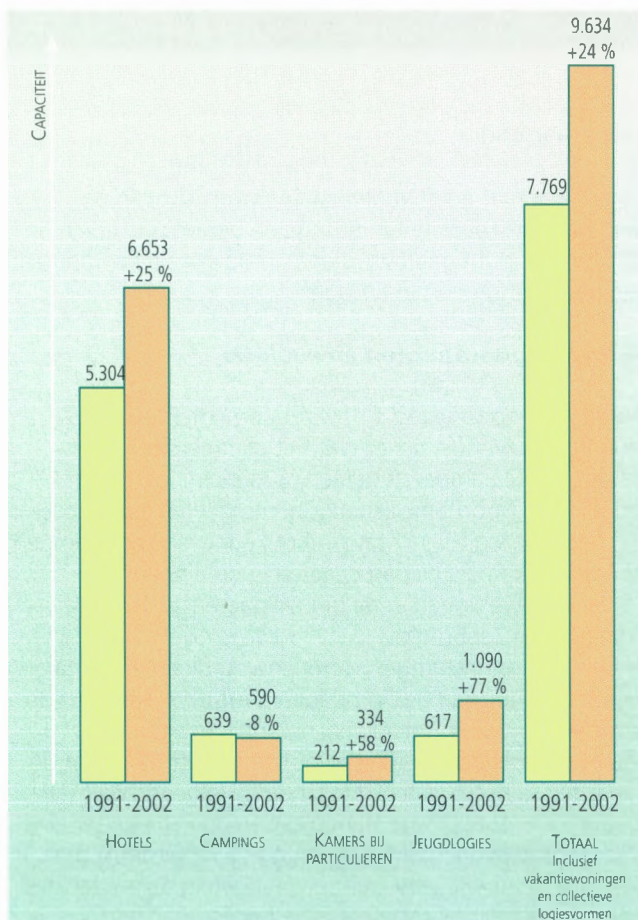
Figuur 1
Logiescapaciteit in 2002 naar logiesvorm (in aantal bedden en %)

Figuur 3
Evolutie van de hotelcapaciteit in de periode 1971-2002 (in aantal bedden)

Figuur 2
Evolutie van de logiescapaciteit in de periode 1991-2002 naar logiesvorm (in aantal bedden en %)

In vergelijking met het logiesaanbod begin de jaren '90 is er sprake van een toename van de totale commerciële logiescapaciteit met in totaal 1.865 bedden of 24% (zie **figuur 2**). Het grootste deel van deze toename is te situeren in de hotellerie (+1.349 bedden). Verder kunnen we nog stijgingen optekenen voor het jeugdlogies (+473 bedden) en de gastenkamers (+122 bedden). De capaciteit inzake toeristische kampeerplaatsen vermindert met 49 bedden.

In relatieve termen is de toename het grootst voor het jeugdlogies (+77%) en de kamers bij particulieren in de binnenstad (+58%). De logiescapaciteit in de hotels nam toe met 25%.

Figuur 3 toont de langetermijnevolutie van de capaciteit in de hotels, zijnde de belangrijkste logiesvorm. Over een periode van ruim 30 jaar is de logiescapaciteit in de hotels in Brugge toegenomen van iets minder dan 1.900 bedden in 1971 naar 6.653 bedden begin 2002. Meer dan 70% van deze toename werd gerealiseerd in de periode 1983-1995 toen de capaciteit steeg van 2.700 naar 6.100 bedden. Na 1995 was er een duidelijke groeivertraging. Toch was er in deze periode nog een stijging met bijna 600 bedden.

Actuele kenmerken van het logiesaanbod en evolutie

Bij de bespreking van de actuele kenmerken van het logiesaanbod beperken we ons tot het hotelaanbod dat echter het zwaartepunt vormt in het Brugse logiesaanbod.

Uit **figuur 4** kan men de verdeling van de hotels afleiden naar grootteklasse. Ruim 60% van de hotels in Brugge zijn te catalogeren als kleine hotels met minder dan 20 kamers. Verder zijn er 23 hotels met 20 tot 39 kamers en 9 hotels met 40 tot 79 kamers. Brugge telt slechts 10 grote hotels met minstens 80 kamers.

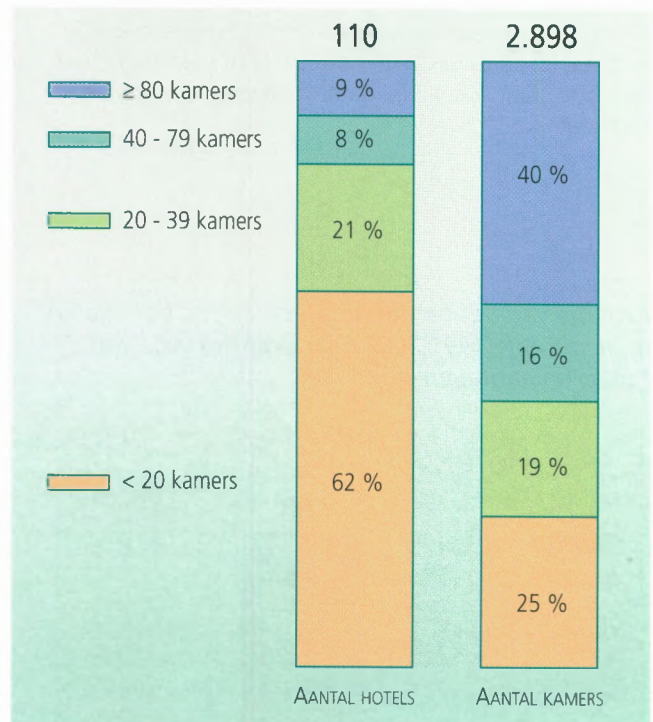
Ondanks hun klein aantal vertegenwoordigen de grote hotels 40% van het aantal hotelkamers in Brugge.

Circa twee derden van de Brugse hotels hebben minstens drie sterren, bijna een vierde van de hotels zelfs vier sterren. Ongeveer 80% van de logiescapaciteit in de hotels is terug te vinden in hotels van drie en meer sterren (zie **figuur 5**).

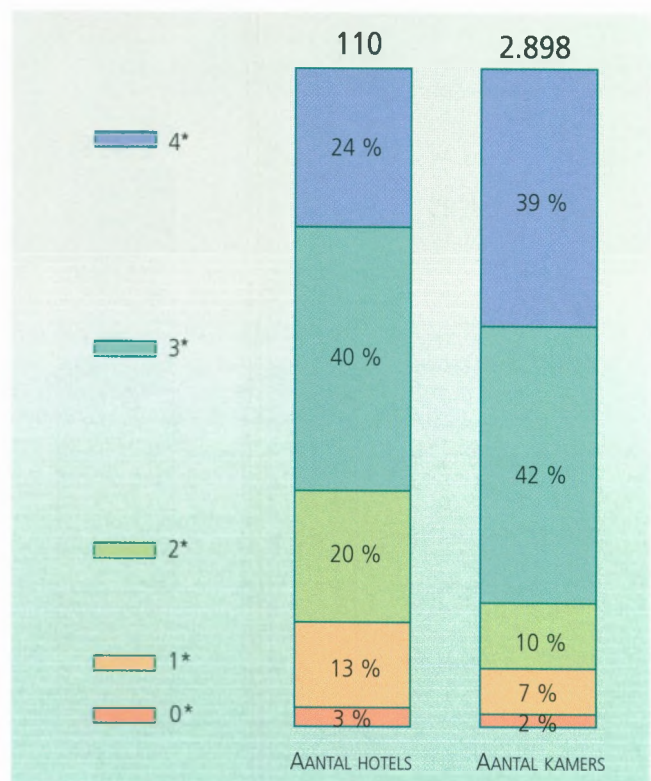
Figuur 6 illustreert de evolutie van het hotelbestand naar grootteklasse. We kunnen vaststellen dat de 12 bijkomende hotels tussen 1991 en 2002 nagenoeg allemaal minstens 20 kamers hebben. Het aantal grote hotels nam toe van 6 tot 10, het aantal hotels met 40 tot 79 kamers van 6 tot 9 en het aantal hotels met 20 tot 39 kamers van 19 tot 23.

Deze evolutie heeft als gevolg dat een steeds groter deel van de hotelkamers in de grotere hotels is geconcentreerd. In 1991 bedroeg het aandeel van de grote hotels in alle hotelkamers 30%. Op vandaag is dit opgelopen tot 40%. Omgekeerd vertegenwoordigen de kleinste hotels nu nog 25% van de kamer capaciteit tegenover 35% in 1991.

Figuur 4
Aantal hotels en aantal hotelkamers in 2002 naar grootteklasse van de hotels (in aantal en %)

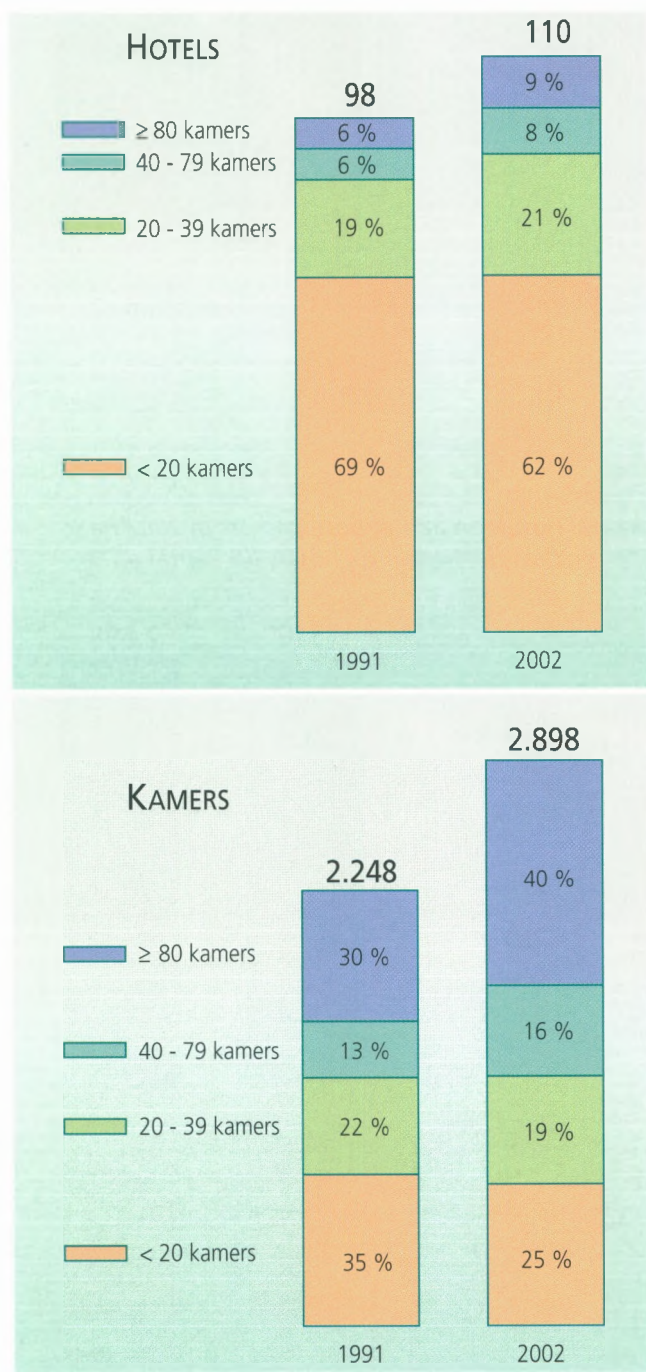
Figuur 5
Aantal hotels en aantal hotelkamers in 2002 naar sterrenclassificatie van de hotels (in aantal en %)

Vraag

In dit tweede luik gaan we dieper in op de vraag naar verblijfsmogelijkheden in Brugge. We bekijken de evolutie in het absoluut aantal overnachtingen en in een aantal kenmerken zoals doel van het verblijf of marktstructuur. Tenslotte staan we stil bij de bestedingen van de verblijftoeristen.

Figuur 6
Evolutie van het aantal hotels en aantal hotelkamers in de periode 1991-2002 naar grootteklasse van de hotels (in aantal en %)

Actueel aantal overnachtingen en evolutie

De gegevens omtrent het aantal overnachtingen zijn afkomstig van het NIS. Voor een aantal niet door het NIS geobserveerde logiesvormen zoals kamers bij particulieren of vakantiewoningen zijn schattingen gemaakt.

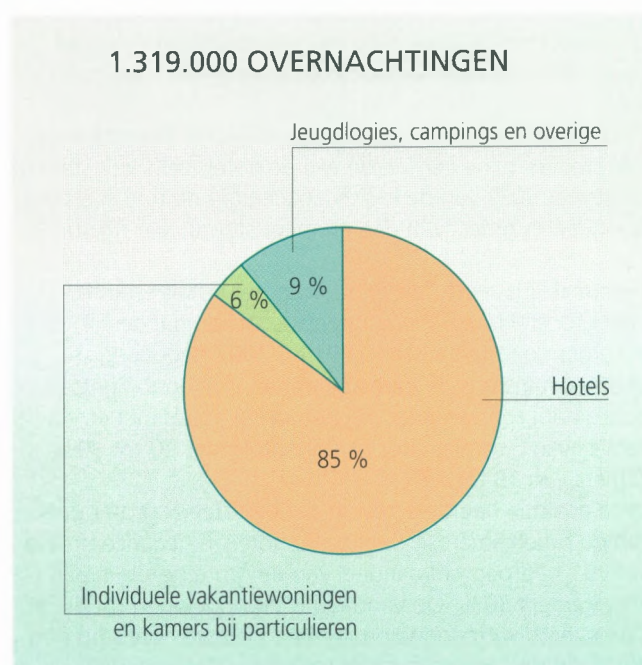
Het verblijftoerisme in Brugge was in 2000 goed voor in totaal ongeveer 1.319.000 overnachtingen. Het grootste deel van dit aantal is geregistreerd in hotels (1.117.000 overnachtingen of 85%). Andere logiesvormen zoals kamers bij particulieren en vakantiewoningen (4%) of jeugdlogies, campings en collectieve logiesvormen (11%) vertegenwoordigen slechts een beperkt deel (zie **figuur 7**). De 1,3 miljoen overnachtingen komen op rekening van naar schatting 677.000 verblijftoeristen. Dit brengt met zich mee dat de gemiddelde verblijfsduur in Brugge beperkt is tot 1,9 nachten.

Figuur 8 illustreert de langetermijnevolutie van het aantal overnachtingen in Brugge. Er is over de laatste 25 jaar een relatief continue stijging van het aantal overnachtingen merkbaar met als gevolg dat dit aantal op vandaag meer dan drie keer hoger is dan in 1975.

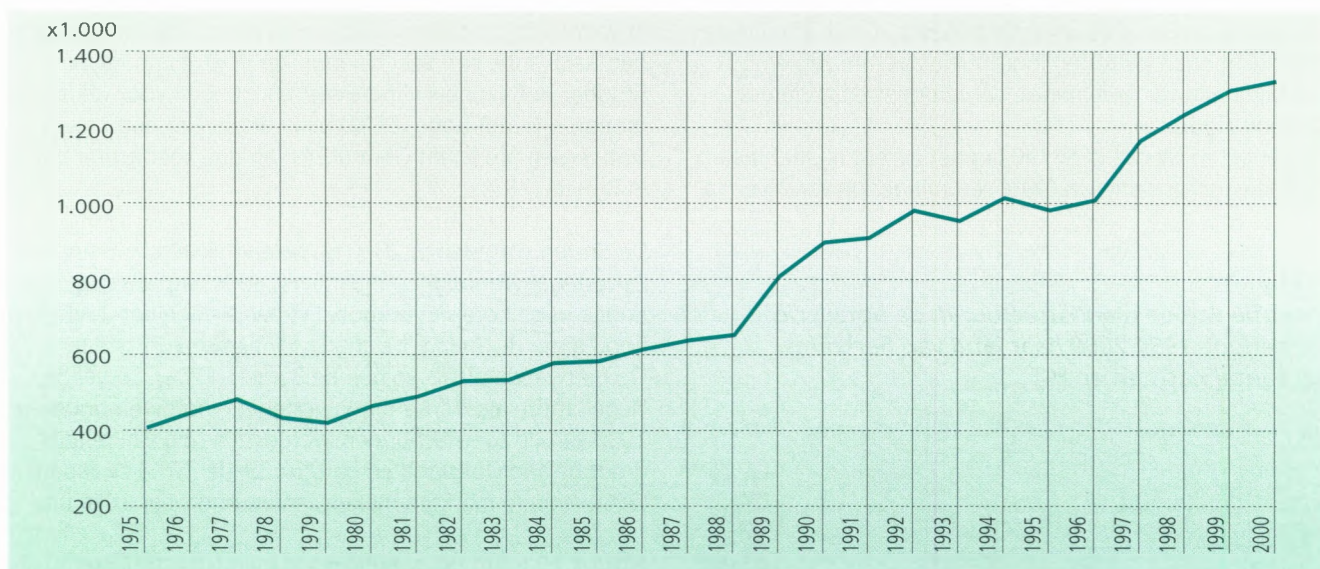
Tussen 1990 en 2000 is het aantal overnachtingen aangegroeid van 895.000 tot 1.319.000. Dit is een toename met 424.000 overnachtingen of 47%. Deze groei is vergelijkbaar met andere kunststeden in Vlaanderen zoals Antwerpen of Gent.

Het grootste deel van de groei in het laatste decennium komt op rekening van de hotellerie. De individuele vakantiewoningen en kamers bij particulieren vormen evenwel

Figuur 7
Aantal overnachtingen in 2000 naar logiesvorm (in aantal nachten en %)

Figuur 8
Evolutie van het aantal overnachtingen in Brugge in de periode 1975-2000 (in aantal nachten)

het snelst groeiende segment. Sinds 1990 verdubbelde het aantal overnachtingen in deze logiesvormen tot ongeveer 50.000 in het jaar 2000.

Actuele kenmerken van de vraag en evolutie

Bij de bespreking van de kenmerken van de vraag beperken we ons tot de hotelsector die 85% van de verblijfsvraag in Brugge voor haar rekening neemt. We bekijken twee kenmerken: het doel van de reis en de herkomst van de verblijftoeristen.

Figuur 9
Overnachtingen in de hotellerie in 2000 naar doel van de reis (in %)

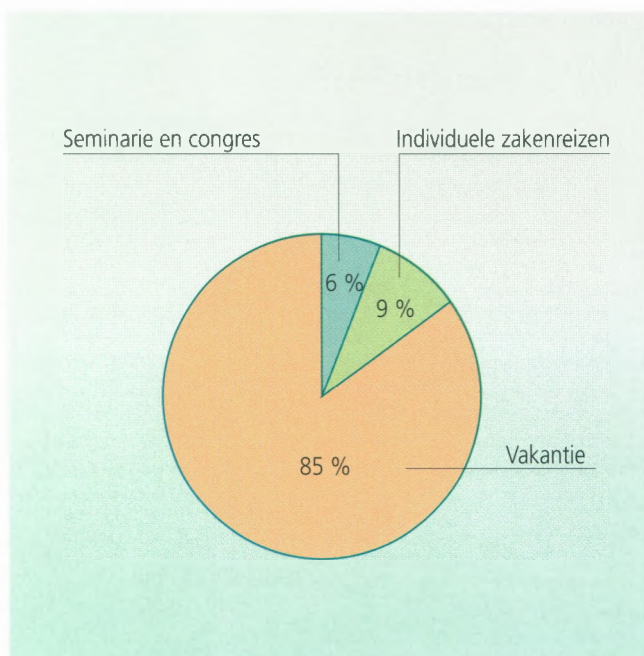

Foto: © Patrick De Spiegelaere

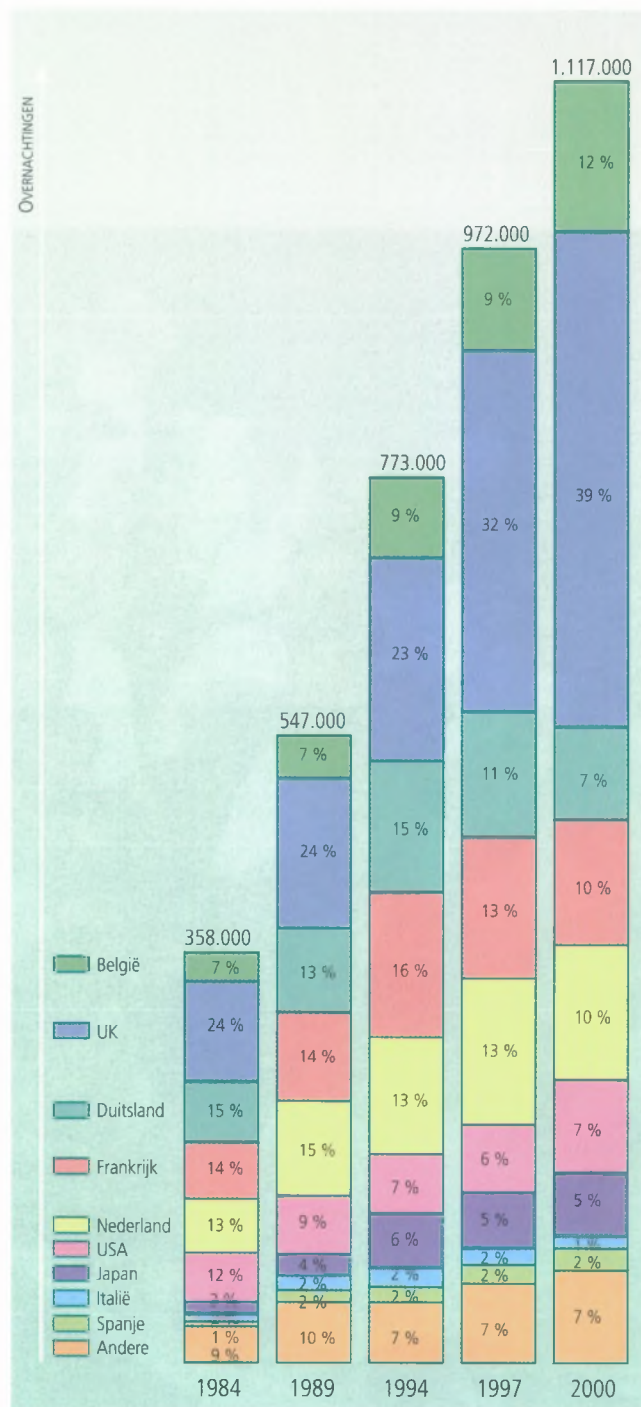
Veruit het grootste deel van de verblijftoeristen bezoeken Brugge voor toeristisch-recreatieve doeleinden. Bijna 85% van de overnachtingen in de Brugse hotellerie hebben immers te maken met vakantiemotieven. Circa 9% van de overnachtingen betreffen individuele zakenreizen en 6% het bijwonen van seminars, conferenties en congressen (zie ook *figuur 9*).

Bij het begin van de jaren '90 lag het accent relatief meer op toeristische motieven (90%) en minder op verblijven in

het kader van zakenreizen (5%) of het bijwonen van seminars of congressen (5%).

In vergelijking met de andere belangrijke Vlaamse kunststeden is vakantie een veel belangrijker verblijfsmotief in Brugge. Het aandeel van de overnachtingen voor vakantiemotieven is in Brugge (85%) bijna dubbel zo hoog als in Antwerpen (46%) en Gent (45%) en drie keer groter dan in Brussel (28%).

Figuur 10
Evolutie van de marktstructuur in de hotellerie de periode 1984-2000 naar land van herkomst (in aantal nachten en %)

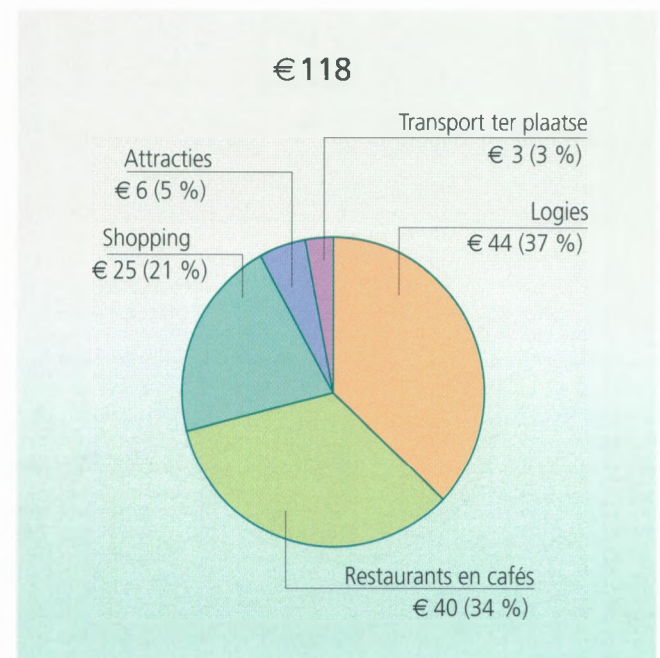

De Britten vormden in 2000 de belangrijkste klantengroep. Zij vertegenwoordigden maar liefst 39% van alle overnachtingen in de hotels in Brugge. Dit percentage ligt dubbel zo hoog als in de andere belangrijke Vlaamse kunststeden. Op de tweede plaats volgen de Belgen (12%). Zowel de Nederlandse als Franse markt vertegenwoordigen ongeveer 10% van de overnachtingen. Verder zijn nog van relatief groot belang Duitsland en de USA (beiden 7%) en Japan (5%). Andere markten maken samen ongeveer 10% uit.

Figuur 10 toont de evolutie in de marktstructuur sinds 1984. We kunnen vaststellen dat het aandeel van de Britten in het aantal overnachtingen fors is gestegen van ongeveer 24% in de tweede helft van de jaren '80 tot 39% op vandaag. Ook het aandeel van de Belgen is toegenomen sinds 1994.

Opvallend is de daling in de laatste jaren van het aandeel van de andere buurlanden. Vooral de Duitse markt maar ook de Nederlandse en Franse verliezen aan relatief belang.

Figuur 11
Bestedingen door verblijftoeristen voor toeristisch-recreatieve motieven en verblijvend in hotels en jeugdlogies in Brugge in 2000 naar bestedingscategorie (in € per persoon en per nacht en %)

Gelet op de sterke toename van het aantal overnachtingen sinds 1984, is het absoluut aantal overnachtingen van de meeste herkomstlanden gestegen. De belangrijkste groeiers zijn de Britse, Belgische en Japanse markt. Het aantal overnachtingen van toeristen afkomstig uit deze landen is op vandaag vijf keer groter dan in 1984. De groei situeert zich vooral na 1994 voor de Britse markt en voor 1994 voor de Japanse markt. De Belgische markt is een vrij continue groeier. Merkwaardig is de absolute daling van het aantal overnachtingen van Duitsers en Fransen sinds 1994.

Actuele bestedingen en evolutie

Een bestedingsonderzoek bij binnen- en buitenlandse toeristen die minstens één nacht voor toeristisch-recreatieve motieven verbleven in hotels of jeugdlogies in Brugge in 2000, wees uit dat de gemiddelde besteding per persoon en per nacht 118 € bedraagt (zie ook *figuur 11*).

Circa 90% van dit bedrag wordt uitgegeven voor drie bestedingscategorieën: logies (gemiddeld 44 € per persoon en per nacht), restaurants en cafés (40 €) en shopping (25 €). Andere bestedingscategorieën zoals attracties (6 €) of transport ter plaatse (3 €) zijn veel minder belangrijk.

Rekening houdend met het volume aan overnachtingen niet alleen in hotels of jeugdlogies maar ook in de andere logiesvormen en niet alleen voor vakantiemotieven maar

ook omwille van deelname aan congressen of seminaries of zakenreizen, komen we tot een raming van de totale bestedingen in het kader van het verblijftoerisme in Brugge in het jaar 2000 van circa 162 miljoen €.

Met een enigszins andere methodologie is in 1990 een besteding per persoon en per nacht geregistreerd van circa 81 €. Dit betekent dat uitgedrukt in courante prijzen het bestedingsniveau van een toerist verblijvend voor toeristisch-recreatieve motieven in hotels en jeugdlogies in Brugge is gestegen met 37 € of met 46%.

In dezelfde periode is het indexcijfer voor de consumptieprijzen in België gestegen met 22%. Indien we kunnen veronderstellen dat dit indexcijfer een goede maatstaf is voor de prijsstijging in de toeristische sector, dan kunnen we besluiten dat de bestedingen per verblijftoerist en per nacht twee maal zo snel gestegen zijn als de inflatie of met andere woorden dat we te maken hebben met een reële stijging van de bestedingen.

De stijging met gemiddeld 46% is niet in dezelfde mate in de verschillende bestedingscategorieën terug te vinden. De toename was relatief het geringst in de logiessector (+17%). De stijging was meer uitgesproken voor de restaurants en cafés (+52%). In de andere bestedingscategorieën (shopping, attracties, transport) is sprake van een verdubbeling van het bestedingsniveau. Dit heeft bijvoorbeeld als gevolg dat de bestedingen in de kleinhandel op vandaag

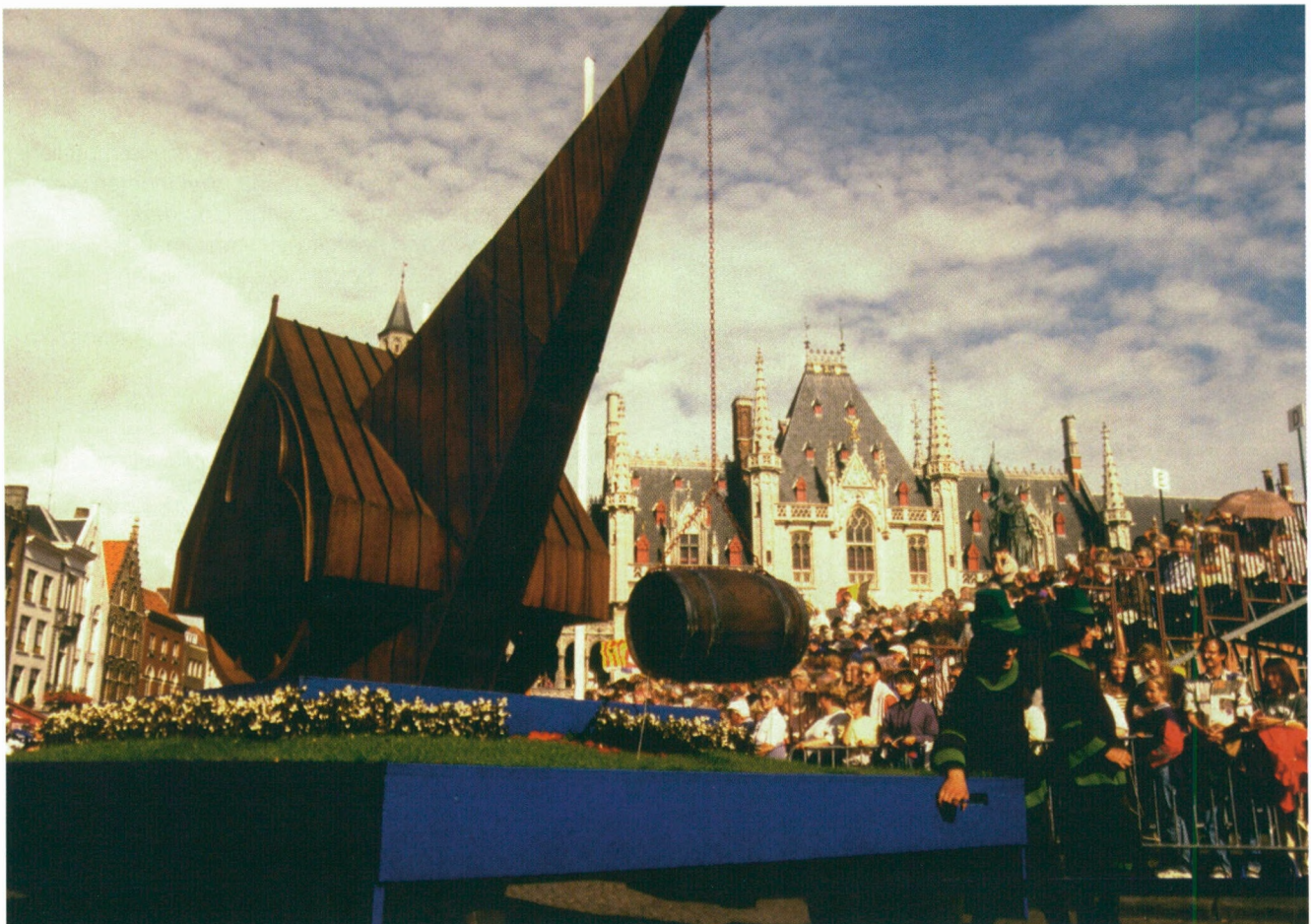
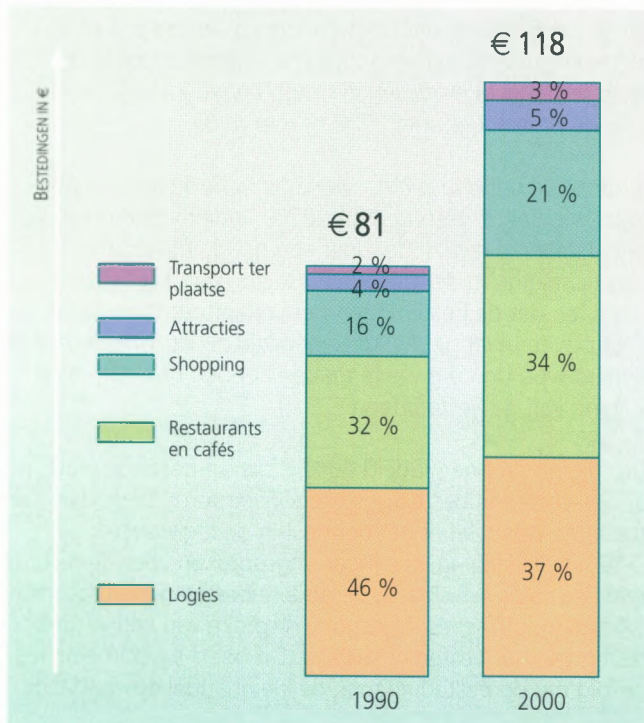

Foto: Toerisme Brugge

Figuur 12

Evolutie van de bestedingen door verblijftoeristen voor toeristisch-recreatieve motieven en verblijvend in hotels en jeugdlogies in Brugge in de periode 1990-2000 naar bestedingscategorie (in € per persoon en per nacht en %)

21% van alle bestedingen uitmaken tegenover 16% in 1990 (zie ook *figuur 12*).

Als we ons opnieuw stellen op het niveau van de volledige verblijfsvraag in Brugge, dus met inbegrip van alle logiesvormen en alle verblijfsmotieven, dan kunnen we vaststellen dat de totale bestedingen in het kader van het verblijftoerisme in Brugge tussen 1990 en 2000 meer dan verdubbeld zijn van 75 miljoen € tot 162 miljoen €. Dit is in nagenoeg dezelfde mate te danken aan twee positief werkende krachten: een toenemend aantal overnachtingen en een groeiende besteding per overnachting.

Besluit

Brugge heeft als toeristische bestemming een sterke groei doorgemaakt in de laatste jaren. Getuigen hiervan zijn volgende evoluties in het laatste decennium:

- toename van de logiescapaciteit met bijna 1.900 bedden of 24%;
- stijging van het aantal overnachtingen met bijna de helft;
- toename van de bestedingen per persoon en per nacht in lopende prijzen uitgedrukt met bijna de helft;
- meer dan een verdubbeling van het geheel van de bestedingen in het kader van het verblijftoerisme.

Verder kunnen we nog een aantal voor Brugge typische eigenschappen of ontwikkelingen aanstippen:

- de kleinschaligheid van het hotelaanbod en de groei van het aantal gastenkamers wat in het verlengde ligt van het zoeken van de consument naar streekeigen, charme-logies;
- het relatief hoog comfortniveau van de Brugse hotellerie;
- de sterke positie op de Britse markt. Wel moeten we hierbij opmerken dat de concentratie op deze markt relatief groot is. Wetend hoe gevoelig deze markt is voor muntschommelingen, houdt deze evolutie een potentiële bedreiging in;
- het verlies aan overnachtingen in potentieel belangrijke markten als Duitsland en Frankrijk.

foto: Toerisme Brugge

1 We danken Toerisme Vlaanderen en zijn administrateur-generaal Prof. Dr. Urbain Claeys voor de toestemming om de bestedingsgegevens met betrekking tot Brugge uit dit laatste onderzoek te kunnen gebruiken voor dit artikel.

De Ridders van de West-Vlaamse Tafel

Het geheim achter het economisch succesverhaal

Jan Puype
journalist

West-Vlamingen, hoort men wel eens zeggen, zijn een apart volkje. Zou Obelix in deze tijd leven dan waren de woorden 'Rare jongens die West-Vlamingen' ongetwijfeld uit zijn mond gerold. Door hun landgenoten worden ze omschreven als harde en ijverige werkers die met de nodige portie lef en kop-pigheid hun wil doordrijven. Het is geen overdrijving, want op enkele decennia tijd wisten de West-Vlamingen hun provincie om te toveren in een economisch Mekka. Daar waar tot het einde van de jaren vijftig West-Vlaanderen op socio-economisch vlak de slechtste resultaten boekte van ons land, is ze nu op bijna alle economische parameters de eerste van de klas. In tegenstelling tot de rest van Vlaanderen zijn het niet de multinationals die de streek naar een hoger niveau hebben getild. De provincie bulkt vandaag van de familiale mastodonten; zij hebben de welvaart in de streek gebracht. De West-Vlamingen weten misschien niet het verschil tussen de letters g en h, maar hoe je van één frank er tien moet maken, weten ze maar al te best.

Het 'extraatje' van de West-Vlaamse bedrijfsleiders

De West-Vlaamse bedrijfsleiders hebben bovendien nog dat extraatje. Ze hebben vaak iets 'oerigs' over zich. De West-Vlaamse miljardentycoons van vandaag zijn vaak begonnen als kleine garnaal. Het is dan ook niet verwonderlijk dat West-Vlamingen diep respect hebben voor *selfmade men*. Het West-Vlaams verhaal is samengevat de strijd van David tegen Goliath. Tapijttycoon Roger De Clerck van Beaulieu is hiervan het prototype: in de jaren vijftig begonnen met twee weefgetouwen en vandaag uitgegroeid tot een groep die wereldwijd jaarlijks een omzet van circa 3,7 miljard euro realiseert, goed voor een tewerkstelling van twintigduizend personen. De heersers van wel-er gaf hij het nakijken.

Dat die West-Vlaamse ondernemers het verre van slecht doen mag blijken uit het onderzoek dat het weekblad Trends nu al drie jaar organiseert naar de sterkste zakensteden en -gemeenten in ons land. Het handelsinformatiebureau Dun & Bradstreet onderzoekt hiervoor de winstcijfers, de financiële gezondheid en het betalingsgedrag van zo'n 160.000 bedrijven en stelt zo een top-200 op van de eco-

nomisch gezondste Belgische steden en gemeenten. Zowel bij de editie van 2000, 2001 als 2002 is het een West-Vlaams onderonsje. Telkens ging een West-Vlaamse gemeente met de gouden medaille aan de haal. Maar het is geen toeval dat een West-Vlaamse gemeente de score aanvoert. Voor wat betreft de editie 2001 lagen zes gemeenten uit de toptien in West-Vlaanderen, in 2000 waren ze met zeven. Maar de West-Vlaamse suprematie zet zich ook verder in het klassement door: in 2001 staan er elf West-Vlaamse gemeenten in de top twintig, vijftien in de top dertig. In 2000 was het niet anders: zeven in de toptien en zelfs 15 in de top twintig. Niet slecht wanneer je bedenkt dat West-Vlaanderen 64 gemeenten telt op een totaal van 589 Belgische gemeenten. West-Vlaanderen is vandaag het kloppend hart van de Belgische industrie, zoveel is duidelijk. Een extra indicatie tref ik aan in het boek 'De 200 rijkste Belgen' van journalist Ludwig Verduyn (Uitgeverij Van Halewyck, 2000): 45 zijn afkomstig uit de provincie. De negen andere Belgische provincies moeten zich het met heel wat minder miljardairs tevreden stellen. De West-Vlaamse rijkdom is echter van recente datum. In een aantal sectoren wisten een pak West-Vlaamse families hun imperium pas op te bouwen in de naoorlogse periode.

Textiel

De textielsector is, met haar omzet van ruim 6 miljard euro en 42.500 werknemers (1999), één van de belangrijkste Belgische economische sectoren. In 1998 verscheen in een uitgave van WES een tot de verbeelding sprekend cijfer: bijna 60 % van de omzet van de ganse Belgische textielsector wordt gerealiseerd in de vierhoek Tielt-Roeselare-Kortrijk-Waregem, dus in een gebied met een straal van 10 kilometer. Niet voor niets wordt het West-Vlaamse deel van de autosnelweg E17 als de *Carpet Road* omschreven waarbij het ene familiale textielconglomeraat naast het andere huist. De textielsector kende in West-Vlaanderen voornamelijk na de Tweede Wereldoorlog een ongelofelijke 'boom'. Gent en Doornik, de textielcentra van weleer, werden in een razend tempo voorbijgestoken. Terwijl elders in België, maar ook in heel Europa, de textielsector in de jaren tachtig klappen kreeg, stond er op de groei van de West-Vlaamse tapijtindustriëlen geen maat. Wanneer de West-Vlamingen zich niet als inwoners van ons land hadden willen onderwerpen, kwamen we nergens in de Europese top voor. Meer nog, in de tapijtsector bijvoorbeeld is West-Vlaanderen na de Verenigde Staten op mondiaal vlak de grootste producent. De gezamenlijke tapijtproductie van Engeland en Duitsland - de nummers twee en drie in Europa - tipt zelfs niet aan die van West-Vlaanderen alleen.

Hout

De West-Vlamingen zijn beresterke spelers geworden in de houtverwerkende industrie. In 2000 was deze nijverheid in ons land goed voor een omzet van bijna 4 miljard euro en een tewerkstelling van 25.500 personen. In de twee belangrijkste deelsectoren (meubelen en houten plaatmaterialen zoals ruwe spaanplaten en vezelplaten - MDF en

OSB) behoren de West-Vlaamse spelers onbetwistbaar tot de nationale top. Meer nog: 11,7 % van de wereldhandel – ja u leest het goed – in spaanplaten is in handen van een aantal West-Vlaamse families.

Baksteen

De huidige Belgische baksteenproductie bestaat uit veel nulletjes, het West-Vlaams aandeel is overdonderend. In 1999 werden in ons land maar liefst 2,417 miljoen m³ bakstenen geproduceerd. Met deze bakstenen zou je rond de maan een muur van 1,2 meter hoog en 20 cm dik kunnen bouwen. Of door de bakstenen op een rij te zetten, zou je jaarlijks moeiteloos de afstand tussen de maan en de aarde kunnen overbruggen. Wie van de Belgen zegt dat ze met een baksteen in hun maag zijn geboren, kan beweren dat West-Vlamingen met een baksteenfabriek in de maag ter wereld zijn gekomen. Sinds de jaren tachtig verdelen een handvol West-Vlaamse families de baksteenproductie in ons land onder elkaar. De Kortrijkzaan Christian Dumolin neemt vandaag zelfs de eerste plaats in op wereldvlak. Zijn beursgenoteerd bedrijf Koramic Building Products telt vandaag meer dan 250 productie-eenheden verspreid over 26 landen, goed voor een totale tewerkstelling van ongeveer 14.000 mensen.

De maag van België

Jaarlijks eet de gemiddelde Vlaming 92 kg aardappelen, 106 kg groenten, 70 kg fruit, 19 kg kaas, 6 kg boter, 14 l yoghurt en drinkt hij zo'n 64 liter melk. Uit cijfers voor het jaar 1998 blijkt dat hij 21 kg rund- en kalfsvlees, 48 kg varkensvlees, 19 kg pluimveevlees en 17 kg verbruikseieren naar binnen heeft gewerkt. Ook hier zijn de West-Vlamingen het productiefst. Want zonder overdrijving: West-Vlaanderen is de maag van België. De West-Vlaamse hegemonie in de voedingssector komt nog het best tot uiting in de veeteelt. De Vlaamse veehouderij was in 1998 goed voor circa 2,8 miljard euro. Uit cijfers van het Nationaal Instituut voor de Statistiek voor het jaar 1997 blijkt dat Vlaanderen 7,036 miljoen varkens telt. Vlaanderen heeft samen met Nederland en delen van Duitsland de hoogste varkensdichtheid ter wereld. Liefst negenduizend knorrende beesten per vierkante kilometer. Van de totale varkenspopulatie bezit meer dan de helft, 3,7 miljoen exemplaren, de West-Vlaamse nationaliteit. Naast varkens telt Vlaanderen 1,63 miljoen runderen, waarvan er 534.879 huisvesting in West-Vlaanderen vinden. Ook in pluimvee zijn de West-Vlamingen heer en meester. Van het 35,57 miljoen eenheden tellende Vlaamse pluimveebestand hebben de West-Vlamingen er 12,61 miljoen stuks in hun bevolkingsregisters ingeschreven. De West-Vlamingen voeren dan ook het peloton aan in de veevoederindustrie. Liefst 45 % van de Belgische veevoedermarkt (totale productiewaarde van circa 2,28 miljard euro) is in handen van West-Vlaamse familiale spelers die zich hebben geconcentreerd rondom Roeselare. Hiernaast telt de provincie ook een pak voedingsbedrijven. De Izegemse familie Vandemoortele produceert onder

andere margarine. De groep is momenteel actief in 15 Europese landen, verspreid over 25 locaties. Naast Interbrew is Vandemoortele de enige Belgische voedingsgroep met een echte internationale dimensie. In de streek rond Roeselare ligt dan weer het kloppend hart van de Europese diepvriesgroenten. Je mag het gerust de Flanders Vegetable Valley noemen. Net geen derde (!) van de totale Europese productie is in handen van een handvol daar gevestigde West-Vlaamse familiale bedrijven. Op een boogschuit van elkaar verwijderd en via familierelaties nauw met elkaar verbonden, verdelen ze de Europese koek.

Metaal- en machinebouw

Ook de metaal- en machinebouw gedijt goed in West-Vlaanderen. De provincie telt een pak wereldleiders in beide sectoren. Uit 'Trends Top 30.000' voor het jaar 2000 blijkt al dat het grootste Belgische metaalbedrijf in de provincie gehuisvest is, namelijk Bekaert (in 2000 goed voor wereldwijde omzet van circa 2,72 miljard euro en een tewerkstelling van 17.202 mensen). Voor de sector van de machinebouw is de West-Vlaamse dominantie nog duidelijker: van de tien grootste Belgische machineconstructeurs zijn er vijf West-Vlaams. Verwonderlijk is het West-Vlaamse overwicht niet, want al deze bedrijven maken machines bestemd voor sectoren waarin de West-Vlamingen heer en meester zijn. Aangezien de provincie bezaaid ligt met textielmastodonten, is het nogal wies dat textielmachineproducenten, zoals Picanol en Michel Van de Wiele, er een goede voedingsbodem vinden. Idem voor bedrijven die machines produceren bestemd voor de hout-, metaal- en de voedingssector. Niet alleen in België weten de West-Vlamingen goed te scoren. In machines bestemd voor de textielwereld zijn het absolute wereldheersers. Het leperse bedrijf Picanol produceert bijvoorbeeld machines bestemd voor kledingtextiel. Vandaag draagt één op drie luchtweefmachines op deze aardbol het koperen plaatje 'Made in Belgium by Picanol'. Maar liefst eenderde van alle jeansbroeken ter wereld en een vijfde van andere kledingstukken, al komen ze van Korea of een ander lage loonland, worden gemaakt op de leperse weefgetouwen.

Vrije tijd

Van werken zijn West-Vlamingen niet vies, meer nog, werken is voor velen een hobby. Het is dan ook niet verwonderlijk dat ze karig omspringen met hun vrije tijd. Ze zouden echter geen West-Vlaming zijn als ze ook niet in de amusementsindustrie een aantal grote pionnen naar voren hadden geschoven. Het marktaandeel van het West-Vlaamse Kinopolis in de pellicule-wereld is overweldigend; de Kuurnse familie Van Wonterghem baat een hele resem dancings en feestzalen uit; Oostendaar Willy Verdonck bezit het gros van de casino's in ons land, terwijl Geert Allaert van Music Hall met massamusicals zoals Les Misérables voor vertier zorgt. U amuseert zich misschien, maar de West-Vlamingen amuseren zich overduidelijk met u. De West-Vlaamse suprematie wordt u teveel en u besluit

om de Belgische landsgrenzen te ontvluchten. Tot voor kort was het onvermijdelijk dat u hiervoor bij twee Oostendse families moest aankloppen: de familie Vanmoerkerke werkte de reisgroep Sunair op tot een miljardenconglomeraat, terwijl de familie Brackx hetzelfde deed met JetAir. Ondertussen hebben beide families hun aandelen voor de nodige duiten aan buitenlandse groepen verkocht.

Enzovoort

Het is blijkbaar nog niet genoeg voor de West-Vlaamse ondernemer. Want ook in een pak andere sectoren bekleeden de West-Vlamingen de leidersplaats. Enkele voorbeelden? Het Roeselaarse familiebedrijf Roularta is de grootste mediagroep van ons land, terwijl de Tieltse familie Lannoo de grootste Belgische uitgever is. In de vastgoedsector verkocht de familie Vande Vyvere van Matexi sinds haar oprichting in 1945 dan weer 20.000 gronden. Om nog maar te zwijgen over de fabrikant van sanitaire producten Van Marcke. Eén op drie toiletputten die zich in België een weg baant naar haar gebruikers, is van deze familie afkomstig.

Armoede is de motor

De huidige West-Vlaamse suprematie staat in enorm contrast met vroegere periodes. Ik schreef het al in de inleiding: West-Vlaanderen was vroeger op sommige ogenblikken schrijnend arm. Tot in de jaren vijftig spanden de West-Vlaamse arrondissementen in ons land de kroon inzake werkloosheidsgraad; de pendelarbeid naar Noord-Frankrijk was er fenomenaal hoog en de definitieve emigratie naar andere streken was onrustwekkend. West-Vlaanderen was overwegend een landbouwprovincie en de industriële revolutie die in de 19de eeuw doorheen België trok, liet de provincie nagenoeg onaangeroerd. Eén van de verklaringen hiervoor is dat West-Vlaanderen een grensgebied was. Grensgebieden, ook in andere Europese landen, hebben met elkaar gemeen dat ze gedurende lange tijd aan hun lot werden overgelaten door het (politieke) centrum van het land. In België was het niet anders en Brussel wist amper waar West-Vlaanderen lag. Gevolg was dat de industrie er amper ontwikkelde was. Van wegeninfrastructuur was nauwelijks sprake. Maar in de aanvankelijke achterstand, in de desinteresse van Brussel en het landbouwkarakter van de provincie schuilt het geheim achter de opgang van de West-Vlaamse economie. Deze factoren kweekten immers de West-Vlaamse ondernemersmentaliteit. Hard werken, zeg maar zwoegen, wordt er hoog in het vaandel gedragen. Ook moet je 'zaaien naar de zak'. Dus je verteert en betaalt maar wat je kan missen. Een derde leidraad is 'gen vreemde luzen' wat betekent dat inmenging van externen in familiale bedrijven zeer moeilijk ligt in West-Vlaamse bedrijven. Het vierde gebod houdt met het vorige verband: 'geen pottenkijkers' wat betekent dat niemand zich met hen moet moeien, ze moeten hen gerust laten.

Natuurlijk is West-Vlaanderen geen homogeen blok. De mentaliteitsverschillen tussen de bewoners van de kust, Brugge, de Westhoek en Zuid-West-Vlaanderen (met Kortrijk als epicentrum) zijn groot. Het zuiden van de provincie is ondernemender dan het noorden. Ondanks het feit dat de West-Vlamingen zelf de onderlinge verschillen sterk in de verf zetten, is er een rode draad te trekken in hun betoog. Uit welke streek ook, allemaal vinden ze dat ze hebben moeten knokken om hun welvaart te bereiken. De inwoners van de Westhoek vertellen dat ze na de Eerste Wereldoorlog alles moesten heropbouwen. De mensen van de Leiestreek benadrukken dat ze telkens de vlascrisissen en de bijgaande armoede hebben moeten overwinnen. De kustbewoners verhalen over het leven met de grillen van de zee en die van Brugge over een doorgang naar de zee. Het gevoel dat men heeft moeten knokken om het te maken, maakt deel uit van het collectieve geheugen van de provincie.

De armoede is de motor van de opgang: er is niets dat je rijker maakt, dan armoede te hebben gekend. Je wilt dan vooruit in het leven. Het gevoel van achteruitstelling heeft bovendien een West-Vlaamse weerbaarheid gecreëerd: we moeten niet op de anderen rekenen, we krijgen toch niets. Als we het zelf niet doen, gaat niemand het doen. En het is vanuit die mentaliteit dat de West-Vlaming is beginnen ondernemen. Het creëerde een agrarisch type van de gedreven ondernemer die zijn familie, zijn clan, centraal stelde. De West-Vlaamse familiale mastodonten van vandaag zijn gestart als dwergjes. In de achtertuin startten pioniers bedrijfjes op, die nu in hun sector toonaangevend zijn. In een traditionele en arme familie zit het geld immers bij de familie. Moeder beheert de portemonnee. De kinderen krijgen pas de centen op het ogenblik dat ze huwen. Wanneer je dus wilde ondernemen en vooruit geraken in het leven, moest het wel in familieverband. In West-Vlaanderen vormde de familie de uitgesproken vorm van sociale zekerheid.

Doeneriken

De West-Vlamingen zijn beginnen ondernemen vanuit een drang naar gezonde zelfbevestiging. Dat heeft een bonkigheid gegeven. Hieruit is een bepaald type van ondernemer ontstaan, namelijk dat van de West-Vlaamse *doeneriken* die niet schuw waren om hard te werken en tegenslagen op te vangen, de wereld rond te reizen en risico's te nemen. Het professionalisme in het West-Vlaamse ondernemerschap neemt nu wel toe, maar vroeger was het een *trial and error*-benadering. Het heeft ervoor gezorgd dat West-Vlaamse ondernemers er niet van hielden om te ondernemen op basis van tabellen, dure studies of ander schriftelijk materiaal. Ze hebben nog steeds geen boodschap aan ingewikkelde en hoogdravende theorieën, verafschuwen logge structuren en verfoeien traagheid in het nemen van beslissingen. Deze agrarische types van ondernemers laten zich het liefst leiden door hun aanvoelen. West-Vlamingen zijn ondernemers, geen managers. Een ondernemer is iemand die zich baseert op intuïtie en feeling, een manager op *figures and facts*.

Onderlinge concurrentie

De jonge West-Vlaamse economie putte haar kracht niet alleen uit haar positie ten opzichte van de rest van het land. Ook onderling zwoeften de families elkaar op tot wereldleiders. De eer van de familie stond op het spel. Het leidde tot een individualistisch type van ondernemer dat grenzen wilde verleggen. Het type dat zijn naaste tegenstrever voor een centiem de gracht zou induwen. Zulke concurrenten beloeren elkaar en kijken naar elke (schijn)beweging om hun reactie te bepalen. In West-Vlaanderen is er sprake van een voortdurend onderling provoceren met als leidraad: *Als gje da keunt, keunne kek da dook*. Uit die meedogenloze concurrentie, die leidde tot extreem goedkope productie, jaagden ze elkaar voortdurend op, terwijl ze van elkaar ook enorm veel leerden. Door de wederzijdse druk pijnigden de West-Vlaamse ondernemers hun hersens om steeds betere producten op de markt te brengen. Zo kon West-Vlaanderen in de sectoren die ik eerder aanstipte op enkele decennia uitgroeien tot de nationale, ja zelfs internationale top.

Gemenebestgevoel

Dat het de West-Vlamingen zelf zijn die hun streek hebben opgekrikt, zorgt ervoor dat de provincie zich kenmerkt door een sterke spontane gemeenschapszin. Ondanks het feit dat families elkaar hebben opgezwoeft en onderling een ware concurrentieslag hebben uitgevochten, bestaat zoiets als West-Vlaamse solidariteit. De streekverbondenheid is er groter dan elders omdat ze allemaal op hun eigen erf hun onderneming hebben uitgebouwd. Naast dat individualisme veroorzaakt dit een verknochtheid aan de streek en een sterke sociale cohesie. De West-Vlamingen hebben een zeer sterk Gemeenebestgevoel, ze beschouwen zich als een *commonwealth*. Een West-Vlaming gaat sneller met een andere West-Vlaming opereren omdat ze elkaar kennen. Ze kennen de tradities. Deze sterke streekverbondenheid is mede mogelijk omdat de provincie nog sterk homogeen is. Terwijl nationaal het percentage vreemdelingen net geen tien procent bedraagt, is dit in West-Vlaanderen 1,6 % (1996).

Voor de andere Belgen zijn de gevolgen minder positief: een collega West-Vlaming kan je vertrouwen, met iemand van buiten de provincie ligt dit al veel moeilijker. Belangrijker evenwel is de houding van de West-Vlaamse ondernemers ten opzichte van de overheid. Ik heb het vaak gemerkt in mijn interviews met de West-Vlaamse *captains of industry*: ze klagen steen en been over de bemoeizucht van de overheid en voelen zich tot op de dag vandaag onbegrepen in het verre Brussel, het politieke centrum van het land. Ongeacht of die overheid nu van Europese, Belgische of Vlaamse makelij is. De West-Vlamingen zijn niet verzot op onze hoofdstad, de plaats waar wetten en reglementen worden gemaakt. De 'regelitis' staat haaks op de ondernemingsdrang van de West-Vlaming. Dit onbegrepen voelen, de drang om zich af te zetten tegen het centraal gezag heeft zijn gevolgen: het respect van de West-Vlaming voor wetten en reglementen is beperkt. De provinciale overheidsstructuren daarentegen,

die bevolkt worden door volbloed West-Vlamingen, kunnen wel op sympathie rekenen bij de West-Vlaming. De WER (West-Vlaamse Economische Raad, voorloper van de huidige GOM) en de studiepoot WES hebben vanaf het einde van de jaren vijftig immers hun steentje bijgedragen aan de *take-off* van de West-Vlaamse industrialisering.

Het L&H-debacle heeft de interesse van de rest van België in de West-Vlaamse economie opnieuw opgeschroefd. Flanders Language Valley is - om diverse redenen - helaas niet in vervulling gegaan. In tegenstelling tot de *Lernoutiaanse* en *Hauspiaanse* managementtalk van weleer, verkiezen de andere West-Vlaamse ondernemers-geslachten om op de achtergrond te blijven ondernemen. De protagonisten blijven trouw aan de West-Vlaamse mentaliteit: zonder veel blabla naarstig verder werken. Hun valleien zijn niet zo bekend als de Ieperse spraakvallei maar wel veel robuuster. Het ziet er naar uit dat ze als middel-eeuwse ridders het grondgebied verder onder elkaar zullen blijven verdelen, terwijl almaar meer buitenlandse markten aan hun macht worden onderworpen.

■ Jan Puype is zelfstandig journalist (onder meer *Financieel Economische Tijd*) en trok in de zomer van 2000 met zijn fiets door West-Vlaanderen. In februari 2002 verscheen zijn boek *De Ridders van de West-Vlaamse Tafel. Kroniek van succesvol ondernemen* (Uitgeverij Van Halewyck). Het boek telt 445 pagina's, kost 27,5 euro en is al aan zijn derde druk toe.

Genencor

Wie bij Genencor in Brugge binnenstapt, vindt aan de receptie enkel een telefoon en moet zelf zijn contactpersoon opbellen. Een gevolg van de grondige herstructurering van zes jaar geleden?

Het onthaal door de bedrijfsleider Bert Van Loo was er niet minder hartelijk om. Wij spraken met hem over 'de gistfabriek' en de wondere wereld van de enzymen.

EEN GELUKKIG HUWELIJK TUSSEN INDUSTRIE EN VOEDING

Wie is Genencor eigenlijk?

Van oorsprong is Genencor ontstaan uit het samengaan van de afdeling Industriële Processen van het Amerikaans bedrijf **Genentech**, dat zich specialiseerde in 'genetic engineering' of de studie van het erfelijk materiaal, voornamelijk van bacteriën en schimmels, en een industriële partner: **Corning**. De eerste letters van beide namen vormen samen Genencor.

Via een hele reeks overnames is een joint venture ontstaan met twee moederbedrijven: het chemische bedrijf Eastman Chemical Co. (USA) en Danisco (Denemarken), dat zich situeert op de markt van voedingsadditieven.

Enzymen worden zowel in de industrie als in de voeding toegepast.

Op de industriële enzymenmarkt waren er in de jaren 1990 maar vier grote spelers, waaronder Genencor, die samen 80% van de markt beheersten. De concurrentie was niet draagbaar, met een prijzenslag tot gevolg. Om enzymen te produceren is een uiterst intensieve research noodzakelijk, die bijna overeenkomt met het farmaceutische niveau. **10 tot 15% van de omzet wordt opnieuw in research gestopt** om te kunnen blijven met de productie en nieuwe toepassingen. Genencor was de grootste groeier en stond vooral sterk op het gebied van wasmiddelenenzymen. In twee jaar tijd nam Genencor de divisie industriële enzymen van zowel Gist-brocades over (1995), als van Solvay (1996). Toen bleef er maar één grote

Er was eens ...

De oorsprong van 'de gistfabriek' gaat terug tot 1860. Toen verhuisde de familie **Verstraete-Lycke** haar **alcoholstokerij** uit Sijsele naar de Komvest te Brugge. Het terrein werd gaandeweg uitgebreid door de aankoop van aanpalende gronden. Vanaf 1896 werd in de stokerij ook gist gefabriceerd.

Eén jaar later volgde de overname van de Brugse gistfabriek en stokerij door de **Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek**. Zeer lang - tot ongeveer 1970 - bleef het bedrijf een bakkersgist- en alcoholproducent. Ondertussen - in 1967 - ontstond een interferentie met een nieuwe markt: de productie van enzymen voor de wasmiddelenindustrie door middel van de fermentatietechniek. De Brugse fabriek werd volledig omgebouwd van gistfabriek naar enzymfabriek. Brugge maakte als productie-eenheid onmiddellijk deel uit van het op één na grootste bedrijf op wereldvlak op het gebied van de industriële enzymen. Er vond een fusie plaats met de farmaceutische onderneming Brocades waardoor de fabriek haar naam veranderd zag in **Gist-brocades**.

Er werd een Enzymen Research labo in gebruik genomen dat de aanzet was voor de nieuwe bestemming van de Brugse fabriek. In 1984 werd ook de alcoholproductie afgestoten, omdat die een zeer zware vuilvracht met zich meebracht en niet meer rendabel was zonder enorme investeringen in waterzuivering. Rekening houdend met de milieuproblematiek en de lage rentabiliteit van gistingproductie ten behoeve van alcohol werd besloten zich nog uitsluitend toe te leggen op de productie van enzymen.

In 1987 leidde dit tot een 50/50% joint-venture met Shell en kreeg het bedrijf de nieuwe naam **International Bio-Synthetics (Ibis)**. Naast de productie van enzymen, kwam er een opwerkingsinstallatie voor biopolymeren en exploreerde Ibis een volledig nieuwe tak in de zogenaamde bijzondere fijnchemicaliën. De markt was er echter nog niet rijp voor en in 1992 stapte Shell uit de joint-venture. De naam van het bedrijf werd weer Gist-brocades.

In 1995 werden de activiteiten overgedragen aan het Amerikaanse **Genencor International Inc.**

concurrent meer over, namelijk wereldleider Novozymes, die 50% van de markt beheerst. Genencor is goed voor 25 à 30%.

Sedert juli 2000 is Genencor beursgenoteerd.

Toch spreekt men in Brugge nog steeds over 'de gistfabriek'

100 jaar productie van gist en alcohol veeg je natuurlijk niet zomaar weg! De fabriek heeft bovendien altijd een grote rol gespeeld in het sociaal leven van wie er werkte of in de buurt woonde. Daarbij denk ik in de eerste plaats aan de oprichting van een pensioenfonds voor alle werknemers: daarmee waren we in de jaren 1920 revolutionair. Dit pensioenfonds werkt uitstekend en is nog steeds een belangrijke attractiepool. Een ander voorbeeld is onze personeelsvereniging 'Rust-Roest', de pionier van het bedrijfsvoetbal en andere ontspanningsactiviteiten.

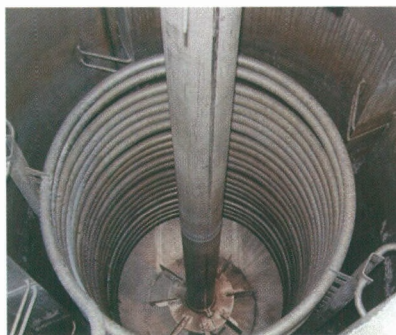
INDUSTRIËLE ENZYMEN KUNNEN VOOR VANALLES DIENEN

Welke activiteiten gebeuren hier in Brugge?

Sedert 1970 worden hier industriële enzymen geproduceerd. Het gaat om massaproductie van verschillende soorten enzymen voor de meest uiteenlopende toepassingen:

- Onze grootste afzetmarkt wordt gevormd door de **was- en vaatwasmiddelen**. Hiervoor produceren wij eiwitplitsende enzymen die hardnekkige vlekken kunnen verwijderen zonder andere nadelige gevolgen voor de kleuren. Daarenboven is het absoluut niet meer nodig om op hoge temperatuur te wassen, wat een enorme maatschappelijke en milieuvriendelijke verschuiving op het gebied van energieverbruik teweeggebracht heeft.
- Een tweede, eveneens grote markt, is de **zetmeelverwerkende nijverheid**, waarvoor wij enzymen produceren die zetmeel omvormen tot glucose- en andere zoetstropen. Die worden dan gebruikt in frisdranken en andere voedingsmiddelen.
- De **textielindustrie** neemt van ons cellulosesplitsende enzymen af om jeans te bleken zonder de stof te verslijten. Dit procédé vervangt op een milieuvriendelijke manier het zogenaamde 'stonewashen'.
- Verder produceren we nog enzymen voor een aantal **speciale markten, zoals bakkerijen** om het deeg een betere consistentie te geven of het brood langer vers te houden (de zogenaamde "broodverbeters").
- Tenslotte wil ik nog de grootste groeiende markt van de laatste jaren aanhalen, namelijk de **veevoedernijverheid**. Alle enzymen bestemd voor veevoeder zijn gericht op (1) het beter verteerbaar maken van het voedsel en (2) het beperken van de afvalstroom, mest, die dankzij de speciale enzymen minder fosfaten bevat. Weerom een milieuvriendelijke toepassing van enzymen.

Wat met de toepassingen van enzymen in de medische sector?

■ Genencor Brugge produceert maar liefst 3% van de wereldmarkt voor industriële enzymen. Op de foto: een gistingsbak.

Daar gaat het om hoogwaardige toepassingen van zeer zuivere producten in kleine hoeveelheden. Aangezien het hier over een andere markt gaat dan die van de industriële enzymen, gebeurt dit niet op deze site in Brugge.

De groep Genencor doet sedert twee jaar wel intense research

om zich te gaan richten op de markt van gezondheidszorg en farmacie. Jaarlijks wordt meer dan 25 miljoen dollar geïnvesteerd in onderzoek naar eiwitten en enzymen voor de gezondheidszorg. Dit jaar is hiervoor zelfs 40 miljoen dollar voorzien.

Naast de industriële enzymen wordt dit een tweede pijler waarop Genencor steunt. Genencor kan dan ook terugvalen op een groot kennisvlak op het gebied van eiwitten, dankzij de jarenlange ervaring van de ontwikkeling van industriële enzymen op basis van bacteriën en schimmels en het aanpassen aan de verschillende toepassingen.

Wordt er ook in Brugge aan research gedaan?

Alle research voor Genencor gebeurt in de hoofdzetel in Palo Alto (San-Fransisco, USA). In Leiden (NL) is ook een kleinere onderzoeksafdeling.

De productie in Brugge vergt uiteraard ook opschaling van het basisonderzoek om de productie voortdurend te optimaliseren. In die zin is Genencor als hoogtechnologisch bedrijf uniek op dergelijk grote schaal in België.

Is export een belangrijke activiteit van Genencor?

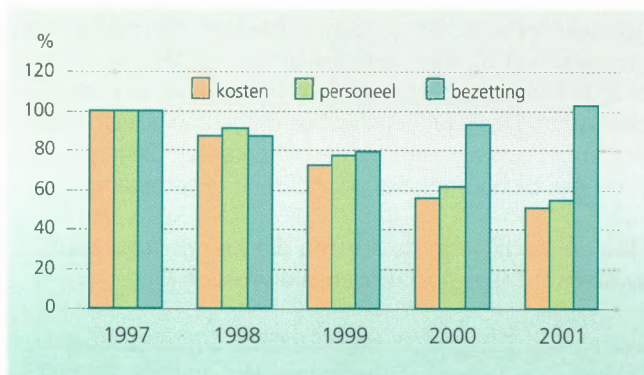
Vanuit de Brugse vestiging wordt enkel bulk rechtstreeks geëxporteerd naar klanten in Europa, dat wil zeggen tankwagens met vloeistoffen. Per maand gaat ongeveer 1.000 ton de deur uit.

De export wordt voor de rest volledig vanuit Rotterdam gecoördineerd. Ongeveer 50% gaat naar de Europese Gemeenschap, waarvan 2% bestemd is voor België, 10% gaat naar de andere Europese landen en de rest naar Azië, Afrika en Oceanië. De Verenigde Staten worden bevoorradt vanuit de Amerikaanse vestigingen.

Kan u de volgende figuur wat toelichten?

De laatste vijf jaren zijn gekenmerkt door een **fors doorgedreven herstructurering** over de hele lijn. In 1996 werd de fabriek volledig omgebouwd om met milieuvriendelijke technieken te produceren, dat wil zeggen zonder solventen. Deze productiemethode van Genencor,

Genencor International bvba (Brugge)
 Evolutie kosten, personeel en bezetting 1997-2001

■ Bert Van Loo: "Niet de omzet, maar wel de bezetting is onze barometer."

namelijk in 'waterig milieu', is bovendien ook meer rendabel en eenvoudiger. Er was daarvoor minder personeel nodig. In 1999 was de omvorming van het proces zo ver gevorderd dat er enkel nog gefocust werd op specifieke gebieden (vloeibare eindproducten). Aan de medewerkers die bleven, werd vanaf dan veel meer verantwoordelijkheid gegeven. Een daling in het personeelsbestand brengt een daling van de kosten met zich mee. Uit de jaarrekening blijkt de laatste jaren een daling van de omzet die echter als volgt verklaard kan worden: Wij verkopen onze producten aan kostprijs, verhoogd met een winstmarge, aan onze eigen business-afdeling in Leiden, dus hoe minder kosten wij maken, hoe minder omzet. **Omzet is bij ons dus absoluut geen indicator hoe goed of slecht het gaat. Wat is er dan wel van belang? Dat is de bezetting van de fabriek: het aantal uren dat de apparatuur volop draait.** Aanvankelijk was er nog een lichte daling van de bezetting, maar vanaf 1999 zijn we zo competitief geworden dat met minder personeel en minder kosten de apparatuurbezetting steeg tot boven het niveau van vóór de reorganisatie.

■ Genencor, gelegen aan de rand van de Brugse binnenstad, neemt zijn verantwoordelijkheid tegenover de buurtbewoners op en investeert aanzienlijk in allerlei milieumaatregelen, onder meer om geur- en geluidhinder tegen te gaan.

LOYALE MEDEWERKERS MET VERANTWOORDELIJKHEIDSGEVOEL

Hoe heeft het personeel gereageerd op deze herstructurering?

Ondanks de pijnlijke situatie die dit onvermijdelijk met zich meebrengt, is er een enorme motivatie ontstaan bij de resterende medewerkers. Het verantwoordelijkheidsgevoel en de loyaliteit kunnen misschien best geïllustreerd worden aan de hand van de ziektepercentages: 0,8% in 2000 en 1,8% in 2001, terwijl het landelijk gemiddelde 4,43% is. De prestaties van het personeel zijn schitterend, de vooruitgang in de laatste jaren op het gebied van apparatuur en manier van werken is enorm.

Zijn er nog reorganisaties op til?

Sinds 2001 is de situatie gestabiliseerd. In Brugge werken nu 95 eigen personeelsleden en ruim 20 'contractors', bijvoorbeeld aan onderhoudsprogramma's. Daarnaast hebben ook heel wat toeleveranciers belangen bij Genencor. We hebben een investeringsprogramma van ruim 1,5 miljoen euro per jaar; een heel duidelijk signaal dat de personeelsdaling niet de voorbode is van een afbouw, maar een opbouw.

De eigen waterzuiveringsinstallatie zal al een hele hap uit dit investeringsbudget genomen hebben

Inderdaad, om op deze site - inmiddels omringd door woonhuizen - geen last te hebben van mogelijke geurhinder hebben we ons waterzuiveringsstation gebouwd op het industrieterrein 'Herdersbrug'. Het is verbonden met ons fabrieksterrein door middel van een ondergrondse pijpleiding van bijna 7 km en dient uitsluitend voor eigen gebruik. Het waterzuiveringsstation is geopend in december 2000 en de investering bedroeg circa 5 miljoen euro. Het rendement is uitstekend, want 95% van de vuilbelasting wordt verwijderd. De exploitatie van het waterzuive-

ringsstation is uitbesteed aan Axima Services in samenwerking met Biotim, een specialist ter zake.

Waarom is destijds voor de locatie Brugge gekozen?

Hiervoor verwijs ik naar de historiek. Vermoedelijk is de stokerij hier in 1860 gevestigd omwille van de nabijheid van het kanaal dat voor koelwater zorgde. Ondertussen zijn we veel gegroeid en is hier vlakbij een woonzone. Genencor heeft zelfs overwogen om weg te trekken uit de stad. We hebben een studie laten uitvoeren door een buitenstaander (Tractebel) waaruit bleek dat de waarde van deze investering op 75 miljoen euro werd geraamd. Een verhuis met dergelijke financiële consequenties zou onze business niet kunnen dragen.

GOEDE BUREN DANKZIJ DOELTREFFENDE MAATREGELEN

In welke mate is dit voor Genencor nu nog een goede vestigingsplaats?

Aangezien een herlocatie economisch niet haalbaar is, moeten we ons inpassen in onze huidige omgeving, aan de rand van de Brugse binnenstad. Dit brengt ook verplichtingen met zich mee, namelijk rekening houden met de buurt. Daarom investeren we aanzienlijk in allerlei milieumaatregelen. Die zijn in de eerste plaats gericht op het tegengaan van geur- en geluidhinder.

Hoe voorkomt Genencor geur- en geluidhinder voor de omwonenden?

We pakken de problemen aan de bron aan: de grootste bron van geurhinder is de fermentatielucht uit de gistingsbakken. In 1989 hebben we biofilters geplaatst die quasi alle geur opnemen en een duidelijk merkbare verbetering waren. Daarna werden systematisch de kleinere bronnen van geurhinder aangepakt, met bio- of koolfilters. Ondertussen is zowat de hele fabriek voorzien van filters. De grootste geluidsbronnen zijn de zware motoren van de fermentatie en de lucht die door de fermentoren blaast. Verder veroorzaken ook de koeltoren op het dak geluidhinder. De re-engineering van de productiemethode (zie hoger) heeft het geluid al serieus doen dalen. We werken nog verder aan dit programma en begin dit jaar werd reeds een deel van de luchtleidingen ingekapseld en geïsoleerd. Uit de metingen door de K.U. Leuven bleek een daling van ongeveer 4 decibel sedert 1995. Dit wordt 's nachts gemeten omdat overdag het lawaai van het verkeer veel groter is dan ons eigen lawaai.

Hoe verloopt de communicatie met de buurtbewoners?

In het verleden hielden we af en toe een opendeurdag en hadden we sedert de jaren '80 een 'klachtendienst' waar de mensen naartoe konden bellen. Deze dienst bleek evenwel niet zo bekend te zijn in de buurt. Daarom hebben we in februari van dit jaar aan alle omwonenden een uitnodiging bezorgd voor een uiteenzetting over Genencor waarin uitgelegd zou worden wie we zijn en wat we doen. Van de 752 gezinnen die we aanschreven, zijn

er slechts 32 personen op de uitnodiging ingegaan. Daaruit blijkt toch dat de negatieve impact niet (meer) zo groot is. Vorig jaar hebben we ook een dag ingericht voor vrachtwagenchauffeurs die hier frequent aanleveren. We hebben hen gevraagd wat wij voor hen kunnen doen en tegelijk verzocht of zij er kunnen op letten om hun snelheid aan te passen in onze buurt. De chauffeurs hebben dit ge-apprecieerd. Verder hebben we sinds kort een werkgroep die initiatieven zoekt om de buurtrelaties voortdurend te verbeteren.

Hoe gevaarlijk zijn de stoffen die hier gestockeerd worden? Zal er nog uitgebreid worden?

Opslag is in Brugge zeer beperkt. Onze Europese stock bevindt zich namelijk in Rotterdam. Het grootste volume hier wordt ingenomen door de vloeibare tussen- en eindproducten die in tanks opgeslagen worden. Dat zijn waterige oplossingen van natuurlijke producten die geen enkel gevaar met zich meebrengen voor de omgeving. Genencor Brugge stelt geen uitbreiding in het vooruitzicht. Wel wordt de productiviteit - binnen de bestaande bedrijfs grenzen - voortdurend opgedreven. In de vergunningsaanvragen die hiermee gepaard gaan, komt dit vaak verwarrend over omwille van de VLAREM-terminologie, waarbij men de term 'uitbreiding' dient te gebruiken van zodra er belangrijke interne wijzigingen worden aangevraagd.

Uit alles blijkt dat Genencor werkt met respect voor milieu en mens. Hoeveel belang hecht u aan certificaten die dat bevestigen?

Wij ondertekenden het Vlaams Milieucharter, dat ons milieubeleid omkadert. Een ISO 14001 Milieuzorgsysteem biedt een mooie structuur om de programma's op te stellen en op te volgen. Dat wensen wij in 2003 te bekomen. Wij doen het in de eerste plaats voor onze medewerkers en de omwonenden. Dat we veilig werken is ook te zien aan het aantal arbeidsongevallen: vorig jaar was er welgeteld één ongeval met werkverlet. Ons ISO-9002 certificaat is dan weer belangrijk als controle- en verbeterstelsel voor onze productie. Dankzij de inspanningen die wij doen en de merkbare verbeteringen werd onze milieuvergunning vorig jaar verlengd voor 20 jaar.

De Brugse vestiging van Genencor heeft een lange voorgeschiedenis. Hoe ziet de toekomst er uit?

Zoals het nu evolueert zijn wij 'back in business'; Genencor Brugge doet het zeer goed. De herstructurering was succesvol en de exploitatievergunning voor de komende 20 jaar zullen we zeker goed benutten. Met de apparatuur die we in huis hebben, kunnen we nog moderniseren en zeer rendabel, zelfs attractief, blijven. Onze bedoeling is om hoogwaardige producten te blijven aantrekken. De markt van de voedingsadditieven is een groeiende markt waar we ook nog plannen mee hebben... Dit alles moet hoe dan ook gebeuren in goede overeenstemming met de werknemers en de buurt. Anders is er geen leven mogelijk op deze site. Daar zijn we ons ten volle van bewust! ■

Het verloop van de sociaal-economische indicatoren en de conjunctuur in West-Vlaanderen

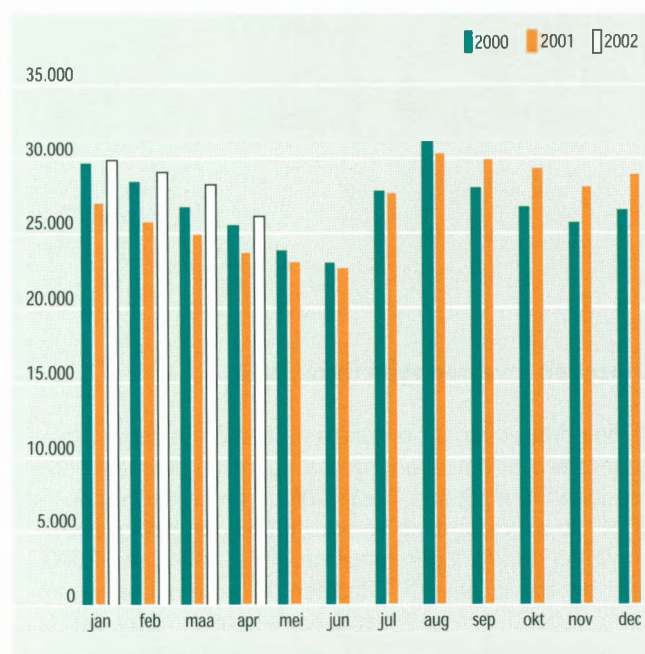
Nele Depestel

Stafmedewerker GOM - West-Vlaanderen

Werkloosheid (bron: VDAB, RVA)

West-Vlaanderen telde in april van dit jaar 26.117 officiële werklozen² (zie *figuur 1*). Ten opzichte van april 2001 lag het aantal werklozen 10,6% hoger. Sinds september 2001 zien we een toename op jaarbasis – dit is telkens ten opzichte van dezelfde maand een jaar eerder – van het aantal niet-werkende werkzoekenden. Het aantal mannelijke werklozen steeg al op jaarbasis vanaf mei 2001, maar werd oorspronkelijk nog gecompenseerd door een daling bij de vrouwelijke werklozen. Vanaf september 2001 nam echter ook het aantal vrouwelijke werklozen toe op jaarbasis. Uiteindelijk waren er in april 2002 bij de mannen 17,2% meer werklozen en bij de vrouwen 5,9% meer werklozen dan in april 2001. Het totaal aantal niet-werkende werkzoekenden bestond in april 2002 in West-Vlaanderen uit 44,3% mannen en 55,7% vrouwen. Ondanks deze op zich minder gunstige evolutie kunnen we

Figuur 1
Evolutie van het aantal niet-werkende werkzoekenden in West-Vlaanderen

Bron: VDAB, Grafische verwerking: GOM - West-Vlaanderen

toch opmerken dat de toename van de werkloosheid enigszins verzwakt. De toename op jaarbasis lag, zowel bij de mannen als bij de vrouwen, in de maand april lager dan in de maanden februari en maart.

In april 2002 waren er in West-Vlaanderen 6.186 niet-werkende werkzoekenden jonger dan 25 jaar. Hun aandeel in het totaal aantal niet-werkende werkzoekenden bedroeg in dezelfde maand 23,7%. Zowel het aantal werklozen jonger dan 25 jaar als hun aandeel in het totaal aantal niet-werkende werkzoekenden steeg op jaarbasis (met respectievelijk 17,8% en 1,4 procentpunt). Gelijkaardig aan de vaststelling bij het totaal aantal werklozen bemerken we ook hier dat de toenames op jaarbasis in april kleiner zijn dan in januari, februari en maart.

Het aantal niet-werkende werkzoekenden ouder dan 50 jaar bedroeg in april 2.348 personen of 9% van het totaal aantal niet-werkende werkzoekenden. Hun aantal steeg met 8,3% ten opzichte van april 2001. Naast deze groep bestaat er echter nog een grotere groep niet-officiële werklozen van 50 jaar en ouder, namelijk de uitgeschreven werklozen of niet-werkende niet-werkzoekenden.

Gegevens van maart 2002 tonen aan dat hun aantal toen 15.546 personen bedroeg, of 4,3% meer dan in maart 2001. Het aantal uitgeschreven oudere werklozen stijgt op jaarbasis veel minder sterk dan het aantal niet-werkende werkzoekenden. Daartegenover staat dat deze groep van werklozen continu toeneemt en niet gebonden is aan conjuncturele schommelingen, zoals *figuur 2* aantoont.

Werkaanbiedingen (bron: VDAB)

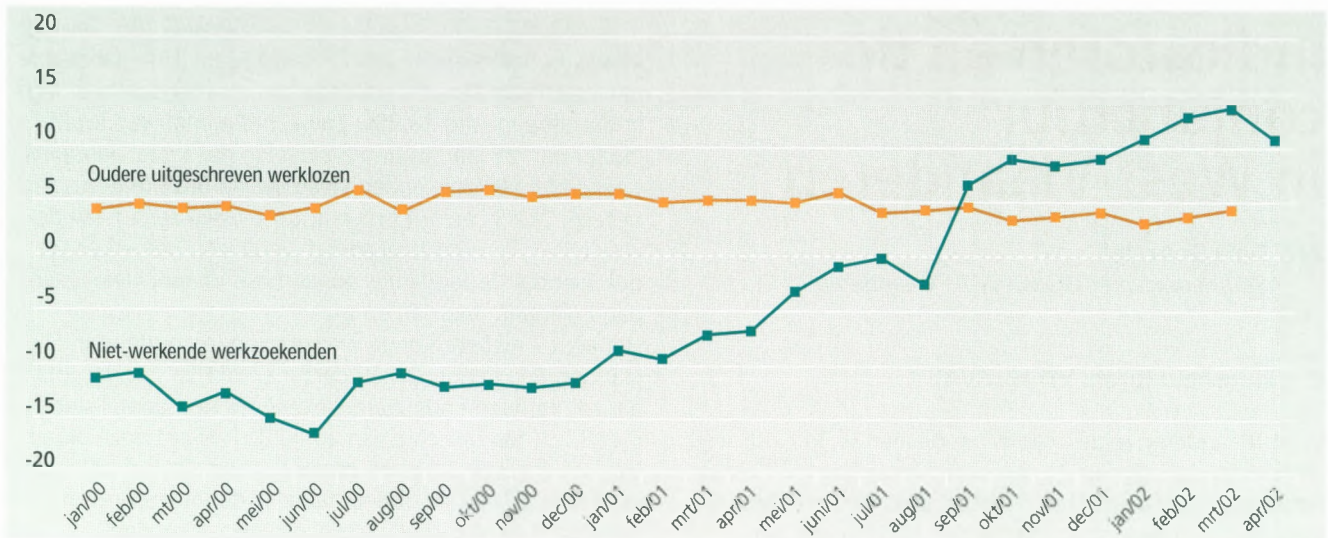
In april 2002 ontving de VDAB voor West-Vlaanderen 5.416 werkaanbiedingen; dit zijn er 38,6% meer zijn dan in dezelfde maand van 2001. Ook in februari lag het aantal ontvangen werkaanbiedingen hoger op jaarbasis; in januari en maart lag het aantal lager. In de eerste vier maanden van 2002 ontving de VDAB in totaal net iets meer vacatures dan in dezelfde periode van 2001 (+1,7%). Het aantal lopende vacatures op het einde van de maand april van dit jaar lag 7,3% lager dan eind april 2001. Ook in de vorige maanden van 2002 was er een daling op jaarbasis.

Tijdelijke werkloosheid (bron: RVA)

Het gemiddeld aantal tijdelijke werklozen³ bedroeg in West-Vlaanderen 9.828 personen in maart 2002; dit is bijna de helft meer dan in maart 2001. De tijdelijke werkloosheid blijft hiermee stijgen op jaarbasis. Ook in de vorige maanden was de relatieve stijging van de tijdelijke werkloosheid op jaarbasis groot. In 2001 als geheel lag het gemiddeld aantal van de tijdelijke werkloosheid ruim 20% hoger dan in 2000. Dergelijke omvangrijke toenames hebben we in de afgelopen tien jaar in West-Vlaanderen ook gekend tijdens de vorige conjunctuurinzinkingen. *Figuur 3* illustreert deze duidelijke samenhang tussen het conjunctuurverloop en de relatieve evolutie op jaarbasis van de tijdelijke werkloosheid in de afgelopen tien jaar.

Figuur 2

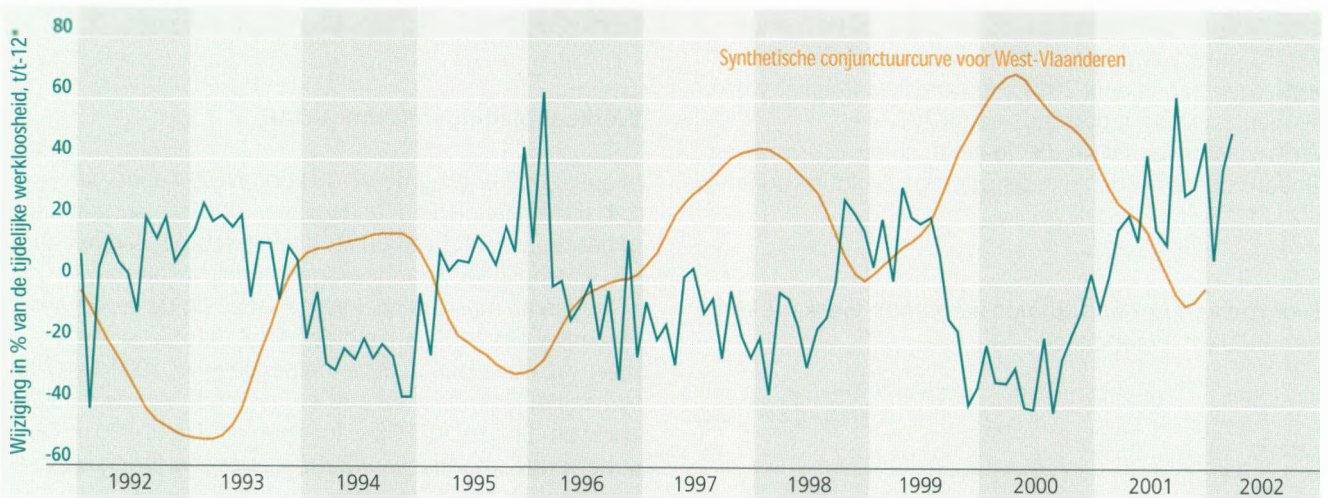
Evolutie in % van het aantal niet-werkende werkzoekenden en van het aantal oudere werklozen in West-Vlaanderen, t/t-12*

* Wijziging in de maand t ten opzichte van dezelfde maand het jaar voordien.
Bron: VDAB, RVA, Grafische verwerking: GOM - West-Vlaanderen

Figuur 3

Tijdelijke werkloosheid en de conjunctuur in West-Vlaanderen

* Wijziging in de maand t ten opzichte van dezelfde maand het jaar voordien.
Bron: RVA, NBB, Grafische verwerking: GOM - West-Vlaanderen

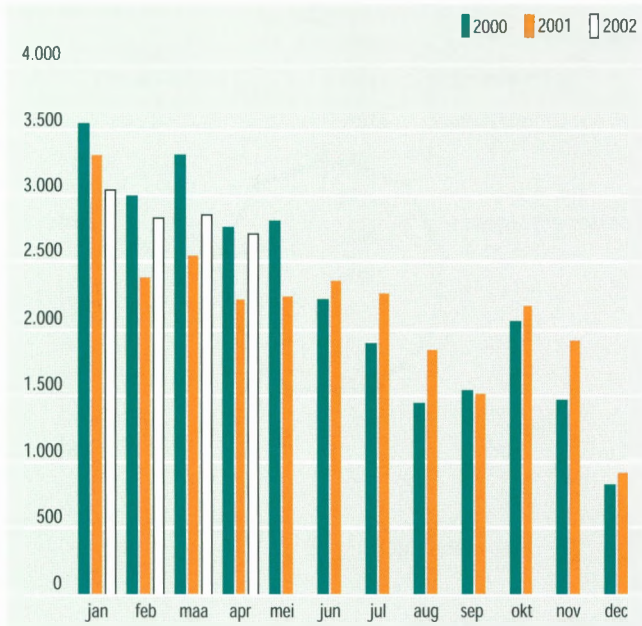
Bouwvergunningen (bron: NIS)

In maart 2002 werd in West-Vlaanderen de bouw van 627 woningen vergund⁴. Dit is aanzienlijk minder dan in maart 2001 (-44,1%). In totaal lag het aantal vergunde woningen in het eerste kwartaal van 2002 circa één derde lager dan in het eerste kwartaal van 2001. In 2001 werden 2,8% minder woningen vergund dan in 2000.

Omzet en investeringen (bron: NIS)

Bij de opmaak van dit overzicht dateerden de recentste gegevens over omzet en investeringen van de grote ondernemingen met zetel in West-Vlaanderen uit december 2001⁵. In die maand lag de omzet 3,6% en het investeringscijfer 13,2% lager dan in dezelfde maand van 2000. Over het ganse jaar 2001 haalden de grote ondernemingen met zetel in West-Vlaanderen een omzetcijfer dat 2,2% hoger lag dan in 2000. Gecorrigeerd voor inflatie betekent dit nagenoeg een status-quo. De omzet in de

Figuur 4
 Evolutie van de inschrijvingen van nieuw personenwagens in West-Vlaanderen

Bron: FEBIAC, Grafische verwerking: GOM - West-Vlaanderen

kleinhandel, indicator voor het consumentenvertrouwen, steeg daarentegen met 7,3% in 2001 in West-Vlaanderen. De investeringen lagen in 2001 6% lager dan in 2000.

Faillissementen (bron: NIS, Graydon)

De NIS-cijfers van februari en maart 2002 tonen telkens een daling op jaarbasis van het aantal faillissementen in

West-Vlaanderen met circa 14%. In de maanden januari en april was er een toename. In totaal lag het aantal faillissementen in West-Vlaanderen in de eerste vier maanden van 2002 circa 1,5% lager dan in dezelfde periode van 2001. In het jaar 2001 waren er 8% meer faillissementen dan in 2000.

Volgens gegevens van Graydon gingen in West-Vlaanderen in april 2002 circa 100 banen en in maart 2002 bijna 360 banen verloren als gevolg van faillissementen. In februari waren dat 70 banen, in januari 120 banen. Het relatief grote verlies in maart is te wijten aan de faillissementen van Carpet Yarns Cy en Carpet Engineering te Diksmuide.

Uitvoer (bron: NBB)

Volgens voorlopige cijfers lag in 2001 de nominale waarde van de uitvoer uit West-Vlaanderen 4,2% hoger dan in 2000. In het eerste kwartaal van 2001 was de stijging het grootst (+11%), in de twee volgende kwartalen was er een toename met ruim 4%, in het laatste kwartaal daalde de nominale waarde met 2,4%.

Inschrijvingen van nieuwe personenwagens (bron: FEBIAC)

In april 2002 werden in West-Vlaanderen 2.733 nieuwe personenwagens ingeschreven, of 23,2% meer dan in april 2001. Ook in februari en in maart lag het aantal inschrijvingen op jaarbasis gevoelig hoger (zie figuur 4). In januari was er nog een daling, maar globaal werden in de eerste vier maanden van 2002 toch 9,4% meer nieuwe personenwagens ingeschreven dan in dezelfde periode van 2001. In vergelijking met dezelfde periode van 2000 (het vorige salonjaar) is er wel nog een daling met 9,3%.

Figuur 5
 Synthetische conjunctuurcurve voor West-Vlaanderen

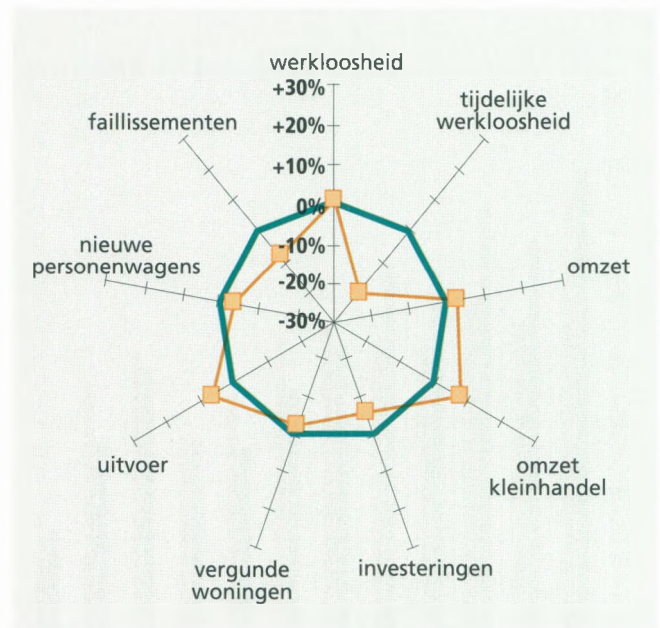
Bron: NBB, Grafische verwerking: GOM - West-Vlaanderen

Figuur 6
Evolutie van de sociaal-economische indicatoren in West-Vlaanderen in 2000 ten opzichte van 1999

Bron: VDAB, RVA, NIS, FEBIAC
Grafische verwerking: GOM - West-Vlaanderen

Figuur 7
Evolutie van de sociaal-economische indicatoren in West-Vlaanderen in 2001 ten opzichte van 2000

Bron: VDAB, RVA, NIS, FEBIAC, NBB
Grafische verwerking: GOM - West-Vlaanderen

Conjunctuurindicator van de Nationale Bank (bron: NBB)

In mei 2002 bereikte de bruto-conjunctuurcurve voor West-Vlaanderen een waarde van $-9,6^6$. Zoals **figuur 5** laat zien zijn de brutowaarden aan een forse klim bezig en is de daling van de afgevlakte curve, die met enkele maanden vertraging wordt berekend, stopgezet. De afgevlakte curve richt zich zelfs opwaarts.

Ook de deelcurven van de industrie en de bouw geven dit positieve beeld. De brutowaarden stijgen en de negatieve trend van de afgevlakte curve buigt zich stilaan om in een positieve trend. De brutowaarden van de handel en de dienstverlening aan bedrijven lijken nog wat te twifelen en toonden de laatste maanden afwisselend een stijging of een daling. De verbetering van deze curven zal zich wellicht pas iets later inzetten.

Besluit

De 'diamant van West-Vlaanderen'⁸ voor het jaar 2001 toont aan dat de sociaal-economische indicatoren in 2001 niet altijd gunstig evolueerden ten opzichte van 2000. Waar in 2000 alle sociaal-economische indicatoren van de diamant gunstig evolueerden ten opzichte van 1999 (zie **figuur 6**), was dit voor 2001 ten opzichte van 2000 enkel duidelijk het geval voor de uitvoer, de omzet en de omzet in de kleinhandel. De werkloosheid en het aantal vergunde woningen bleef nagenoeg status-quo. Het aantal faillissementen, de inschrijving van nieuwe personenwagens,

de investeringen en de tijdelijke werkloosheid evolueerden ongunstig. Vooral de tijdelijke werkloosheid nam fors toe (zie **figuur 7**). 2001 was dan ook een jaar van conjuncturele verslechtering na het topjaar 2000.

We krijgen echter signalen dat we stilaan uit de conjuncturele inzinking van 2001 klimmen en dat het West-Vlaanderen in 2002 op economisch vlak beter zal vergaan.

De werkloosheid stijgt weliswaar nog op jaarbasis, maar de toenames worden kleiner. Het aantal faillissementen neemt af op jaarbasis en de inschrijving van nieuwe personenwagens neemt toe. Het aantal vergunde woningen en de tijdelijke werkloosheid evolueerden in de eerste maanden van 2002 nog ongunstig. Van een aantal indicatoren zijn nog geen gegevens beschikbaar van begin 2002, zoals van de uitvoer, de omzet en de investeringen. De conjunctuurcurve voor West-Vlaanderen, die tenslotte een weerspiegeling is van de verwachtingen van de West-Vlaamse ondernemers, laat echter duidelijk zien dat de conjunctuur in de eerstkomende maanden in positieve zin zal evolueren. Deze trend zullen we dan wellicht ook terugvinden in de uitvoer-, omzet- en investeringscijfers voor West-Vlaanderen in 2002.

1 Opmaak mei 2002

2 Onder werklozen wordt verstaan: het aantal niet-werkende werkzoekenden. Zij vertegenwoordigen het bij de VDAB ingeschreven arbeidsmarktpotentieel. In deze groep zijn onder meer de schoolverlaters, de vrij ingeschrevenen en een zeer diverse restgroep (met daarin de tijdelijk geschorsten) opgenomen. Een nadeel is wel dat de oudere werklozen met vrijstelling van inschrijving als werkzoekend (50 jaar of ouder) niet zijn opgenomen.

- 3 Er zijn twee statistieken beschikbaar met betrekking tot de tijdelijke werkloosheid. De eerste statistiek bevat het aantal fysieke eenheden van de tijdelijke werkloosheid. Dit komt overeen met het aantal betalingen per maand of het aantal tijdelijke werklozen, ongeacht de duur van de tijdelijke werkloosheid. De tweede statistiek toont het gemiddeld aantal van de tijdelijke werkloosheid. Dit is een betere indicator voor de omvang van de tijdelijke werkloosheid, aangezien het aantal vergoedbare dagen van tijdelijke werkloosheid in verhouding gebracht wordt tot het aantal potentiële arbeidsdagen in de betrokken maand. In dit conjunctuuroverzicht wordt de tweede statistiek geanalyseerd. Deze cijfers mogen niet gebruikt worden als indicatie van de werklozen, omdat het gaat om personen die nog steeds door een arbeidscontract gebonden zijn, maar om tijdelijke redenen geen werk hebben. De voornaamste oorzaak van tijdelijke werkloosheid is van economische aard, maar ook weersomstandigheden, jaarlijks verlof voor beginnende werknemers, overmacht, technische stoornis of stakingen kunnen een oorzaak zijn.
- 4 Vergunde woningen in woongebouwen en in niet-woongebouwen.
- 5 Het feit dat de registratie gebeurt naar vestiging van de hoofdzetel betekent dat men niet noodzakelijk de economische activiteit in het betrokken arrondissement meet. Dit nadeel wordt afgezwakt doordat het hier over een evolutie doorheen de tijd gaat. Maandelijkse procentuele veranderingen zijn dan belangrijker dan absolute gegevens. Een tweede nadeel is dat enkel bedrijven met een omzet van 20 miljoen BEF of meer aangifte doen op maandbasis. Het kan zijn dat een bedrijf nu eens wel en dan weer niet beantwoordt aan dit criterium. Om dit nadeel te ondervangen is het aangewezen op provinciaal niveau te werken. 'Toetreders' en 'uittreders' vallen dan minder op en kunnen elkaar meer compenseren dan als men werkt op het arrondissementele niveau.
- 6 De constructie van de indicator van de Nationale Bank verloopt als volgt: er wordt maandelijks een enquêteformulier aan bedrijfsleiders verzonden. Daarin gaat men na hoe het gesteld is met een aantal facetten van de activiteit, de vraag en de vooruitzichten. Er zijn drie antwoordmogelijkheden: stijgend (positief), gelijkblijvend of dalend (negatief). De indicator is het saldo van de positieve en de negatieve antwoorden op deze vragen, en dit voor alle ondervraagden. In tegenstelling tot de nationale indicator worden de antwoorden per provincie niet gewogen. De maandelijkse resultaten van de enquête worden op een grafiek uitgezet. De curve wordt afgevlakt. Zo kan men de trend gemakkelijker onderkennen.
- 7 Tot april 2002 verwezen de resultaten van de aan het begin van de maand georganiseerde enquêtes naar de voorgaande maand of de maand waarop de beoordeling van de economische activiteit betrekking had. Vanaf mei 2002 past de NBB, uit harmonisatieoverwegingen, de methode van de Europese Commissie toe, die erin bestaat de resultaten te dateren volgens de maand waarin zij werden verkregen. Dit betekent geen breuk in de reeks, maar wel een verschuiving met één maand van de gehele curve.
- 8 De "diamant van West-Vlaanderen" bestaat uit een assenstelsel waarop met een stip de waarden van verschillende indicatoren zijn weergegeven. De stippen zijn verbonden met een lijn. Zij vormen de 'diamant'. Op de bovenste as staat de schaalindeling ingetekend, die in feite de procentuele "verbetering" of "verslechtering" van de indicatoren weergeeft. Bij een stationaire toestand (0 % groei) wordt een figuur verkregen zoals aangeduid door de centrale veelhoek. Bij een verbetering van de indicator liggen de waarden buiten de centrale veelhoek. Bij een verslechtering vallen de stippen binnen de centrale veelhoek. Als alle waarden in gunstige zin evolueren, dan is de diamant groter dan de centrale veelhoek.

[zicht

Is het de zuurstofrijke Noordzeelucht of de voortdurende deining van de golven? Of komt het door de ongrijpbare horizon? Feit is dat Goekint Graphics uit Oostende, reeds drie generaties lang, elke dag opnieuw zijn grenzen verlegt.

Grafische communicatie is onze corebusiness. Van ontwerp tot postklaar pakket, in elk stadium promoot Goekint Graphics zich dynamisch als een geïntegreerd grafisch bedrijf dat de nieuwste technologieën implementeert. Voeg daarbij de integrale kwaliteitszorg door een uitgezocht team van medewerkers en u weet meteen waarom Goekint Graphics u een zee van grafische oplossingen biedt. En dat hoort ook zo, bij een drukkerij aan de kust...

GOEKINT
GRAPHICS

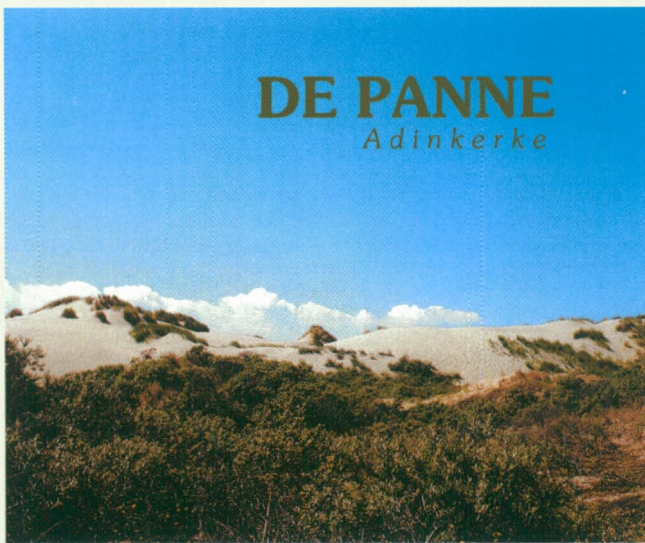
Industriezone 2 - B-8400 Oostende
Tel. 059-51 43 43 - Fax 059-51 44 43
e-mail: techcomm@goekint.be

zicht op [NOORD]zee

tijdschriften
jaarverslagen
manuals
corporate identity
newsletters
folders

boeken
catalogi
prijslijsten
drukwerk binnenhuis-
inrichting

De Dienst voor Toerisme van De Panne geeft voor de derde keer een eigen fotoboek uit. Het originele formaat en de 190 - vaak paginabrede - kleurenfoto's geven een aantrekkelijk beeld van De Panne in elk seizoen van het jaar. Iedereen die ooit in De Panne was, zal ongetwijfeld veel herkennen, maar ook verassend nieuwe beelden ontdekken. Het fotoboek is te koop bij de Dienst voor Toerisme van De Panne (€ 35). Tel. 058/42.18.18 of e-mail toerisme@depanne.be, website www.depanne.be.

Uit **het jaarverslag 2001 van de WVI** (West-Vlaamse Intercommunale voor Economische Expansie,

Huisvestingsbeleid en Technische Bijstand cvba) blijkt de toenemende schaarste van beschikbare gronden voor de ontwikkeling van woonprojecten en bedrijventerreinen. Desondanks haalde de WVI een goed resultaat, vooral wat betreft de opmaak en begeleiding van Gemeentelijke Ruimtelijke Structuurplannen en de daarbij horende uitvoeringsplannen. Voorts investeert WVI steeds meer in een regionale en gebiedsgerichte werking. Voor meer informatie: Tel. (050)36 71 71 of e-mail: wvi@wvi.be

Het Havenbestuur Brugge-Zeebrugge lanceerde eind maart haar nieuwe website www.portofzeebrugge.be.

Een haven zoals Zeebrugge is voortdurend in beweging. Zij past zich aan aan de veranderende economische, ecologische en maatschappelijke omstandigheden. De informatie over recente ontwikkelingen is onontbeerlijk voor hen die rechtstreeks betrokken zijn in het havengebeuren. Met deze website beoogt MBZ accurate gegevens over de haven wereldwijd te verspreiden.

De website verschaft informatie ten behoeve van alle mogelijke doelgroepen over tal van onderwerpen verwant met de haven: de organisatie en de taak van het Havenbestuur, de geschiedenis van de haven, haar economische rol en haar commerciële troeven, distributie en expeditie, douane, het milieu, de haveninfrastructuur, de ruimtelijke structuur van de haven en de verscheidene terminals, de recentste nieuwsitems, de scheepvaartlijnen en hun bestemmingen, de hinterlandverbindingen, de modal split, kaarten, fotomateriaal, statistieken, nautische gegevens, toeristische info, weerberichten, bibliotheek enz...

Port Authority Bruges-Zeebrugge
www.portofzeebrugge.be

©Mike Louagie

De nieuwe website wordt onder meer via een postkaartencampagne bekend gemaakt.

Het Verbond van Kristelijke Werkgevers en kaderleden West-Vlaanderen wordt vanaf 1 juni 2002 geleid door Tim Vannieuwenhuysse. De 28-jarige voormalig provinciaal secretaris zal er Paul Deprez opvolgen als beheerder-directeur. Deprez gaat na 40 jaar dienst bij VKW op pensioen en werd hiervoor gehuldigd door de ruim 850 leden van VKW West-Vlaanderen tijdens de provinciale slotvergadering op 3 juni in de stadsschouwburg van Kortrijk.

■ Paul Deprez (links op de foto) en zijn opvolger Tim Vannieuwenhuysse als beheerder-directeur van VKW West-Vlaanderen.

De Bekaert Groep kondigt een belangrijke verandering aan binnen haar directie. Bekaert benoemde op 28 mei 2002 **Julien De Wilde** tot nieuwe Chief Executive Officer, **Bert De Graeve** wordt de nieuwe Chief Financial and Administration Officer, met verantwoordelijkheid over alle stafdiensten.

Raf Decaluwé was 16 jaar actief bij Bekaert, waarvan de laatste 8 jaar als Chief Executive Officer. Hij heeft besloten een andere wending te geven aan zijn carrière en staat zijn plaats dus af aan Julien De Wilde. Raf Decaluwé blijft wel lid van de raad van bestuur van Bekaert en zal, als persoonlijke raadgever van de voorzitter, de vernieuwing van de Groep blijven ondersteunen.

Julien De Wilde was sedert 1999 Executive Vice-President van Alcatel in Parijs. Ook Bert De Graeve kende van 1982 tot 1996 een succesvolle loopbaan bij Alcatel als Financial Manager en Director International Affairs, maar was sedert 1996 wellicht beter bekend als Gedelegeerd Bestuurder van de VRT.

■ Financieel en administratief directeur Bert De Graeve, voorzitter van de raad van bestuur baron Paul Buysse en gedelegeerd bestuurder Julien De Wilde vormen de nieuwe top van Bekaert.

POSA geeft al 15 jaar professionele informatica-training aan eindgebruikers en IT-professionals. Na Brussel **opende POSA op 22 april 2002 nu ook een trainingshuis in Waregem** om de West- en Oost-Vlaamse klanten nog beter te kunnen dienen. Bedrijven kunnen er terecht voor de vorming van hun medewerkers in design & publishing, inter- en intranet, projectbeheer, bureautica en diepgaande technische trainingen. POSA beschikt over het Q*For kwaliteitslabel. Meer informatie op www.posa.com.

De Provincie West-Vlaanderen zoekt duurzame bedrijfsgebouwen, niet om te kopen, maar om op te nemen in een nieuwe publicatie met als thema "Architectuur Bedrijfsgebouw". Met medewerking van Anno '02 wil de Provincie dit jaar een publicatie samenstellen en daaraan gekoppeld een promotiecampagne opzetten om de economische sector te sensibiliseren voor hedendaagse kwalitatieve en duurzame architectuur. Door aan interessante realisaties meer bekendheid te geven, hoopt de Provincie bedrijven te stimuleren om bij de planning en uitvoering van (ver)nieuwbouwprojecten ook oog te hebben voor de (visuele) kwaliteit van de leefomgeving. De geselecteerde projecten zullen opgenomen worden in de publicatie en in de promotiecampagne. Geïnteresseerden kunnen deelnemingsvoorwaarden en inschrijvingsformulieren aanvragen bij de Dienst Economie van de Provincie West-Vlaanderen, tel. (050)40 71 88 of e-mail: economie@west-vlaanderen.be.

Een potentiële kandidaat voor de publicatie "Architectuur Bedrijfsgebouw" zou **het gloednieuwe gebouw van Biognost** kunnen zijn. Biognost is een biotech bedrijf dat diagnostische producten levert aan gespecialiseerde laboratoria in de klinische, research- en voedingssector. Onlangs verhuisde de firma van het Bedrijfscentrum Regio Kortrijk naar het industrieterrein Watervan in Heule. Het gebouw van Biognost is heel modern en bijzonder functioneel geconcipeerd. Er zijn ruimtes voor laboratoria, koelkamers, magazijnen en kantoren, waar in totaal 12 hooggeschoolde personeelsleden werken.

■ In het nieuwe gebouw van Biognost is alles voorzien voor het organiseren van zowel theoretische als praktische opleidingen in de biotech sector.

Grafische Groep Vanden Broele uit Brugge is uitgeroepen tot laureaat "Mensvriendelijk Bedrijf 2002" in de categorie "- 50 werknemers". Deze wedstrijd kadert in de campagne "Kwaliteit van werk, kwaliteit van leven", van de afdeling Gelijke Kansen van het kabinet van minister Mieke Vogels. Grafische Groep Vanden Broele maakt inderdaad werk van een betere balans tussen het werk en het privé-leven van haar werknemers. General Manager, Tom Vanden Broele beaamt dat hij het heel belangrijk vindt dat iedere medewerker zich goed voelt in zijn bedrijf, omdat een goede werksfeer zowel de onderneming als ook de klant ten goede komt. Eén van de 45 werknemers van Grafische Groep Vanden Broele nam zelf het initiatief om deel te nemen aan de wedstrijd "Mensvriendelijk Bedrijf 2002".

Grafische Groep Vanden Broele is een full-service communicatiebedrijf. Vorig jaar bereikte de groep een omzet van ruim 4,5 miljoen euro. De Groep heeft nog een zusterbedrijf, de Uitgeverij Vanden Broele. Meer informatie vindt u op www.vandenbroele.be.

"Wie zich goed voelt, werkt beter", is ook het motto dat IKMO hanteert, niet alleen voor haar klanten, maar ook voor zichzelf. Daarom **verhuisden de 174 IKMO-medewerkers** van het te krap geworden ADMB-hoofdkantoor op 31 mei 2002 **naar een eigen, pas gerenoveerd gebouw op het industrieterrein Waggelwater te Sint-Andries** waar ze alle ruimte en comfort zullen hebben om aan het welzijn en de veiligheid van anderen te werken. De vzw IKMO investeerde 2,5 miljoen euro in de aankoop, de renovatie en de verfraaiing van dit voormalig bedrijfspand.

IKMO zet zich al sedert 1966 actief in voor de preventie en bescherming van werknemers op het werk. Vorig jaar realiseerde IKMO een omzet van bijna 15 miljoen euro (604 miljoen BEF) en bediende ze 27.180 aangesloten werkgevers en 242.768 werknemers. Dat gebeurde vanuit het hoofdkantoor in de Sint-Clarastraat te Brugge maar ook vanuit een 60-tal onderzoekcentra verspreid over heel Vlaanderen. Vergeleken met 1990 betekent dat een groei van 70%.

Algemeen directeur, Geert De Cooman en administratief directeur van IKMO, Joan Deklerck verklaren het succes dankzij de voortdurende kwaliteitsinspanningen van de medewerkers. Ook de recente overnames van lokale centra voor arbeidsgeneeskunde in onder meer Torhout, Veurne en Edegem gaven het groeiproces een stevige injectie. Die

vloede dan weer voort uit een vergroting van het takenpakket van de voormalige arbeidsgeneeskundige diensten (nu heten ze externe preventiediensten), die opgelegd werd door de wetgever in 2000. Tegelijk moeten de overnames gezien worden in de volgehouden decentralisatiepolitiek van de vzw. Dat alles maakt dat IKMO vandaag de tweede plaats op de Belgische ranglijst inneemt.

■ Karel Ghesquière, algemeen directeur van de groep ADMB, algemeen directeur van IKMO, Geert De Cooman en administratief directeur van IKMO, Joan Deklerck voor het nieuwe gebouw van IKMO

Het Vlaams multitechnisch dienstenbedrijf Vlam IT NV (Vlam Industriële Technieken) **behaalde recent het kwaliteitscertificaat ISO 9002**. In 1983 ontstond Vlam IT als afsplicing van de Groep Abay TS (Brussel), zelf dochter van de Europees actieve groep Spie Trindel (Parijs), en ontwikkelde zich in Vlaanderen al snel tot een sterke speler in het monteren en aansluiten van textielmachines en in de multidisciplinaire installatie van complete productie-eenheden voor basisgrondstoffen voor tapijt en textiel. Vlam IT heeft vestigingen in Beernem en Gent. Vlam IT wist zich eveneens te onderscheiden in elektrische hoog- en middenspanningsinstallaties voor de grote energiemaatschappijen in Vlaanderen.

Vandaag realiseert Vlam IT een omzet van circa € 12.500.000 en telt een 115-tal medewerkers. Omzet én tewerkstelling kenden de afgelopen jaren een gestage groei. Sedert 1997 beschikt Vlam IT reeds over het VCA**-certificaat voor aannemers en constructiebedrijven. Het ISO 9002 certificaat betekent een nieuwe stimulans.

■ Vlam IT heeft een sterk gediversifieerde klantenportefeuille waarbij steeds dezelfde diensten aangeboden worden, namelijk uitvoeringsstudie en realisatie van elektrische installaties, verhuizingen en montage, evenals buisleidingen.

Het Aluminium Center Vlaanderen vzw

Het info- en promotiecentrum voor de aluminium industrie, het Aluminium Center Belgium, stelde zich bij de opstart in oktober 1998 tot doelstelling de toepassing van het moderne metaal aluminium via alle mogelijke kanalen te bevorderen. 2001 was alvast het jaar van de doorbraak.

Aluminium, het metaal van de toekomst

Aluminium is tot drie keer lichter dan staal, toch sterk en goed vervormbaar via extrusie, walsen of giettechnieken. Hierdoor is het een ideaal metaal voor heel wat toepassingen in velerlei sectoren:

- Transport: fietsen, auto's, vrachtwagen, schepen, vliegtuigen en ruimtevaart;
- Vrije tijd: bijvoorbeeld skistokken of materiaal voor bergbeklimmers;
- De verpakking van voedsel, dranken en medicijnen;
- Machinebouw;
- Interieur-, meubel- en keukenbouw;
- Bouwsector: naast zijn decoratieve aspect wordt aluminium er sterk functioneel gewaardeerd, zowel in plaat- als profielvorm. Door bijvoorbeeld de specifieke thermische onderbreking voldoet aluminium aan de zwaarste isolatievereisten.

Bovenal is aluminium eenvoudig en voor 100% recycleerbaar. Het huidige wereldverbruik bestaat reeds voor een kwart uit gerecycleerd aluminium, zonder verlies aan kwaliteit.

Wereldwijd kent de toepassing van aluminium een jaarlijkse groei van 4%. Omwille van de lichtheid en recycleerbaarheid zal naar internationale verwachting de toepassing van aluminium in personen- en vrachtwagens tegen het jaar 2010 zelfs verdubbelen.

Aluminium: nog té onbekend en onbemind... in België

België loopt inzake aluminiumtoepassingen ver achter op de omliggende landen. Economisch gezien is dit een gevolg van het feit dat België nooit primaire aluminium-

productie heeft gekend, maar dat ons land de bakermat was van de staalproductie.

Het Aluminium Center heeft zich dan ook tot doel gesteld dit gebrek aan kennis aan te pakken. In de loop van 2001 werd met de steun van de Vlaamse Overheid een onderzoek gevoerd naar de opleidingsbehoeften in de aluminiumsector in Vlaanderen. De resultaten zijn sprekend. De aluminiumverwerkende industrie smeekt om meer opleiding en scholing.

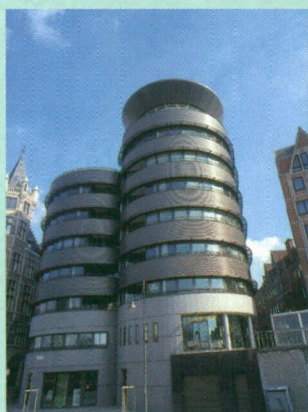
Naar de bouwsector toe, heeft het Aluminium Center Belgium in 2001 alvast het eerste 'KwaliteitsHandboek voor Aluminium Schrijnwerk in de Bouw' gelanceerd. Dit kwaliteitshandboek is dé referentie geworden voor de architect, bouwheer en constructeur voor een succesvolle toepassing van aluminium. Verder werden tijdens 2001 verschillende succesvolle **studiedagen** ingericht en was de staf van het Center beschikbaar voor alle mogelijke vragen van aluminium gebruikers en verwerkers.

Nieuwe voorzitter

Nadat hij op 23 januari unaniem werd verkozen tot voorzitter van het Aluminium Center Vlaanderen, werd **Chris Depreeuw**, op de jongste algemene vergadering, ook verkozen tot voorzitter van de federale koepel van deze organisatie, namelijk het Aluminium Center Belgium. Na drie succesvolle pioniersjaren, geeft de pensioensgerechtigde Staf Vercammen de fakkel over. Chris Depreeuw is Gedelegeerd Bestuurder van de groep Remi Claeys Aluminium; Dhr. Staf Vercammen was Bestuurder van de grootste Belgische aluminiumwalserij, namelijk Corus Aluminium uit Duffel.

Chris Depreeuw verklaarde het beleid inzake opleiding en communicatie via studiedagen, de universitaire Leerstoel en de Aluminiumprijs, verder te willen zetten. Bovendien verheugt het de nieuwe voorzitter dat het Aluminium Center Vlaanderen in zijn inspanningen wordt erkend door de Vlaamse Overheid. In het

foto's: Remi Claeys Aluminium

■ Aluminium is geschikt voor de meest uiteenlopende toepassingen

kader van de Vlaamse Innovatie Samenwerkingsverbanden (VIS, of de vroegere clusters), kan het immers voor de komende vier jaar op een financiële bijdrage rekenen van het IWT, het instituut voor de aanmoediging van innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen. Als voorname doelstelling wenst Depreeuw de netwerking onder de bedrijven te versterken.

Aluminium Center Vlaanderen vzw, tel (056)43.28.40

Darvan werkt aan een revolutionair, milieuvriendelijk en kostenbesparend verwarmingssysteem voor woningen

In tijden van recessie en laagconjunctuur blijft de firma Darvan uit Ardoos innoveren. Momenteel wordt een compleet verwarmingssysteem voor woningen uitgewerkt. Dit project is niet enkel vernieuwend op technisch vlak, maar is tevens grensverleggend in haar combinatie van energiebesparing en recycling. Dankzij een weldoordachte integratie van deze actuele thema's komt men tot een zuinig en efficiënt toepassen van energie en grondstoffen, wat uiteindelijk leidt tot een kostenbesparende en milieuvriendelijke verwarming.

In het verleden heeft Darvan reeds met succes aan de wieg gestaan van innovatieve projecten. Het huidige project rond woningverwarming is er deze keer niet op vraag van een klant gekomen, maar is volledig bij Darvan ontstaan, onderzocht en ontwikkeld. Ook de eerste uitwerking wordt bij Darvan zelf gerealiseerd. Momenteel legt men er de laatste hand aan de aanmaak van de matrijzen. Het is de bedoeling om in het najaar proef te kunnen draaien met een eerste testopstelling.

Er wordt van het idee uitgegaan dat de kostprijs voor dit nieuwe systeem rond de huidige gangbare marktprijzen voor conventionele verwarming en koeling moet liggen. In tegenstelling tot de conventionele systemen, laat dit systeem bovendien toe de energiekosten dusdanig terug te schroeven dat de initiële verwarmingskosten binnen de 5 à 10 jaar terug te winnen zijn.

In de praktijk zal men voor dit ingenieuze verwarmingssysteem het dakoppervlak van de woning gaan benutten. Hierbij worden echter geen opbouwelementen of andere esthetisch storende veranderingen aan het uitzicht van de woning aangebracht. Het systeem is bovendien zowel voor nieuwbouw als voor renovatie bruikbaar. Tevens wordt er gebruik gemaakt van een totaal nieuw ventilatiesysteem. Door het aanwenden van een volumetrische ventilator, en door het inschakelen van een warmtepomp, wordt de mogelijkheid geboden om de complete woning te voorzien van verwarming en warm water. Desgewenst laat dit systeem tevens airconditioning van de woning toe. Over de technische aard en werking van het ganse systeem kan momenteel nog niet in detail getreden worden. Patenten worden genomen op het totaalsysteem.

Voor meer informatie over Darvan kunt U eveneens terecht op hun website: <http://www.darvan.be>

Aansluitend op het artikel over de diepvriessector (zie bladzijde 60) vestigen wij graag uw aandacht op de **specifieke software die Infosoft ontwikkeld heeft voor de voedingssector**. Deze informaticaspecialist met hoofdzetel in Harelbeke ontwikkelde, in samenwerking met een aantal bedrijven uit de voedingsindustrie, de totale ERP-oplossing "IS Food®". Dit pakket bevat volgende modules: verkoop- en aankoopbeheer, stockbeheer, lotbeheer en productiebeheer. Specifiek voor groenten- en fruitbedrijven zijn de typische rubrieken voor landbouwadministratie in het pakket geïntegreerd. Infosoft focust zich met haar standaardoplossingen doelbewust ook naar een aantal andere nichemarkten, zoals aannemersbedrijven, technische groothandels en opticiens. Infosoft werd in 1977 opgericht door Lionel Vanpoucke en telt ondertussen 90 hooggekwalificeerde medewerkers. In 2001 realiseerde het bedrijf een omzet van circa 9 miljoen euro en een winst van 0,2 miljoen euro. Begin mei van dit jaar werd Infosoft overgenomen door de Nederlandse IT-dienstverlener Centric Holding. Voor Infosoft betekent de aansluiting bij een strategische partner een mogelijkheid om door schaalvergroting de dienstverlening nog uit te breiden. (www.infosoft.be)

Brusselle Enterprises nv

Westendelaan 1, 8620 Nieuwpoort

Tel. 058/23.25.13

Fax 058/23.05.76

Aanneming van draai-, frees-, slijp- en kotterwerk,
zowel conventioneel als op CNC-machines
Vol- en halfautomatisch lassen

WES onderzoekt waterverbruik in Vlaanderen.

In opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Leefmilieu en Infrastructuur AMINAL – afdeling Water werd door WES Onderzoek en Advies, in samenwerking met Ecolas nv, een studie uitgevoerd waarin werd nagegaan hoe het watergebruik in Vlaanderen tot 2020 zou kunnen evolueren. Om deze evolutie te kunnen inschatten werd vertrokken van een analyse van het huidig watergebruik. Voor deze analyse werd gebruik gemaakt van diverse beschikbare databanken met betrekking tot het waterverbruik (grondwater, leidingwater, ...). Op basis van deze informatie werd het huidig watergebruik door de huishoudens, de landbouw, de industrie en de drinkwatermaatschappijen bestudeerd. Deze waterverbruiken per sector werden in de mate van het mogelijke opgedeeld naar watertype (grondwater, leidingwater, hemelwater, oppervlaktewater, koelwater). Op basis van deze informatie en op basis van literatuurstudie werd voor iedere sector een prognose uitgevoerd naar het watergebruik tot 2020. De prognose werd zowel uitgevoerd voor geheel Vlaanderen als per rivierbekken. De resultaten van deze studie werden samengevat in een informatiebrochure "Watergebruik in Vlaanderen. Een blik op de toekomst." De brochure maakt deel uit van een ruimere informatie-campagne van de Vlaamse Overheid met de slogan "Water. Elke druppel telt." De brochure kunt u gratis krijgen via de Vlaamse Infolijn op het telefoonnummer 0800-3 02 01.

WATERGEBRUIK IN VLAANDEREN.
EEN BLIK OP DE TOEKOMST.

WATER. ELKE DRUPPEL TELT. DEEL 4

In 1998 heeft de WES-studie "Behoeftenanalyse ten aanzien van het hoger en universitair onderwijs in West-Vlaanderen" een aantal probleemgebieden blootgelegd ten aanzien van het hoger onderwijs in de provincie. Deze hadden onder meer te maken met de beperkingen in het onderwijsaanbod en het zorgwekkend groot aantal West-Vlaamse jongeren dat hoger onderwijs gaat volgen buiten de provincie.

In het licht van de aangekondigde herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen en vertrekkend vanuit de geactualiseerde analyse van 1998, heeft het provinciebestuur thans de opdracht gegeven aan WES om een actieplan op te maken dat moet leiden tot een structurele versterking van het hoger onderwijs in West-Vlaanderen. Concreet heeft deze opdracht ondertussen geresulteerd in een visieontwikkeling op korte termijn. De neerslag hiervan werd onder de vorm van een gemotiveerd voorstel tot uitbreiding van het onderwijsaanbod aan de West-Vlaamse hogescholen en aan de KULAK overgemaakt aan de Vlaamse overheid. De opmaak van een langetermijnvisie en de vertaling hiervan in een gedifferentieerd actieprogramma zijn nu aan de orde.

WES ondertekent samenwerkingsovereenkomst in verband opleidingen voor overheidsambtenaren en managers van overheidsbedrijven in de Chinese provincie Anhui.

Op 26 april 2002 tekende de heer Paul Breyne, gouverneur van West-Vlaanderen en voorzitter van de raad van beheer van WES Onderzoek & Advies, een samenwerkingsovereenkomst tussen WES en de Anhui Provincial International Human Resources Exchange Association (AIHREA) uit de volksrepubliek China.

De overeenkomst heeft tot doel gezamenlijke trainingsactiviteiten op te zetten voor overheidsambtenaren en managers van overheidsbedrijven in de Chinese provincie Anhui. In de overeenkomst is voorzien dat WES diverse

- Op de foto, van links naar rechts :
- zittend: Rik De Keyser, beheerder-directeur WES, Paul Breyne, gouverneur van West-Vlaanderen en voorzitter van de raad van beheer van WES, Mr. Zhang Yaowen, deputy director AIHREA, Ivan Landuyt, afdelingshoofd training WES
- rechtstaand: Mr. Hu Wensen (AIHREA), Mr. Huang Xinjiang (AIHREA), Mr. Wei Hongwu, director Anhui Management Development Center

bezoekersprogramma's in Europa zal organiseren voor de geïnteresseerde doelgroepen naast het verlenen van assistentie ter plaatse bij de activiteiten van de partner op het vlak van regionale ontwikkeling, toerisme en milieu. De samenwerkingsovereenkomst loopt tot 2006.

WES verleende op diverse vlakken zijn medewerking aan het congres "The Tourist Historic City"

dat van 17 tot 20 maart 2002 plaatsvond in het Oud Sint-Jan te Brugge. De rol van cultuurtoerisme in historische steden werd er ter discussie gesteld en de stuurbaarheid van de ontwikkelingen werden onder de loep genomen. Als historische stad met een hoge concentratie van goed bewaard cultureel erfgoed en met een hoog aantal bezoekers was Brugge hiervoor de ideale locatie. De organisatoren waren Toerisme Vlaanderen en de Katholieke Universiteit Leuven. WES leverde volgende bijdragen:

Rik De Keyser, beheerder-directeur van WES, bracht op de openingszitting een **presentatie over "Bruges, a research topic"**.

Brugge is vanuit toeristisch oogpunt de belangrijkste kunststad in Vlaanderen. De stad kent in het laatste decennium een hoge groei van het aantal overnachtingen en bestedingen. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat Brugge vaak het voorwerp van onderzoek is geweest. Extracten uit diverse onderzoeken zijn samengebracht in de publicatie "Tourism Studies in Bruges" die door WES aan alle aanwezigen werd aangeboden.

Rik De Keyser was ook **voorzitter van de workshop rond "Theory and methods"**.

In zijn **bijdrage "Tourism policy in Bruges"** analyseert prof. dr. N. Vanhove de moderne visie op toeristische politiek. Deze is geconcentreerd op competitiviteit en duurzaamheid. Voor beide aspecten onderzoekt de auteur de sterke en de zwakke punten. Bij het luik "competitiveness" wordt het fameuze Porter model toegepast.

WES stafmedewerker Anne Verhaeghe is gespecialiseerd in onderzoek naar toeristisch consumentengedrag. Ze gaf tijdens het congres een **presentatie over een onlangs uitgevoerd bestedingsonderzoek in de Vlaamse kunststeden** en de typische problemen die hiermee gepaard gaan, zoals de representativiteit van de steekproef met een mogelijke onderschatting.

Herinneringsproblemen omdat men na afloop van het verblijf naar de bestedingen vraagt, het feit dat pakketreizigers en groepsreizigers zich vaak niet bewust zijn van de prijzen die ze betalen voor de diverse elementen van hun reis (transport, accommodatie, excursies, museumbezoek, ...), enz..

Om de kwaliteit van een bestedingsonderzoek te kunnen waarborgen is een aangepaste methodologie voor het verzamelen van de gegevens én voor de analyse van deze gegevens van zeer groot belang. Anne Verhaeghe toonde aan hoe men deze problemen kan aanpakken en wat de risico's zijn als men de besproken problemen links laat liggen.

Ter gelegenheid van het congres 'The Tourist Historic City' heeft WES Onderzoek & Advies de **Engelstalige publicatie 'Tourism Studies in Bruges' uitgegeven**. Daarin worden verschillende aspecten van Brugge als toeristische en historische stad belicht aan de hand van onderzoeksresultaten uit het verleden aangevuld met analyses van de actuele situatie.

De auteurs zijn stuk voor stuk autoriteiten op het gebied van toeristisch onderzoek.

Prof. Myriam Jansen-Verbeke, van de afdeling sociale en economische geografie (Katholieke Universiteit Leuven) bespreekt in het eerste hoofdstuk waarom Brugge een interessant 'laboratorium' is voor toeristisch onderzoek naar onder meer de draagkracht en het beleid terzake in een historische stad.

In het tweede hoofdstuk bespreekt **Rik De Keyser**, beheerder-directeur van WES, het verblijftoerisme in Brugge.

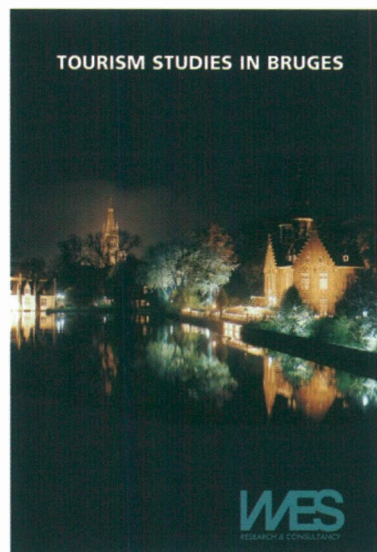
Dit wordt uitvoerig geïllustreerd met cijfergegevens over de evolutie van vraag en aanbod.

Prof. dr. N. Vanhove, beheerder WES en professor aan Ufsia-Ruca (Antwerpen) evalueert in het derde hoofdstuk de toeristische 'politiek' van Brugge aan de hand van concrete voorbeelden uit het heden en het verleden.

In hoofdstuk vier bespreekt **Antonio Paolo Russo** (Erasmus Universiteit Rotterdam) de rol die private en publieke belanghebbenden spelen in het beslissingsproces van de toeristische politiek van de stad Brugge.

Hoofdstuk vijf gaat over de impact die het toerisme heeft op de inwoners van de stad. De auteur, **Jeroen Bryon** (Katholieke Universiteit Leuven) bespreekt verschillende methodes die dit fenomeen proberen te meten.

Tenslotte wordt aan de hand van vergelijkende kaarten de evolutie in het laatste decennium getoond van het ruimtegebruik door het toerisme in de Brugse binnenstad. Drie auteurs, allen verbonden aan de Katholieke Universiteit Leuven, werkten samen aan dit zesde hoofdstuk: **Els Lieveois, Joeri Ver Gucht en Myriam Jansen-Verbeke**.

'Tourism Studies in Bruges' telt 64 bladzijden en kost €15.

Bestellen kan via www.wes.be

Voor meer inlichtingen in verband met bovenvermelde berichten kan u terecht bij de redactiesecretaris Sabine Simoens op tel. (050)36 67 78 of e-mail sabine.simoens@wes.be.

WES Milieu informeert

INTERNE MILIEUZORG BIJ DE VLAAMSE OVERHEID

Op 8 mei besliste de Vlaamse regering dat milieuzorg verplicht ingevoerd moet worden in alle administratieve entiteiten van de Vlaamse overheid, met uitzondering van de onderwijsinstellingen. Het concept en implementatieplan dat in dit kader werd goedgekeurd afgelopen najaar werd uitgewerkt door WES in overleg met een ad hoc werkgroep. Hiermee bevestigt WES haar deskundigheid zowel op vlak van beleidsondersteuning als inhoudelijk op vlak van bedrijfsinterne milieuzorg.

De Vlaamse overheid pleit voor milieuvriendelijk gedrag en neemt hiertoe maatregelen t.a.v. tegenover verschillende doelgroepen (onder meer het stimuleren van de invoering van milieuzorgsystemen in de bedrijfswereld). Zelf kan de Vlaamse overheid dan ook niet achterblijven en moet ze minstens even goed doen. Dankzij de goedkeuring van dit implementatieplan kan interne milieuzorg vanaf 2003 structureel ingebouwd worden in alle administratieve entiteiten van de Vlaamse overheid (ministerie, Vlaamse Openbare Instellingen, Vlaamse Wetenschappelijke Instellingen en Diensten Afzonderlijk Beheer).

Het concept omvat vier milieuzorgniveaus zodat het ambitieniveau regelmatig kan worden verhoogd, althans voor die organisaties waar dit aangewezen is. **Om een bepaald milieuzorgniveau te halen moet men steeds aan een aantal specifieke voorwaarden voldoen.**

Milieuzorgniveau 1 omvat volgende onderdelen:

- Milieubeleidsverklaring;
- Het aanduiden van een aanspreekpunt milieuzorg;
- Uitvoeren van een gedetailleerde doorlichting naar de conformiteit met de milieuwetgeving én het opstellen van een actieplan om de niet-conforme situaties weg te werken;
- Sensibilisatie van de werknemers;
- Het opstellen van milieudoelstellingen voor één of enkele belangrijke milieuaspecten én het opstellen van een actieplan om deze doelstellingen te kunnen realiseren;
- Jaarlijkse rapportering aan een nog op te richten 'centrale coördinatieceel milieuzorg' binnen de Vlaamse overheid.

Milieuzorgniveau 2 omvat bijkomend het uitvoeren van een gedetailleerde doorlichting naar alle belangrijke directe en indirecte milieuaspecten, het formuleren van milieudoelstellingen voor alle belangrijke milieuaspecten die beheerst moeten worden of waar acties vereist zijn en tenslotte het opstellen van een uitvoerig actieplan ter realisatie van deze doelstellingen.

Vanaf milieuzorgniveau 3 wordt een volwaardig milieuzorgsysteem opgezet dat in niveau 3 voldoet aan de normvereisten van ISO 14001 en in niveau 4 tegemoet komt aan de eisen van EMAS.

Het implementatieplan regelt ook de aanduiding op decentraal niveau van 'aanspreekpunten milieuzorg' en de oprichting op centraal niveau van een coördinatieceel milieuzorg. Deze cel moet operationeel zijn tegen voorjaar 2003 en zal vanaf 2004 acht medewerkers tellen. Haar voornaamste taak bestaat erin de invoering van milieuzorg in de diverse entiteiten binnen het Vlaamse overheidsapparaat te begeleiden en een verbindingsfunctie te vervullen tussen het decentrale niveau (entiteiten) en de Vlaamse regering. De Vlaamse regering heeft de mogelijkheid om op aangeven van de centrale coördinatieceel jaarlijks centrale doelstellingen uit te vaardigen met betrekking tot een aantal milieuaspecten waar alle entiteiten aan moeten werken.

Op 20 juni 2002 gaf WES een toelichting van dit concept aan alle leidende ambtenaren van het Vlaamse overheidsapparaat.

WES is verheugd dat de Vlaamse regering het voorstel van WES en de ad hoc werkgroep heeft omgezet in een concrete beslissing. Het hoeft geen betoog dat deze beslissing grote repercussies zal hebben voor heel wat overheidsorganisaties.

DEMONSTRATIENAMIDDAG MILIEUSOFTWARE 30 MEI 2002

Op 30 mei ging in de kantoren van WES voor de derde keer een gratis demonstratienamiddag door met betrekking tot de methodologie die WES hanteert bij het invoeren van milieuzorgsystemen in bedrijven én waarbij meer en meer gebruik wordt gemaakt van aangepaste milieusoftware. De namiddag werd mede verzorgd door HEMMIS nv (Kortrijk) en O&A VIVALDI (Harelbeke), twee softwarebedrijven. De gedemonstreerde software betrof:

- de ISO 14001 WES-module, onderdeel van EMAServer® (HEMMIS); deze module is uitstekend geschikt om de milieuaspecten van uw organisatie in kaart te brengen, de belangrijkheid ervan op een objectieve wijze te kwantificeren, en de koppeling te leggen naar een actieprogramma of bestaande instructies;
- de WES VLAREM CHECKLIST® (WES); deze checklist geeft u een compleet overzicht van de VLAREM-wetgeving die specifiek op uw bedrijf van toepassing is en bovendien houdt WES uw checklist voortdurend up-to-date (actualisatieformule);
- VIVALDI QMS Document Control®, het documentenbeheersysteem van O&A VIVALDI; deze software laat u toe uw systeemdocumenten vlot te beheren; koppelingen zijn mogelijk met de modules van EMAServer®.

Opnieuw waren een 30-tal belangstellenden aanwezig.

De laatste rechte lijn van de hervorming vennootschapsbelasting

Stephan Janssens

Manager

Ernst & Young Tax Consultants

In september 2001 kondigde de minister van Financiën de start aan van de hervorming van de vennootschapsbelasting. De eerste ietwat meer concrete ideeën werden verspreid.

Na een grondige studie door de Hoge Raad van Financiën werd op 25 maart 2002, net vóór de paasvakantie een eerste ontwerp goedgekeurd. De eerste minister stapte de nachtelijke vergadering van zijn kernkabinet buiten met als sleutelwoorden: "een tarief van 33%, minder vrijstelling voor definitief belaste inkomsten en een liquidatiebelasting". Maar andere deelnemers van de vergadering hadden blijkbaar andere dingen begrepen.

Op 19 april 2002 ging de ministerraad nog eens over de voorgestelde maatregelen en enkele dagen later ging het voorontwerp naar de Raad van State. Deze krijgt een maand om een advies te geven waarna het ontwerp eindelijk naar de Kamer gaat.

Een lange aanloop maar nu lijken we toch echt in de laatste rechte lijn te zitten.

De positieve zijde...

Hoofddidee was om het **nominaal tarief naar beneden** te halen. En dat gebeurt ook: De hervorming zal het huidige tarief van 40,17% doen dalen naar 33,99% (namelijk 33% te verhogen met de bijzondere crisisbijdrage van 3%). Het verlaagd progress tarief voor KMO's wordt op gelijklopende wijze herleid.

De vennootschappen moeten nog even verder met de **crisisbijdrage** (in de personenbelasting zal ze volgend jaar helemaal afgeschaft zijn). De minister van Financiën heeft al wel aangekondigd dat - als er budgettaire ruimte is - ze ook in de vennootschapsbelasting zal worden afgeschaft.

Dat de ministers **een boontje hebben voor KMO's** zullen we geweten hebben; voor hen wordt er nog eens extra in de geldbuidel getast. Eerste belangrijke nieuwigheid is dat KMO's niet langer een belastingverhoging wegens onvoldoende voorafbetalingen zullen ondergaan in de loop van de eerste drie boekjaren na hun oprichting. Net zoals beginnende zelfstandigen kunnen zij de betaling van de belasting uitstellen tot wanneer ze de aanslag krijgen.

Andere nieuwigheid is de **investeringsreserve**: om de zelffinanciering van KMO's aan te moedigen, voorziet het

ontwerp dat een bepaalde percentage van de winst mag geboekt worden op een vrijgestelde investeringsreserve. Deze vrijgestelde reserve bedraagt maximaal 50% van de aangroei van het gereserveerde resultaat van het belastbaar tijdperk, vóór aanleg van de investeringsreserve met uitzondering van onder meer vrijgestelde meerwaarden op aandelen en de eventuele vermindering van het gestort kapitaal.

De investeringsreserve wordt in elk geval beperkt tot 37.500 EUR per belastbaar tijdperk.

Deze reserve moet wel aan de onaantastbaarheidsvoorwaarde voldoen en de vennootschap moet ook bepaalde voorwaarden inzake investeringen naleven.

En dan de keerzijde

De regering heeft van in den beginne meegedeeld dat de hervorming van de vennootschapsbelasting geen geld mocht kosten. De voornaamste bedoeling was het nominaal tarief (onze fenomenale 40,17% - ga met zoiets maar eens naar het buitenland) op een aanvaardbaar niveau te brengen.

Deze tariefverlaging moet dus betaald worden. En dat gebeurt met ...

Een verlaging van de afschrijvingen

Ondernemingen zullen niet langer een volledige afschrijving kunnen aftrekken in het boekjaar van aanschaf of productie van het actiefbestanddeel. De eerste afschrijving is slechts pro rata aftrekbaar (te berekenen op dagbasis).

Aftrek van bijkomende kosten

Het ontwerp voorziet ook dat de bijkomende kosten bij de aankoop altijd moeten afgeschreven worden volgens hetzelfde tempo als het actief zelf. Deze regel is van toepassing op alle activa. De kosten kunnen dus niet meer in één keer worden afgetrokken in het boekjaar waarin ze werden gedragen.

Afschaffing aftrekbaarheid regionale belastingen

Bepaalde regionale belastingen zullen niet meer aftrekbaar zijn. Het gaat voornamelijk om milieubelastingen en afvalheffingen. Zijn niet bedoeld: de onroerende voorheffing, registratierechten, verkeersbelasting, eurovignet, enz.

DBI-aftrek

De voorwaarden om aftrek van definitief belaste inkomsten (de vrijstelling voor ontvangen dividenden, kortweg DBI) te krijgen, worden strenger:

- de participatievoorwaarde wordt op 10% gebracht (nu 5%), de grens van EUR 1.200.000 blijft ongewijzigd;
- de aandelen moeten gedurende minstens 1 jaar in volle eigendom worden aangehouden en geboekt zijn onder de rubriek Financiële Vaste Activa;
- de inkomsten die aanleiding geven tot de uitkering van het dividend hebben een minimale belasting ondergaan.

Verrekening van de verliezen

Onder de huidige wetgeving kan een vennootschap haar vorige verliezen niet aftrekken van de ontvangen abnormale en goedgunstige voordelen die ze in de loop van het jaar heeft ontvangen. De verliezen van het jaar zelf kunnen wel

afgetrokken worden van deze voordelen. De hervorming schaft ook deze aftrekmogelijkheid af.

Inkomsten van buitenlandse oorsprong zonder verdrag

Inkomsten van onroerende goederen in het buitenland en winsten gerealiseerd en belast in het buitenland worden momenteel slechts belast aan één vierde van de normale vennootschapsbelasting. Die vermindering wordt volledig afgeschaft.

R.V. van 10 % op liquidatieboni

Wat ongetwijfeld één van de meest in het oogspringende maatregelen is, is wel de invoering van een roerende voorheffing van 10% op de inkomsten betaald of toegekend naar aanleiding van de gehele of gedeeltelijke verdeling van het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap of in geval van inkoop door de vennootschap van haar eigen aandelen. Het gaat om een échte roerende voorheffing, wat onder meer betekent dat Belgische of buitenlandse moedervennootschappen die - gedurende een ononderbroken periode van 1 jaar - een minimale participatie hebben van 25% in het kapitaal van de dochtervennootschap een vrijstelling genieten.

Wat sneuvelde

Drie van de oorspronkelijk voorziene maatregelen werden uiteindelijk niet weerhouden. Het gaat om een bepaling met betrekking tot de belastbare basis van erkende CV's, een maatregel die onderkapitalisatie en betaling van interesten naar belastingparadijzen bestrijdt, en tenslotte, maar zeker niet het minst belangrijk, de beperking van de aftrek van de autokosten. Oorspronkelijk was immers voorzien dat de brandstofkosten van wagens slechts voor 90% aftrekbaar zouden zijn.

En vanaf wanneer?

De nieuwe maatregelen zouden in werking treden vanaf aanslagjaar 2004. Een anti-misbruikmaatregel in de hervorming voorziet echter dat elke wijziging aangebracht aan de datum van afsluiten van het boekjaar, vanaf 19 april 2002, zonder gevolgen blijft voor de toepassing van de nieuwe maatregelen.

Wat de inwerkingtreding van de belasting op liquidatieboni betreft is er echter een uitzondering gemaakt: de Regering besliste op 19 april dat deze nieuwe roerende voorheffing ingevoerd zou worden vanaf 1 januari 2002, in zoverre de ontbinding van de vennootschap niet helemaal zou gebeurd zijn op 25 maart 2002. Deze mededeling heeft menig belastingconsulent en belastingplichtige verontwaardigd: de minister heeft immers bij herhaling gezegd dat deze nieuwe heffing pas in werking zou treden op de datum van de publicatie in het Belgisch Staatsblad.

De eindmeet

Zoals gezegd, is dit de laatste recht lijn. Bij het opmaken van dit artikel moet de hervorming nog goedgekeurd worden in de Kamer en daarna in de Senaat. In de meeste gevallen is een dergelijke stemming binnen het Parlement een kwestie van meerderheid tegen minderheid. Vraag is of de groenen in de Regering zich tevreden stellen met deze beperkte groene inslag.

Een team medewerkers
**tot uw
dienst,
dag in, dag uit.**

GASELWEST

ELECTRABEL

☎ Energielijn 078-35 35 35 ☎ Defecten 078-35 35 00☎
 ☎ Gasgeur 0800-65 065 ☎ Defecte straatlamp 0800-63 5 35

'West-Vlaanderen Werkt'

Abonnement 2002: € 25
(BTW en port inbegrepen).

Jaargang 2002 telt vier edities. Als u intekent op een jaar-abonnement ontvangt u gratis de publicatie 'Integratie van moeilijk plaatsbare groepen op de arbeidsmarkt in West-Vlaanderen'.

U kunt een abonnement 2002 aanvragen bij
Sabine Simoens,
e-mail: sabine.simoens@wes.be
fax 050-36 31 86
tel. 050-36 67 78

Reeks WES

(BTW en port inbegrepen)

- 30 O. Vanneste, Verzamelde toespraken, 1980-1989, 1990, 520 blz., € 26,28
- 31 N. Vanhove, J. Theys, West-Vlaanderen 2000- Een strategie voor economische ontwikkeling, 1990, 468 blz., € 25,29
- 32 O. Vanneste, Verzamelde toespraken, 1990-1996, 1997, 464 blz., € 32,23

Toerisme

(BTW inbegrepen, exclusief portkosten)

Tourism Studies in Bruges, 2002, 64 blz., € 15,00

Reeks Facetten van West-Vlaanderen

(BTW inbegrepen, exclusief portkosten)

- 34 Telecommunicatie morgen-Telematicadiensten en ISDN-netwerk, 1990, 28 blz., € 2,35
- 35 Strategisch marketingplan voor het toerisme te Knokke-Heist, een toeristisch beleidsactieplan, 1991, 32 blz., € 2,35
- 36 Het vakantie- en korte-vakantiedrag van de Belgen in de periode 1982-88, 1991, 44 blz., € 3,37
- 37 De economische betekenis van het toerisme te Brugge, 1992, 96 blz., € 6,45
- 38 Mogelijkheden voor het riviertoeurisme in West-Vlaanderen, 1993, 72 blz., € 4,21
- 39 Het vakantie- en korte-vakantiedrag van de Belgen in de periode 1982-1991, 1994, 32 blz., € 4,96
- 40 Bedrijventerreinen in West-Vlaanderen, 1994, 52 blz., € 13,63
- 41 West-Vlaanderen in cijfers, 1995, 119 blz., € 19,58
- 42 Het internationaal toeristisch marketingplan voor België, 1996, 84 blz., € 19,58
- 43 Evolutie van de productie en verwerking van huishoudelijk afval in de provincie West-Vlaanderen, 1997, 94 blz., € 21,07
- 44 Socio-economische profielen van de arrondissementen in West-Vlaanderen, 1998, 148 blz., € 22,31
- 45 Bezetting van de bedrijventerreinen in West-Vlaanderen, 1998, 322 blz., € 36,94
- 46 Het logiesaanbod aan de kust, 1998, 56 blz., € 14,63
- 47 Mestproblematiek in de provincie West-Vlaanderen 1999, 73 blz., € 18,59
- 48 Behoeftenanalyse hoger onderwijs in West-Vlaanderen 1999, 40 blz., € 12,39
- 49 Bevolking en gezinnen in West-Vlaanderen 2000-2010, 1999, 44 blz., € 12,39
- 50 De integratie van moeilijk plaatsbare groepen op de arbeidsmarkt in West-Vlaanderen, 2002, 65 blz., € 15,00

*De volledige lijst van alle publicaties van WES Onderzoek & Advies kunt u verkrijgen bij Sabine Simoens,
e-mail: sabine.simoens@wes.be
fax 050-36 31 86
tel. 050-36 67 78
of op www.wes.be, klik op 'bestellen'*

UW PARTNER IN BEDRIJFSINTERNE MILIEUZORG

MILIEUZORGSYSTEMEN ISO 14001 EN EMAS

- Ruime ervaring: zowel individuele begeleiding als groepsbegeleiding
- Unieke software:
 - ⇒ EMAServer ISO 14001 WES® voor de bepaling van de significante milieuaspecten
 - ⇒ WES VLAREM checklist© ter ondersteuning doorlichting milieuwetgeving
- Integratie met kwaliteit (ISO 9000) en/of veiligheid (OHSAS 18001)

☎ 050/36 71 32
milieu@wes.be
www.wes.be

BEGELEIDING MILIEUCOÖRDINATOR

- Meerdere erkende externe milieucoördinatoren
- Ervaring in tal van sectoren, over gans Vlaanderen
- Milieuvergunningsaanvragen, decretale milieu-audits, bemiddeling met overheden, milieucommunicatie,...
- Unieke software: WES VLAREM checklist© ter ondersteuning doorlichting milieuwetgeving

BEGELEIDING PREVENTIEADVISEUR

- Beschikbaarheid van een preventie-adviseur niveau 1 én een veiligheidsadviseur voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg (ADR)
- Implementatie veiligheidssysteem
- Bijstand veiligheidswetgeving en ADR-reglementering

INDUSTRIËLE MER

- Ruime ervaring met MER's voor hinderlijke inrichtingen
- Beschikbaarheid van erkende MER-deskundigen voor alle gevraagde MER-disciplines (water, bodem, geluid, lucht, mobiliteit, ruimtelijke aspecten, landschap, fauna en flora)

ZEEBRUGGE

EEN NETWERK OP EUROPA

Met een ruim aanbod
van roro- en
containerlijnen
en frequente
hinterlandverbindingen
langs de weg,
per spoor of per barge
bereikt u via
Zeebrugge
moeiteloos uw klanten.

Havenbestuur Brugge-Zeebrugge
M.B.Z. NV
Isabellalaan 1, B-8380 Zeebrugge
Tel. 050 54 32 11
Fax 050 54 32 24
Internet: <http://www.zeebruggeport.be>
E-mail: mbz@zeebruggeport.be

